

WYKORZYSTAJ PRZETARTE SZLAKI EKONOMII SPOŁECZNEJ

GDAŃSK 2009

Redakcja i opracowanie treści rozdziałów:

Agnieszka Radzimska-Kowalik

Mariusz Kowalik

Maciej Włodarski

Opracowanie graficzne (foto):

Anita Czarniecka

www.czarniecka.pl

Nadzór merytoryczny i przedmowa:

dr Joanna Stefaniak

Ośrodek Badań Integracji Europejskiej

Uniwersytet Gdański

Katedra Handlu Międzynarodowego i Integracji

Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

Wydawca:

AMJ MARKETING

Usługi reklamowo-marketingowe, Marcin Jadach

Ul. Jagiellońska 2/27, 82-200 Malbork

Tel./fax: 055 272 21 18

e-mail: amj.marketing@wp.pl

ISBN 978-83-927080-4-9

© Fundacja Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych "Wróć" w Jantarze
oraz Ośrodek Wsparcia Edukacyjno-Doradczego EUROSZKOLENIA.

Prawa do kopiowania publikacji w całości lub części możliwe po uzyskaniu zgody autorów.

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	3	Program Kultura	67
PRZEDMOWA	5	Program Europa Dla Obywateli	68
WSTĘP	7	Program Media 2007	68
PODSTAWOWE INFORMACJE O EKONOMII SPOŁECZNEJ	9	Bezpieczniejszy Internet (2009-2013)	69
Cele ekonomii społecznej	9	Program Młodzież w Działaniu	70
Podmioty ekonomii społecznej w Polsce	13	Wspólnotowy Program Na Rzecz Zatrudnienia i Solidarności Społecznej – Progress	71
KRAJOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ	21	Program Life+	71
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej(NFOŚiGW)	21	DOBRE PRAKTYKI FUNDACJI POMOCY DZIECIOM POSZKODOWANYM W WYPADKACH KOMUNIKACYJNYCH „WRÓĆ”	73
Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ)	22	Informacje ogólne o fundacji	73
Fundusz Pracy (FP)	23	Hipoterapia	74
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)	24	Mini ZOO	75
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO)	25	Widoczni = Bezpieczni	75
FUNDUSZE STRUKTURALNE DLA EKONOMII SPOŁECZNEJ	27	Metoda Halliwick	76
Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)	27	Ferie w siodle	77
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ)	38	Wakacje dzieciom	77
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG)	43	Bajkowy świat, zmienia nie bajkową rzeczywistość	78
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)	47	Organizacja i realizacja zajęć rehabilitacyjnych - wsparcie rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych	79
Europejska Współpraca Terytorialna (EWT)	51	Wróć Do Pracy	80
Regionalny Program Operacyjny Dla Województwa Pomorskiego (RPO WP)	55	Wróć Do Edukacji	81
POZOSTAŁE FUNDUSZE UNIJNE DLA INSTYTUCJI EKONOMII SPOŁECZNEJ NA LATA 2007-2013	65	Ośrodek Rehabilitacyjno, Edukacyjno, Wychowawczy	83
Program „Uczenie się przez całe życie”	65	Nagrody i wyróżnienia Fundacji Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „Wróć” w 2008 roku	85
Program Erasmus Mundus II (2009-2013)	67		

PRZEDMOWA

Pojęcie i cele ekonomii społecznej powoli zaczynają funkcjonować w świadomości społecznej. Ta dziedzina ekonomii związana z działalnością podmiotów społecznych, takich jak fundacje, stowarzyszenia czy spółdzielnie, jest bardzo istotna zarówno dla gospodarki, jak i dla społeczeństwa, gdyż przyjmując za cel realizację określonej misji społecznej, a nie zysku, wypełnia pewną lukę pozostawioną przez sektor prywatny i publiczny związaną z aktywizacją i wyrównywaniem szans osób wykluczonych społecznie.

Ekonomia społeczna ma w Polsce długie tradycje, sięgające dziewiętnastego wieku. Obecnie po przemianach ustrojowych na nowo działania z zakresu ekonomii społecznej mogły być reaktywowane. Działalność ta rozwija się bardzo dynamicznie. Powstają kolejne fundacje i stowarzyszenia realizujące bardzo różnorodne cele związane z aktywizacją zawodową osób bezrobotnych, edukacją, różnymi formami opieki socjalnej i zdrowotnej, świadczeniem usług dla społeczeństwa, bankowością i ubezpieczeniami, produkcją rolniczą, sportem, kulturą, a także sektorem mieszkaniowym czy handlem. Ciekawym typem działalności podmiotów ekonomii społecznej są towarzystwa pomocy wzajemnej np. „Banki Wolnego Czasu” czy usługi sąsiedzkie.

Ekonomia społeczna to szczególna forma działalności łącząca przedsiębiorczość ze społecznymi celami i wymaganiami. Należy podkreślić, że podejmowane działania nie są integralną częścią ani sektora publicznego ani sektora tradycyjnej ekonomii rynkowej. Odpowiadając na potrzeby społeczne podmioty ekonomii społecznej nie mogą kierować się tymi samymi przesłankami działalności gospodarczej, jakie funkcjonują w świecie biznesu. Stąd też działalność tychże podmiotów często napotyka bariery natury finansowej, wynikające z innych przesłanek działalności aniżeli zysk finansowy.

Członkostwo Polski w strukturach Unii Europejskiej otworzyło przed podmiotami ekonomii społecznej nowe perspektywy. Polska jest obecnie największym beneficjentem pomocy wspólnotowej oferowanej w ramach funduszy strukturalnych. Środki te przeznaczone są dla bardzo szerokiego grona odbiorców, wśród których znajdują się również podmioty działające w obszarze ekonomii społecznej.

Możliwości skorzystania z pomocy unijnej związane są ze znajomością poszczególnych programów operacyjnych. Programy te są nakierowane na specyficzne cele i w swojej strukturze bardzo rozbudowane poprzez wielość priorytetów i działań. Dlatego nie jest łatwo w nich się poruszać, a skorzystanie z odpowiedniego programu, priorytetu i działania jest podstawą do skutecznego pozyskania unijnych środków pomocowych.

Autorzy opracowania „Wykorzystaj przetarte szlaki ekonomii społecznej” podjęli wyzwanie dotyczące przedstawienia możliwości oferowanych przez programy operacyjne dla podmiotów działających w obszarze ekonomii społecznej. W tym celu po krótkim przedstawieniu podstawowych informacji dotyczących ekonomii społecznej oraz charakterystyce krajowych źródeł finansowania tego rodzaju działalności, zaprezentowali szczegółowo programy operacyjne ze specjalnym uwzględnieniem jedynie tych priorytetów i działań, które mogą być wykorzystane przez podmioty ekonomii społecznej działające w różnych obszarach. Opracowanie kończą informacje dotyczące innych źródeł pozyskiwania wspomagania finansowego aniżeli te wynikające z funkcjonowania funduszy strukturalnych.

Przewodnik tego rodzaju jest bardzo potrzebny na rynku, gdyż tematyka korzystania z pomocy wspólnotowej jest jeszcze nie do końca dobrze przez społeczeństwo rozpoznana. Aczkolwiek wiedza z tego zakresu z roku na rok jest coraz większa. Również i wśród podmiotów gospodarki społecznej powinna być ona szeroko upowszechniana, zwłaszcza że pełnią one szczególną rolę poprzez swoją działalność na rzecz społeczeństwa i jednostek, które często są pomijane czy wręcz odrzucane przez tradycyjne sektory gospodarki.

Programy operacyjne, które zostały opracowane na okres finansowania 2007-2013, działają już od pewnego czasu i pierwsze projekty z tego zakresu zostały zrealizowane. Można jednakże sądzić, że podmiotów, które nie zapoznały się jeszcze z możliwościami oferowanymi przez programy operacyjne jest bardzo dużo. Zadania przekazania niezbędnych informacji w tym zakresie podjęli się autorzy opracowania, wychodząc z założenia, iż nie ma potrzeby aby „wywierać otwarte drzwi” i warto skorzystać z przetartych już przez innych szlaków.

Dr Joanna Stefaniak
Ośrodek Badań Integracji Europejskiej
Uniwersytet Gdański

WSTĘP

Ekonomia Społeczna w Polsce w pierwszych latach transformacji przeżywała głęboką recesję, ale obecnie podejmuje się wiele działań, aby stała się dziedziną życia gospodarczego równie ważną i budzącą zainteresowanie jak w pozostałych krajach Unii Europejskiej. Brak wiedzy i świeżych wzorców powoduje, iż niektóre podmioty ekonomii społecznej (organizacje pozarządowe, Zakłady Aktywności Zawodowej, spółdzielnie oszczędnościowo-kredytowe SKOK, a także spółdzielnie pracy, zakładane przez osoby długotrwale bezrobotne, zwane spółdzielniami socjalnymi) mają trudności z funkcjonowaniem. Jak pokazują badania pojęcie „ekonomia społeczna” jest w Polsce wciąż mało znane i dla większości obywateli niezrozumiałe. Raport z 2006 roku pt. „Społeczny kontekst rozwoju ekonomii społecznej w Polsce”¹, zrealizowany na zlecenie Stowarzyszenia Klon/Jawor pokazuje, iż wśród Polaków znajomość i rozumienie pojęcia „ekonomia społeczna” deklaruje zaledwie 14,1 proc. Jeszcze mniej – niemal 10 proc. Polaków – deklaruje, że zna i rozumie pojęcie „przedsiębiorstwo społeczne”. Problemem jest też duże rozdrobnienie i brak współpracy pomiędzy instytucjami skutecznie przełamującymi barierę niewiedzy i bierności administracji publicznej w tym zakresie. Integracja inicjatyw podmiotów zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych pozostaje w większości na poziomie deklaracji.

Fundacja Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „WRÓĆ” jako organizacja pożytku publicznego, która od lat stara się aktywnie działać w sferze otoczenia instytucji ekonomii społecznej w partnerstwie z Ośrodkiem Wsparcia Edukacyjno-Doradczego EUROSZKOLENIA realizując projekt „Wykorzystaj przetarte szlaki w ekonomii społecznej” zamierza wesprzeć podmioty ekonomii społecznej poprzez prezentację dobrych praktyk i źródeł ich finansowania. Aby promować postawy proobywatelskie wśród środowisk mogących przyczynić się do rozwoju ekonomii społecznej oraz zainicjować forum wymiany doświadczeń w tym zakresie, jako pilotażowe miejsce realizacji projektu wybrano Gdańsk, który jest regionalnym centrum akademickim i społecznym. Opracowanie

to zostało przygotowane w formie poradnikowo informacyjnej. Ma stanowić przewodnik po zagadnieniach związanych z ekonomią społeczną oraz źródłach finansowania przedsięwzięć z nią związanych. Z uwagi na niezwykle szeroki zakres tego zagadnienia autorzy ograniczyli się do najważniejszych i najczęściej wykorzystywanych źródeł finansowania oraz do podstawowych informacji. Obszar realizacji projektu zdeterminował wybór źródeł finansowania możliwych do wykorzystania przez podmioty ekonomii społecznej działające w województwie pomorskim.

Opracowanie zostało podzielone na pięć rozdziałów. Pierwszy zawiera podstawowe informacje dotyczące idei, celów i podmiotów ekonomii społecznej. Kolejne trzy poświęcone są źródłom finansowania działań pro społecznych związanych z ekonomią społeczną w szerokim tego słowa znaczeniu. Poszczególne rozdziały prezentują ważniejsze źródła krajowe, unijne fundusze strukturalne oraz fundusze celowe. Ostatni rozdział poświęcono wybranym projektom zrealizowanym przez Fundację „WRÓĆ” jako przykład dobrych praktyk w zakresie wykorzystania środków publicznych do przedsięwzięć w różnym aspekcie wiążących się z głównym, tematem niniejszej publikacji.

Autorzy tekstu mają świadomość potrzeby dynamicznego rozwoju ekonomii społecznej w Polsce z uwagi na nasze członkostwo w strukturach Unii Europejskiej. Poniższa publikacja będzie więc musiała w przyszłości być aktualizowana i uzupełniana. Do tego czasu powinna jednak pozwolić odbiorcom sprawnie przemierzać „przetarte szlaki w ekonomii społecznej”.

¹ M. Gumkowska, J. Herbst, J. Huszcz, *Społeczny kontekst rozwoju ekonomii społecznej w Polsce*; Raport z badania, www.klon.org.pl, Warszawa 2006.

PODSTAWOWE INFORMACJE O EKONOMII SPOŁECZNEJ

Ekonomię społeczną można scharakteryzować najogólniej jako sektor gospodarki, w którym nastawiona na zys działalność gospodarcza powiązana jest z celami społecznymi. Jest to pewnego rodzaju odpowiedź na niedoskonałości wolnego rynku, gdzie mechanizmy ekonomii wolnorynkowej powodują spychanie pewnych grup społecznych na margines społeczeństwa².

W ramach ekonomii społecznej wyodrębnić można instytucje nazywane przedsiębiorstwami ekonomii społecznej, które definiowane są przez kryteria ekonomiczne i społeczne³.

Cele ekonomii społecznej⁴

Podmioty ekonomii społecznej, zaspokajając potrzeby swoich członków lub podopiecznych, realizują często zadania, z których państwo, czy inne podmioty gospodarcze nie wywiązują się w sposób dostatecznie skuteczny. Instytucje przedsiębiorczości społecznej wypełniają lukę w programach publicznych wspierających grupy społeczne, dla których dotychczas brak było zintegrowanego systemu świadczeń i programów⁵.

Integracja w ramach rynku pracy

Jednym z głównych celów ekonomii społecznej jest integracja w ramach rynku pracy. Realizowany on może być poprzez podniesienie szans pewnych grup społecznych na rynku pracy. Dużą rolę odgrywają tu przedsiębiorstwa społeczne wspomagające zatrudnianie osób, które nie są w stanie konkurować na otwartym rynku, np. osób młodych opuszczających domy dziecka, osób, które chcą godzić pracę z opieką nad dziećmi lub innymi osobami zależnymi, osób po 50. roku życia, niepełnosprawnych czy seniorów, którzy nie chcą zaprzestać aktywności zawodowej i społecznej. Obecnie przedsiębiorstwa ekonomii społecznej mają do swojej dyspozycji

szeroki wachlarz możliwości realizowania aktywizacji zawodowej osób niedostosowanych do obecnych wymogów rynku pracy. Może się to odbywać za pomocą informacji, szkoleń i doradztwa zawodowego lub przez faktyczne zatrudnianie osób w formach tymczasowych lub stałych. W ramach programów aktywizacyjnych realizowane są również przekwalifikowania, prace interwencyjne, roboty publiczne, a także pożyczki dla bezrobotnych i dla pracodawców.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Głównymi czynnikami syndromu biedy, z którymi próbuje walczyć ekonomia społeczna jest kumulacja oraz dziedziczenie prowadzące często do wykluczenia społecznego pewnych grup społeczeństwa. Poważnym problemem jest kumulowanie się i nawarstwianie negatywnych efektów biedy takich jak: edukacja o niższej jakości, długotrwałe bezrobocie, wielodzietność, ograniczony dostęp do usług medycznych, niższy udział

² R. Krenz, *Spółdzielnie socjalne w sektorze ekonomii społecznej – polskie doświadczenia*, Potrafisz 2008 ekonomia społeczna, Fundacja Fuga Mundi, Lublin 2008, str. 8

³ *Polski model ekonomii społecznej Rekomendacje dla rozwoju Zaproszenie do dyskusji*, Praca zbiorowa pod redakcją P. Frączaka i J. J. Wygnańskiego, Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa, 2008, str.19

⁴ Podrozdział opracowany na podstawie: *Polski model ekonomii społecznej, Rekomendacje dla rozwoju, Zaproszenie do dyskusji*, Praca zbiorowa pod redakcją P. Frączaka i J. J. Wygnańskiego, op.cit., str. 23-25 oraz A. Karwińska, D. Wiktor, *Przedsiębiorczość i korzyści społeczne: identyfikacja dobrych praktyk w ekonomii społecznej*, *Ekonomia społeczna teksty* 2008, nr 6/2008, str. 17-20.

⁵ Program operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2009-2013. Załącznik do uchwały nr 238/2008 Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2008 r., str. 30

w kulturze i życiu publicznym. Współwystępowanie tych zjawisk jest trwałe i zazwyczaj przekazywane na kolejne pokolenia. Charakterystyczne jest to głównie w zdegradowanych wsiach i małych miasteczkach bez perspektyw rozwojowych, gdzie obserwuje się dodatkowo słabo rozwinięty transport i braki w podstawowej infrastrukturze. Powyższemu zjawiskowi towarzyszy zazwyczaj bezradność, rozgoryczenie, rozczarowanie i życie poza głównymi nurtami społeczeństwa. Skutkuje to często patologiami, uzależnieniami i przemocą. Niezbędna jest w tym momencie pomoc z zewnątrz. Dużą rolę odgrywają tu podmioty ekonomii społecznej. Państwowe ośrodki pomocy społecznej oferują zazwyczaj zapomogi finansowe oraz wyżywienie. Osoby z zagrożonych środowisk nie zawsze chętnie korzystają z tego rodzaju pomocy.

Coraz częściej zamiast zasiłku wolą zatrudnienie, dzięki któremu mogą zdobyć niezależność finansową, nawiązać kontakty społeczne, rozwijać się i zyskać większe szanse na wyrwanie się z obszaru biedy. Ważne jest jednak uruchomienie szeregu przedsięwzięć, które to zatrudnienie umożliwią. Duże pole do działania mają w tym zakresie podmioty ekonomii społecznej.

Świadczenie usług

Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej działają w bardzo wielu sektorach. Przede wszystkim jest to jednak szeroko rozumiany sektor usług, w szczególności usługi społeczne, socjalne, techniczne i o charakterze wzajemnym. Usługi społeczne (pożytku publicznego) mogą to być m.in. usługi edukacyjne, np. prowadzenie przedszkola czy szkoły. Bezrobotna samotna matka, która chciałaby zapewnić sobie i dzieciom lepszą przyszłość, potrzebuje bowiem nie tylko pracy, aby się uniezależnić finansowo, ale również punktu opieki nad dziećmi. W niektórych przypadkach nie chodzi nawet o darmową opiekę. Osoby mogące pójść do pracy chętnie zapłaciłyby za przedszkole, gdyby w ogóle znajdowało się ono w ich miejscowości. Dużą część usług edukacyjnych stanowią także różne formy kształcenia ustawicznego oraz edukacji nieformalnej.

Do usług socjalnych mogą natomiast należeć te nie konkurujące na rynku (np. schroniska dla bezdomnych), ale również takie, w których pojawia się konkurencja zarówno o środki publiczne, jak i o samych konsumentów. Przykładem może tu być prowadzenie różnego rodzaju ośrodków opieki, czy świadczenie usług opiekuńczych w domu. Usługi techniczne (usługi użyteczności publicznej) mogą z kolei dotyczyć zarówno prac porządkowych dotyczących mienia publicznego, np. utrzymywania zieleni miejskiej, jak również działań w sferze ochrony środowiska, np. usług związanych ze zbieraniem odpadów i ich utylizacją. Przykładem może być tu warszawski EKON, który daje pracę ponad 800 osobom niepełnosprawnym. Przedsiębiorstwa społeczne realizują również szereg zadań w zakresie ekologii dotyczących np. rozwoju obszarów chronionych o ograniczonych możliwościach inwestycyjnych, czy też odnawialnych źródeł energii. Podmioty ekonomii społecznej organizują także usługi transportowe dla osób niepełnosprawnych i niedołączonych, a także transport ogólnodostępny, czego przykładem może być sieć autobusów dla dzielnicy Hackney w Londynie, czy miejskie wypożyczalnie rowerów prowadzone przez spółdzielnie socjalne we Włoszech.

Podmioty ekonomii społecznej są również przydatne w działaniach dotyczących ochrony lokalnych tradycji, szeroko rozumianej ochrony zabytków i dóbr kultury oraz w prowadzeniu różnego rodzaju instytucji kultury, np. teatrów, muzeów, bibliotek. Z kolei w ramach usług o charakterze wzajemnym prowadzone są przedsięwzięcia działające w obszarze konkurencyjnego rynku, np. ubezpieczenie wzajemne (Tuw-y) oraz tzw. alternatywne mechanizmy wymiany. Przykładem mogą tu być Banki Czasu lub Lokalne Systemy Wymiany i Handlu, w którym towary i usługi są wymieniane bez potrzeby użycia oficjalnej waluty oraz systemy barterowe.

Społeczna działalność na otwartym rynku

Szeroka skala usług podmiotów ekonomii społecznej kierowana jest na otwarty rynek i konkuruje na nim z innymi firmami. Dotyczy to w szczególności tradycyjnych spółdzielni. Wśród oferowanych przez nie usług wymienia się usługi w dziedzinie sprzątania, ochrony mienia, usługi budowlano-remontowe, turystyczne, hotelarskie, gastronomiczne (np. catering), informatyczne, czy różne formy telepracy.

Niektóre przedsiębiorstwa społeczne, głównie spółdzielnie, podejmują się również działalności produkcyjnej lub handlowej, która może wiązać się z produktami przez nie wytwarzanymi oraz ze sprzedażą innych towarów np. uzyskanych z różnego rodzaju darowizn krajowych lub zagranicznych.

W działalności na konkurencyjnym rynku ważne są dwa aspekty. Po pierwsze dochód z działalności przeznaczany jest na cele społeczne, a po drugie niektóre z przedsiębiorstw np. spółdzielnie inwalidów czy spółdzielnie socjalne dają pracę osobom, które miałyby problem znaleźć ją na rynku pracy. Osoby takie zatrudniane są zazwyczaj przy produkcji bardzo pracochłonnej oraz niezaawansowanej technologicznie. Przykładem może być tu produkcja mebli, szycie i naprawa odzieży, produkcja różnego rodzaju gadżetów, a także różne formy rękodzieła.

Na rynku istnieje również duża grupa podmiotów, które zajmują się produkcją oraz propagowaniem żywności z produktów regionalnych lub żywności ekologicznej.

Kształtowanie aktywnych postaw społecznych

Poprzez różnego rodzaju przedsięwzięcia podmioty ekonomii społecznej pełnią ważną rolę w formowaniu aktywnych postaw uczestników organizowanych przez nich działań. Celem szkoleń czy warsztatów jest kształtowanie indywidualizmu, wzrost poczucia własnej wartości, rozpoznanie własnych możliwości rozwojowych i wzrost aspiracji u podopiecznych. Rezultatem projektów jest często zbudowanie postawy przedsiębiorczej u beneficjentów, tak aby mogli oni liczyć na siebie i radzić sobie samodzielnie. Skutkiem tych działań jest ugruntowanie takich cech jak: świadomość i obywatelskie zaangażowanie, poczucie własnej skuteczności, możliwości wyboru i wpływania na bieg wydarzeń, niezależność wobec tradycyjnych sądów, gotowość do przyjęcia nowych doświadczeń, elastyczność poznawcza, wysokie aspiracje oraz innowacyjność.

Podmioty ekonomii społecznej w Polsce

W pojęcie ekonomii społecznej wpisują się instytucje starej i nowej ekonomii społecznej. To co je łączy to fakt, że działają one na rzecz aktywizacji społeczeństwa i przyczyniają się do rozwoju społeczności lokalnych.

Powszechnie przyjętymi cechami podmiotów funkcjonujących w dziedzinie ekonomii społecznej są⁶:

1. prymat celów indywidualnych i społecznych nad kapitałem,
2. dobrowolne i otwarte członkostwo,
3. demokratyczna kontrola sprawowana przez członków (z wyjątkiem fundacji),
4. połączenie interesów członków, użytkowników i interesu ogólnego,
5. przyjmowanie i rozwijanie wartości solidarności i odpowiedzialności,
6. autonomiczne zarządzanie i niezależność od władz państwowych,
7. podstawowe nadwyżki przeznaczone są na stały rozwój celów i usług dla członków lub wspólnych zadań.

Do podstawowych rodzajów podmiotów ekonomii społecznej należą:

- stowarzyszenia,
- fundacje,
- organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego,
- towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych,
- spółdzielnie,
- Centra Integracji Społecznej,
- Kluby Integracji Społecznej,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej,
- Zakłady Aktywizacji Zawodowej.

Stowarzyszenia

Stowarzyszenie jest to dobrowolne, samorządne i trwałe zrzeszenie osób mające charakter niezarobkowy. Określa ono samodzielnie swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne oraz opiera swoją działalność na pracy społecznej swych członków. Członkami stowarzyszenia w zasadzie mogą być tylko osoby fizyczne, natomiast osoby prawne mogą

być jedynie członkami wspierającymi. Stowarzyszenie działa na podstawie przepisów ustawy prawo o stowarzyszeniach⁷ i statutu. Ustawa przewiduje dwie formy stowarzyszeń. Pierwszą jest stowarzyszenie rejestrowe, które podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i z chwilą tego wpisu uzyskuje osobowość prawną. Musi być ono utworzone przez co najmniej 15 osób i działa na podstawie statutu. Majątek, który posiada służący do realizacji celów statutowych, tworzony może być np. ze składek członkowskich, dochodów z własnej działalności gospodarczej czy z ofiarności publicznej lub z dotacji. Drugim rodzajem stowarzyszenia jest stowarzyszenie zwykłe. Nie posiada ono osobowości prawnej, a do jego założenia wystarczą co najmniej trzy osoby, które uchwalają regulamin działalności. Ta forma ma jednak wiele ograniczeń m.in. brak możliwości powoływania terenowych jednostek organizacyjnych, łączenia się w związki stowarzyszeń, czy prowadzenia działalności gospodarczej. Stowarzyszenie zwykłe środki na swą działalność uzyskuje jedynie ze składek członkowskich, nie może zatem przyjmować darowizn, spadków i zapisów, otrzymywać dotacji, a także korzystać z ofiarności publicznej.

⁶ J. Hausner, N. Laurisz, S. Mazur, *Przedsiębiorstwo społeczne – konceptualizacja*, *Ekonomia społeczna* teksty 2006, nr 2/2006, str. 5

⁷ Dziennik Ustaw 2001 Nr 79 poz. 855

Fundacje

Fundacja jest instytucją prawną tworzoną dla realizacji celów społecznych lub gospodarczo użytecznych, zgodnych z podstawowymi interesami państwa, w szczególności w sferze ochrony zdrowia, rozwoju gospodarki i nauki, oświaty i wychowania, kultury i sztuki, opieki i pomocy społecznej, ochrony środowiska oraz opieki nad zabytkami. Fundacja działa na podstawie przepisów ustawy o fundacjach⁸ i w oparciu o statut. Może zostać ustanowiona przez osoby fizyczne, niezależnie od ich obywatelstwa i miejsca zamieszkania oraz osoby prawne, niezależnie od ich siedziby. Do jej powstania konieczne jest oświadczenie fundatora o ustanowieniu fundacji złożone w formie aktu notarialnego, ustalenie statutu określającego nazwę fundacji, siedzibę, majątek, cele, zasady i zakres działalności, skład i organizację zarządu, sposób powoływania oraz obowiązki i uprawnienia zarządu i jego członków, oraz dokonanie wpisu do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej w sądzie rejestrowym. Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą tylko w zakresie i na zasadach określonych w statucie, w rozmiarach służących celom fundacji.

Organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego

Organizacje samorządu gospodarczego i zawodowego należą do spadkobierców najstarszych, sięgających bowiem średniowiecza, form samoorganizacji ludzi wokół interesów ekonomicznych. Organizacyjno-prawnymi formami samorządu gospodarczego są:

- cechy,
- izby rzemieślnicze,
- Związek Rzemiosła Polskiego (w ZRP mogą się zrzeszać izby rzemieślnicze, a także cechy o zasięgu ogólnopolskim).

Inną formą samorządu gospodarczego są izby gospodarcze reprezentujące interesy zrzeszonych w nich podmiotów w zakresie działalności wytwórczej, handlowej, budowlanej lub usługowej.

Ostatni rodzaj takich organizacji stanowią samorządy zawodowe grupujące podmioty wykonujące działalność w zakresie handlu, gastronomii, usług i transportu. Przykładem mogą być zrzeszenia handlu i usług lub zrzeszenia transportu.

⁸ Dziennik Ustaw 1991 Nr 46 poz. 203

Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych (TUW)

Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych ubezpiecza swoich członków na zasadzie wzajemności tworząc dobrowolne zrzeszenie osób i podmiotów prawnych. Poprzez wykupienie udziałów w Towarzystwie stają się oni udziałowcami i mają wpływ na strategię oraz dostosowywanie oferty do potrzeb członków. Głównym celem towarzystw jest zapewnienie taniej ochrony ubezpieczeniowej swoim członkom w zamian za składki pokrywające jedynie wypłacone świadczenia oraz koszty działalności. Dla zapewnienia bezpieczeństwa roszczeń działalność towarzystw ubezpieczeń wzajemnych powinna być oczywiście rentowna, a sposób zagospodarowania wypracowanej nadwyżki bilansowej lub pokrycia ewentualnych strat musi być zapisany w statucie towarzystwa. Przeciwnieństwo stanowią komercyjne zakłady ubezpieczeniowe zorganizowane w formie spółki akcyjnej, które są nastawione głównie na osiąganie zysku.

Spółdzielnie

Zgodnie z obowiązującą w Polsce ustawą⁹, spółdzielnia jest to dobrowolne zrzeszenie nieograniczonej liczby osób zwanych członkami spółdzielni o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą. Spółdzielnia może również prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska. Liczba członków nie może być mniejsza od dziesięciu w przypadku osób fizycznych i od trzech dla osób prawnych. Wyjątek stanowią spółdzielnie produkcji rolnej oraz spółdzielnie socjalne, do istnienia których wystarczy pięć zrzeszonych osób. Każdy członek spółdzielni musi zadeklarować w niej co najmniej jeden udział, chyba, że statut spółdzielni przewiduje większą ich ilość. Na podstawie postanowień statutu może też być zastrzeżona potrzeba wniesienia wkładu, np. rzeczowego (maszyny, grunt, zwierzęta) do spółdzielni. Spółdzielnia powstaje z chwilą wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Największe znaczenie z punktu widzenia ekonomii społecznej mają następujące typy spółdzielni:

- spółdzielnia pracy,
- spółdzielnia inwalidów i spółdzielnia niewidomych,
- spółdzielnia socjalna,
- Bank spółdzielczy,
- Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa.

Przedmiotem działalności gospodarczej spółdzielni pracy jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków. Jest ona niezbędna dla realizacji celu gospodarczego każdej spółdzielni pracy, dlatego też spółdzielnia i wszyscy jej członkowie mają obowiązek nawiązywania stosunku pracy i pozostawania w nim.

⁹ Dziennik Ustaw 2003 Nr 188 poz. 1848

Spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych cechują się wysokim wskaźnikiem zatrudnienia osób niepełnosprawnych w stopniu znaczącym i umiarkowanym. Kładą one duży nacisk na rehabilitację zawodową. Te podmioty ekonomii społecznej charakteryzują się wysokim poziomem zabezpieczeń socjalnych i różnorodnymi formami pomocy z zakładowego funduszu rehabilitacji.

Spółdzielnia socjalna ustawowo została określona jako przedsiębiorstwo społeczne. Celem jej funkcjonowania jest umożliwienie jej członkom, głównie osobom wykluczonym społecznie i pokrzywdzonym przez los, powrotu do normalnego życia społecznego oraz na rynek

pracy. Zysk nie jest celem samym w sobie, a jedynie służy osiągnięciu celu społecznego. Nadwyżka bilansowa w wysokości nie mniejszej niż 40 proc. musi być przeznaczona na reintegrację zawodową jej członków np. na szkolenia podnoszące ich kwalifikacje i umiejętności zawodowe oraz działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną¹⁰. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej, jako rodzaju spółdzielni pracy, jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków¹¹.

Banki spółdzielcze są to spółdzielnie, które prowadzą działalność bankową. Podstawą prawną ich organizacji jest zarówno prawo spółdzielcze jak i ustawa¹² o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających. To co różni bank spółdzielczy od banków funkcjonujących w formie spółek akcyjnych to podejście do maksymalizacji zysku. W banku spółdzielczym nie jest on głównym celem jego działalności, ale jedynie środkiem do realizacji celów członków spółdzielni.

Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (SKOK) jest instytucją parabankową, zaliczaną do szerokiej kategorii instytucji finansowych. W rozumieniu prawa SKOK nie jest bankiem. Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe działają w Polsce od 1992 roku. Od 1996 roku działalność SKOK jest regulowana ustawą¹³ o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych. Działalność Kas w części dotyczącej jej spółdzielczej struktury, regulują przepisy ustawy prawo spółdzielcze.

Przedmiotem działalności SKOK jest:

- gromadzenie środków finansowych swoich członków i realizacja programu systematycznego oszczędzania,
- udzielanie pożyczek i kredytów swoim członkom,
- przeprowadzenie na ich zlecenie rozliczeń finansowych,
- umożliwianie członkom korzystania z usług ubezpieczeniowych.

¹⁰ S. Ignaszczak, *Spółdzielnie socjalne w sektorze ekonomii społecznej – polskie doświadczenia*, Potrafiś 2008 Ekonomia społeczna, Fundacja Fuga Mundi, Lublin 2008, str. 21.

¹¹ *Polski model ekonomii społecznej Rekomendacje dla rozwoju Zaproszenie do dyskusji*, Praca zbiorowa pod redakcją P. Frączaka i J. J. Wygnańskiego, op.cit., str. 20.

¹² Dziennik Ustaw 2000 Nr 119 poz. 1252.

¹³ Dziennik Ustaw 1996 Nr 1 poz. 2.

Celem SKOK jest również prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej oraz współdziałanie w tym celu ze stowarzyszeniami i innymi organizacyjnymi społecznymi. Członkami SKOK mogą być osoby fizyczne, połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym, a w szczególności pracownicy zatrudnieni w jednym lub kilku zakładach pracy, względnie osoby należące do tej samej organizacji społecznej lub zawodowej.

Centra Integracji Społecznej (CIS)

Centrum Integracji Społecznej jest rozwiązaniem prawnym wprowadzonym przez ustawę¹⁴ o zatrudnieniu socjalnym. Celem CIS jest reintegracja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jest on realizowany poprzez prowadzenie dla nich programów edukacyjnych skupiających się m.in. na nabywaniu umiejętności zawodowych, przekwalifikowaniu lub podwyższaniu kwalifikacji zawodowych oraz nabywaniu innych umiejętności niezbędnych do funkcjonowania w normalnym środowisku. Jednym z elementów programu edukacyjnego może być praca uczestników w ramach działalności wytwórczej, handlowej, usługowej lub produkcyjnej w rolnictwie. Z ustawy wynika, że taka działalność CIS nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Ponadto pomiędzy uczestnikiem zajęć a CIS nie występuje stosunek pracy. Uczestnicy CIS nadal figurują w ewidencji urzędów pracy.

CIS może zostać utworzony przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta oraz organizację pozarządową. Pomysł utworzenia CIS przez organizację pozarządową w danej gminie czy powiecie powinien ściśle odpowiadać na potrzeby danej społeczności lokalnej. Inicjatywa utworzenia CIS powinna zostać skonsultowana z Powiatowym Urzędem Pracy i Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej – instytucjami, które są naturalnymi partnerami CIS oraz z lokalnym samorządem, który w przypadku utworzenia CIS będzie finansował jego działalność. Status CIS nadaje wojewoda w drodze decyzji administracyjnej¹⁵.

Kluby Integracji Społecznej (KIS)

Podstawowym celem prowadzenia Klubu Integracji Społecznej¹⁶ jest świadczenie usług wpisujących się w pojęcie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach działalności klubu powinny być realizowane kompleksowe działania zapewniające osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz ich rodzinom szeroko pojętą pomoc w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS działa na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych. Pomaga podejmować wspólne inicjatywy i przedsięwzięcia

¹⁴ Dziennik Ustaw 2003 Nr 122, poz. 1143

¹⁵ J. Kluczyńska, A. Sienicka, *Centrum Integracji Społecznej – przedsiębiorstwo społeczne*, *Ekonomia społeczna* teksty 2008, nr 9/2008, str. 4.

¹⁶ Więcej na ten temat: <http://www.samopomoc.boris.org.pl/kis.html>

w zakresie aktywizacji zawodowej. Zadaniem Klubu Integracji Społecznej jest także współdziałanie z najbliższym Centrum Integracji Społecznej między innymi w zakresie ewentualnego przygotowywania kolejnych grup uczestników do zajęć w Centrum, czy też prowadzenie rozpoznania w środowisku lokalnej społeczności osób, którym powinna zostać udzielona pomoc w skierowaniu do zajęć w CIS.

Warsztaty Terapii Zajęciowej (WTZ)

Warsztaty Terapii Zajęciowej uregulowane zostały m.in. przez rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej¹⁷. Warsztat jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówką stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Jako podmiot ekonomii społecznej WTZ wytwarzają dobra i usługi oraz je zbywają na rynku, a otrzymane w ten sposób środki wykorzystują na rozwój swojej działalności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Dzięki stosowanym podczas spotkań technikom terapii zajęciowej Warsztaty rozwijają u osób niepełnosprawnych umiejętności wykonywania czynności życia codziennego. Uczą zaradności osobistej, sprawności psychofizycznej oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych. Terapia realizowana jest na podstawie szczegółowego indywidualnego programu rehabilitacji opracowanego dla każdego uczestnika¹⁸.

Warsztat Terapii Zajęciowej nie jest placówką samodzielną, ale stanowi część większej struktury organizacyjnej wyposażonej w osobowość prawną lub posiadającej zdolność do czynności prawnych. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty, a koszty ich utworzenia i działalności są współfinansowane m.in. ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne są kierowane do WTZ zgodnie ze wskazaniem zawartym w orzeczeniu o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności.

¹⁷ Dziennik Ustaw 2004 Nr 63, poz. 587

¹⁸ S. Ignaszczak, *Spółdzielnie socjalne w sektorze ekonomii społecznej – polskie doświadczenia*, op.cit., str. 32.

Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ)

Zakład Aktywności Zawodowej jest jednostką organizacyjną wprowadzoną przez ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁹.

Zakład aktywności zawodowej musi:

- 1) zatrudniać, w stosunku do ogółu pracowników, co najmniej 70% osób niepełnosprawnych:
 - a) zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,
 - b) zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w szczególności skierowanych z warsztatów terapii zajęciowej (wskaźnik zatrudnienia tej grupy nie może być wyższy niż 35%),
- 2) spełniać podobnie jak Zakład Pracy Chronionej warunki dotyczące obiektów i pomieszczeń, a także opieki medycznej, poradnictwa i usług rehabilitacyjnych,
- 3) przeznaczać uzyskane dochody na cele związane z aktywnością zawodową osób niepełnosprawnych,
- 4) uzyskać pozytywną opinię starosty o potrzebie utworzenia zakładu aktywności zawodowej.

Organizacją ZAZ mogą zająć się wyłącznie instytucje oraz organizacje pracujące z osobami niepełnosprawnymi. Głównym celem działalności ZAZ jest zatrudnianie osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i określonych w ustawie grup osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz przygotowanie ich do życia w otwartym środowisku, a także pomoc w prowadzeniu aktywnego, samodzielnego i niezależnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.²⁰

O status ZAZ dla utworzonej przez siebie wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo jednostki może ubiegać się powiat, gmina oraz fundacja, stowarzyszenie lub inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

¹⁹ Dziennik Ustaw 1997 Nr 123, poz. 776 oraz Dziennik Ustaw 2007 Nr 115, poz. 791,

²⁰ J. Kluczyńska, A. Sienicka, *Zakład Aktywności Zawodowej jako przedsiębiorstwo społeczne*, *Ekonomia społeczna* teksty 2008, nr 1/2008, str. 4

KRAJOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

Głównym źródłem finansowania podmiotów ekonomii społecznej w Polsce są środki publiczne z budżetu państwa i samorządów. W większości przypadków, wsparcie to ma jednak charakter mało przewidywalny, niepewny i krótkoterminowy, co uniemożliwia rozwój instytucjom zaangażowanym w realizację zadań społecznych²¹.

Z punktu widzenia znaczenia i wielkości źródeł finansowania na szczególną uwagę zasługują fundusze celowe na szczeblu krajowym:

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
2. Narodowy Fundusz Zdrowia,
3. Fundusz Pracy,
4. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
5. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej(NFOŚiGW)²²

Celem działalności Funduszu jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Podmiotom podejmującym realizację projektów w tym zakresie fundusz może udzielić dofinansowania w postaci:

- oprocentowanej pożyczki;
- dotacji;
- przekazywania środków jednostkom budżetowym;
- dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów bankowych i pożyczek;
- nagród za działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki

wodnej, niezwiązaną z wykonywaniem obowiązków pracowników administracji rządowej i samorządowej;

- udostępniania środków finansowych bankom z przeznaczeniem na udzielanie kredytów na wskazane przez Narodowy Fundusz programy i przedsięwzięcia;
- poręczenia spłaty kredytów oraz zwrotu środków przyznanych przez rządy państw obcych i organizacje międzynarodowe, przeznaczonych na realizację zadań ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

²¹ Polski model ekonomii społecznej Rekomendacje dla rozwoju Zaproszenie do dyskusji Praca zbiorowa pod redakcją P. Frączaka i J. J. Wygnańskiego, op.cit., str. 30

²² Szczegółowe informacje: www.nfosigw.gov.pl

Podmioty ekonomii społecznej szukające wsparcia z tego funduszu mogą skorzystać z następujących programów:

- Ochrona Wód,
- Ochrona Ziemi,
- Ochrona Powietrza,
- Edukacja Ekologiczna i Ochrona Przyrody.

Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ)²³

Celami działania Funduszu są w szczególności²⁴:

- określanie jakości i dostępności oraz analiza kosztów świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie niezbędnym dla prawidłowego zawierania umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej;
- przeprowadzanie konkursów ofert, rokowań i zawieranie umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, a także monitorowanie ich realizacji i rozliczanie;
- finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej udzielanych świadczeniobiorcom innym niż ubezpieczeni spełniającym kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ustawy o świadczeniach;
- finansowanie medycznych czynności ratunkowych świadczeniobiorcom;
- opracowywanie, wdrażanie, realizowanie i finansowanie programów zdrowotnych;
- wykonywanie zadań zleconych, w tym finansowanych przez ministra właściwego do spraw zdrowia, w szczególności realizacja programów zdrowotnych;
- monitorowanie ordynacji lekarskich;
- promocja zdrowia;
- prowadzenie Centralnego Wykazu Ubezpieczonych;
- rozliczanie z instytucjami właściwymi lub instytucjami miejsca zamieszkania w państwach członkowskich Unii Europejskiej lub państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA).

²³ Szczegółowe informacje: www.nfz.gov.pl

²⁴ Dziennik Ustaw 2004 Nr 210, poz. 2135 art. 97.

Podmioty ekonomii społecznej mogą skorzystać ze źródeł finansowania następujących prowadzonych przez siebie świadczeń:

- podstawowa opieka zdrowotna,
- ambulatoryjna opieka specjalistyczna,
- leczenie szpitalne,
- leczenie psychiatryczne i uzależnień,
- opieka długoterminowa,
- rehabilitacja lecznicza,
- świadczenia odrębnie kontraktowane,
- pomoc doraźna i transport sanitarny – ratownictwo medyczne,
- leczenie stomatologiczne,
- programy profilaktyczne,
- zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i lecznicze środki techniczne,
- leczenie uzdrowiskowe.

Fundusz Pracy (FP)²⁵

Głównym zadaniem tego Funduszu jest promocja zatrudnienia, aktywizacja zawodowa i łagodzenie skutków bezrobocia. Głównym źródłem dochodów Funduszu Pracy są obowiązkowe składki opłacane przez pracodawców za zatrudnionych pracowników i przez osoby prowadzące firmy oraz dotacje z budżetu państwa i budżetu Unii Europejskiej.

Ze środków Funduszu Pracy finansowane są między innymi zasiłki dla bezrobotnych, stypendia za okres nauki, dodatki aktywizacyjne, świadczenia integracyjne, programy przeciwdziałania bezrobociu, promocja i pomoc prawna zatrudnionym za granicą, organizowanie partnerstwa lokalnego, wyposażenie stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, wydawanie i rozpowszechnianie informacji o usługach organów zatrudnienia oraz innych partnerów rynku pracy, opracowywanie badań, programów, ekspertyz,

analiz, wydawnictw i konkursów dotyczących rynku pracy; oraz koszty wyposażenia i działalności klubów pracy.

Dysponentem Funduszu Pracy pozostaje minister właściwy do spraw pracy, a organami odpowiedzialnymi za określenie kierunków i wykorzystanie środków Funduszu na poziomie regionu są marszałek województwa oraz starostowie. W związku z powyższym podmioty ekonomii społecznej mogą ubiegać się o wsparcie z Funduszu m.in. poprzez Wojewódzkie i Powiatowe Urzędy Pracy.

²⁵ Szczegółowe informacje: www.wup.gdansk.pl/arttykul/3092.html

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)²⁶

Celem Funduszu jest wsparcie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz zatrudnienia osób niepełnosprawnych. Środki finansowe PFRON przeznaczone są m.in. na:

- rekompensatę pracodawcom podwyższonych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych (w postaci dofinansowania do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych oraz refundacji składek ubezpieczeń społecznych),
- refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla osób niepełnosprawnych, prowadzących działalność gospodarczą oraz niepełnosprawnych rolników i ich domowników,
- przystosowanie i wyposażenie nowych i istniejących miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- pomoc dla osób niepełnosprawnych, które rozpoczynają działalność gospodarczą lub rolniczą lub tworzą spółdzielnie socjalne,
- wsparcie imprez sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych osób niepełnosprawnych,
- turnusy rehabilitacyjne,
- tworzenie warsztatów terapii zajęciowej i zakładów aktywności zawodowej,
- zaopatrzenie osób indywidualnych w sprzęt rehabilitacyjny o ortopedyczny oraz środki pomocnicze,
- likwidację barier architektonicznych i komunikacyjnych,
- wsparcie edukacji osób niepełnosprawnych, w tym szkoleń i doskonalenia zawodowego,
- wsparcie organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych,
- współfinansowanie projektów wspieranych ze środków pomocowych Unii Europejskiej,

- programy bezpośrednio adresowane do osób indywidualnych, organizacji pozarządowych i jednostek administracji i samorządu (STUDENT, PEGAZ, KOMPUTER DLA HOMERA i in.).

²⁶ Szczegółowe informacje: www.pfron.org.pl/portal/pl/

Podmioty ekonomii społecznej mogą korzystać z następujących programów:

- Partner III – wsparcie zadań i projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe,
- Program ograniczania skutków niepełnosprawności,
- Telepraca oraz inne elastyczne formy zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- Trener pracy – zatrudnienie wspomagane osób niepełnosprawnych.

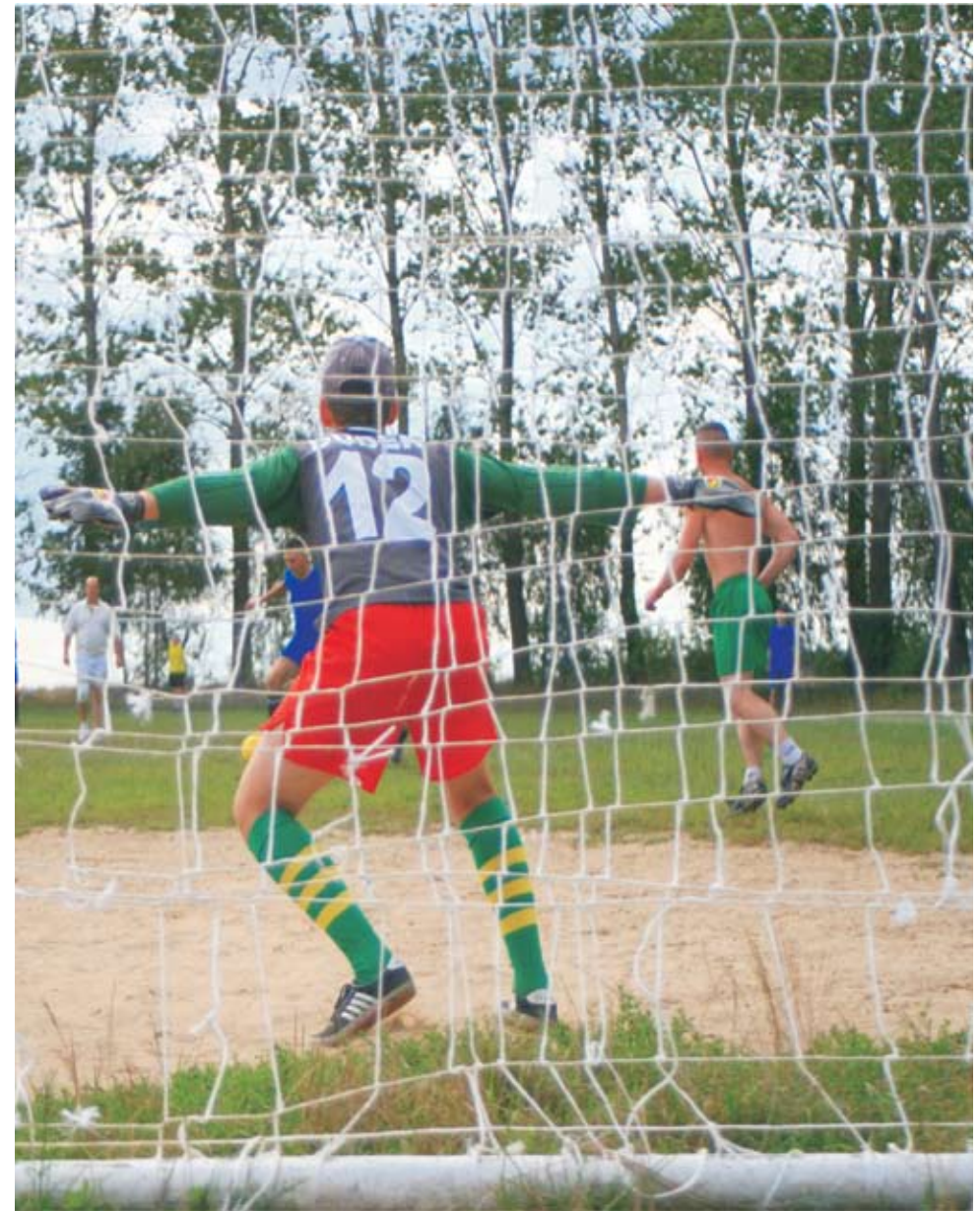
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO)²⁷

Celem głównym Funduszu jest zwiększenie udziału organizacji pozarządowych oraz podmiotów kościelnych i związków wyznaniowych prowadzących działalność pożytku publicznego w realizacji zadań publicznych, w ramach kształtowanych i prowadzonych na zasadach partnerstwa i pomocniczości polityk publicznych. Wśród celów szczegółowych wymienia się natomiast:

- zwiększenie aktywności i świadomości obywateli i wspólnot lokalnych,
- rozwój potencjału sektora organizacji pozarządowych,
- zwiększenie zaangażowania sektora organizacji pozarządowych na rzecz usług społecznych w zakresie integracji i aktywizacji społecznej oraz zabezpieczenia społecznego,
- wspieranie rozwoju polskiego modelu ekonomii społecznej.

Podmioty ekonomii społecznej mogą ubiegać się o środki finansowe na realizację projektów w ramach Programu Operacyjnego Funduszu Inicjatyw Obywatelskich 2009-2013. W skład PO FIO 2009-2013 wchodziły cztery priorytety:

1. Aktywni, świadomi obywatele, aktywne wspólnoty lokalne.
2. Sprawne organizacje pozarządowe w dobrym państwie.
3. Integracja i aktywizacja społeczna. Zabezpieczenie społeczne.
4. Rozwój przedsiębiorczości społecznej.

²⁷ Szczegółowe informacje: www.pozYTEK.gov.pl/FIO,379.html

FUNDUSZE STRUKTURALNE DLA EKONOMII SPOŁECZNEJ

W latach 2007-2013 podmioty ekonomii społecznej mogą korzystać ze środków: Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). EFS to najstarszy z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Jego głównym zadaniem jest finansowanie projektów wdrażanych na dwóch płaszczyznach: aktywne zwalczanie bezrobocia oraz rozwój zasobów ludzkich na rynku pracy. EFRR to fundusz utworzony w celu przyczyniania się do korygowania podstawowych dysproporcji regionalnych we Wspólnocie poprzez niwelowanie różnic w poziomach rozwoju oraz zacofania regionów. W zakresie swoich zadań fundusz wspomaga w szczególności środowisko produkcyjne i konkurencyjność przedsiębiorstw, badania naukowe i rozwój technologiczny, inwestycje infrastrukturalne, ochronę środowiska, rozwój turystyki i inwestycje kulturalnych, a także rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz współpracę przygraniczną.

Narzędziami realizacji celów tych funduszy są tzw. programy operacyjne. Na poziomie całego kraju są to:

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL);
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IŚ);
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (PO IG);
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW);
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT).

Dodatkowo podmioty z województwa pomorskiego mogą ubiegać się o dotacje w ramach tzw. Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego (RPO WP).

Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)²⁸

Głównym celem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej. Cel ten będzie realizowany m.in. poprzez aktywizację zawodową, zmniejszenie obszarów wykluczenia

społecznego, rozwijanie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, wsparcie mechanizmów efektywnego zarządzania w administracji państwowej oraz wzrost spójności terytorialnej.

Program składa się z dziesięciu Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym. Podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować o środki z dziewięciu priorytetów.

Priorytet I. Zatrudnienie i integracja społeczna

Cele priorytetu:

1. *Modernizacja Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ).*
2. *Zwiększenie zasięgu oddziaływania Aktywnej Polityki Rynku Pracy.*
3. *Wzmocnienie instytucji pomocy społecznej i budowa partnerstwa na rzecz integracji społecznej.*

W ramach priorytetu I podmioty ekonomii społecznej mogą brać udział w konkursach dotyczących działania **1.3. Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej** w poddziałaniu **1.3.1. Projekty na rzecz społeczności romskiej**. Grupę docelową stanowią tu członkowie społeczności romskiej w Polsce oraz osoby, instytucje i podmioty działające na ich rzecz. Projekty mogą obejmować działania z zakresu zatrudnienia, edukacji, integracji społecznej i zdrowia, przyczyniające się do aktywizacji społeczno - zawodowej społeczności romskiej. Inną grupę docelową stanowią natomiast osoby podejmujące pracę po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i/lub wychowujące dzieci oraz pracodawcy zdefiniowani w poddziałaniu **1.3.2. Projekty na rzecz promocji równych szans kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego**. W tym przypadku podmioty ekonomii społecznej mogą składać wnioski projektowe dotyczące m.in. wdrażania i upowszechniania rozwiązań służących godzeniu życia zawodowego i rodzinnego, np. poprzez realizację kompleksowych programów powrotu do pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci. Innym rodzajem projektów może być z kolei tworzenie ośrodków opieki nad dziećmi w miejscu pracy lub rozwijanie alternatywnych form opieki

²⁸ aktualne informacje: www.efs.gov.pl

na dziećmi (np. usługi opiekuńcze świadczone w warunkach domowych). W tym poddziałaniu zwraca się również uwagę na takie przedsięwzięcia jak upowszechnianie i promocja alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia i metod organizacji pracy oraz uelastycznianie czasu pracy pracownika (m.in. telepraca, praca w niepełnym wymiarze czasu pracy, praca rotacyjna, podział pracy w ramach jednego stanowiska).

Priorytet II. Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących

Cele priorytetu:

1. *Rozwój i poprawa funkcjonowania systemowego wsparcia adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw.*
2. *Rozwój wykwalifikowanej i zdolnej do adaptacji siły roboczej.*
3. *Poprawa funkcjonowania systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą.*
4. *Poprawa stanu zdrowia osób pracujących poprzez opracowywanie programów profilaktycznych oraz programów wspierających powrót do pracy.*
5. *Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności personelu medycznego.*
6. *Podniesienie jakości w jednostkach służby zdrowia.*

W priorytecie II podmioty ekonomii społecznej mogą składać wnioski jedynie do działania **2.1. Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki**, poddziałanie **2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego w przedsiębiorstwach**. Beneficjenci mogą realizować ponadregionalne zamknięte projekty szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw, przygotowane w oparciu o indywidualne strategie rozwoju firm, ogólnopolskie otwarte projekty szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw, a także studia podyplomowe dla przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw.

Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty

Cele priorytetu:

1. *Wzmocnienie zdolności systemu edukacji w zakresie monitoringu, ewaluacji i badań edukacyjnych oraz ich wykorzystanie w polityce edukacyjnej i zarządzaniu oświatą.*
2. *Podniesienie jakości systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli.*
3. *Poprawa stopnia powiązania oferty w zakresie kształcenia i szkolenia z potrzebami rynku pracy, w szczególności poprzez dostosowywanie programów nauczania i materiałów dydaktycznych (w tym*

podręczników) oraz wprowadzenie nowych form doskonalenia nauczycieli w przedsiębiorstwach.

4. Opracowanie i wdrożenie Krajowych Ram Kwalifikacji i Krajowego Systemu Kwalifikacji oraz upowszechnienie uczenia się przez całe życie.

W przypadku priorytetu III podmioty ekonomii społecznej mogą realizować zadania w ramach dwóch działań. Pierwszym jest działanie **3.3. Poprawa jakości kształcenia**, którego celem jest zwiększenie zdolności systemu do kształcenia zorientowanego na efekty nauczania i uczenia się. Cel ten może być osiągnięty np. poprzez realizację projektów w poddziałaniu **3.3.2. Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli**. Przedsięwzięcia mogą polegać np. na przygotowaniu wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowywanych do wykonywania zawodu nauczyciela oraz uruchomieniu nowego typu studiów wyższych i podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela.

Natomiast w poddziałaniu **3.3.4. Modernizacja treści i metod kształcenia**, mogą być realizowane projekty dotyczące opracowania i pilotażowego wdrożenia innowacyjnych programów, materiałów dydaktycznych i metod kształcenia dotyczących m.in. kształcenia w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych, a także przedsiębiorczości oraz ponadregionalnych programów rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości i nauk przyrodniczo-matematycznych.

Drugim działaniem tego priorytetu jest działanie **3.4. Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie**. Tu w ramach poddziałania **3.4.3. Upowszechnienie uczenia się przez całe życie** projekty mogą odnosić się do opracowania narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów, budowy systemu internetowej informacji edukacyjno-zawodowej oraz systemu internetowego poradnictwa edukacyjno-zawodowego (m.in. w ramach portalu edukacyjnego Scholaris), czy publikacji specjalistycznego biuletynu dla uczniów i doradców zawodowych.

Priorytet IV. Szkolnictwo wyższe i nauka

Cele priorytetu:

- 1. Dostosowanie kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb gospodarki i rynku pracy.*
- 2. Poprawa jakości oferty edukacyjnej szkół wyższych.*
- 3. Podniesienie atrakcyjności kształcenia w obszarze nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych na poziomie wyższym.*
- 4. Podniesienie kwalifikacji kadr systemu B+R w zakresie zarządzania badaniami naukowymi i komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych.*

Podmioty ekonomii społecznej mogą być projektodawcami w działaniu **4.1. Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego szkolnictwa wyższego** i **4.2. Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym**.

Celem pierwszego z powyższych poddziałań jest budowa potencjału rozwojowego uczelni poprzez umożliwienie im rozszerzenia i wzbogacenia oferty edukacyjnej oraz zapewnienie efektywnego zarządzania systemem szkolnictwa wyższego oraz dostosowanie struktury podaży absolwentów do potrzeb gospodarki. Osiągnięcie tego jest możliwe dzięki projektom zrealizowanym w poddziałaniu **4.1.1. Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni**. Projekty te mogą obejmować m. in.:

- przygotowanie, otwieranie i realizację nowych kierunków studiów, studiów podyplomowych, doktoranckich oraz dostosowywanie programów na istniejących kierunkach studiów do potrzeb rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy,
- rozszerzanie oferty edukacyjnej uczelni o zajęcia fakultatywne w postaci programów wyrównawczych dla studentów z zakresu matematyki i fizyki,
- opracowywanie programów i materiałów dydaktycznych oraz wdrożenie programów kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość,
- współpracę uczelni z pracodawcami w zakresie wzmocnienia praktycznych elementów nauczania (staże i praktyki studenckie),
- lepsze przygotowanie absolwentów do wejścia na rynek pracy m. in. poprzez wsparcie akademickich biur karier działających przy uczelni,
- podnoszenie kompetencji dydaktycznych kadry akademickiej w celu podwyższania jakości nauczania,
- projekty skierowane do studentów niepełnosprawnych w celu umożliwienia im korzystania z pełnej oferty edukacyjnej uczelni,

W ramach drugiego działania, celem jest podniesienie kompetencji kadr systemu B+R (badania i rozwój) do poziomu zapewniającego efektywną współpracę jednostek naukowych i przedsiębiorstw w zakresie wdrażania osiągnięć naukowych w gospodarce. Realizowane tu mogą być projekty w zakresie podnoszenia umiejętności pracowników systemu B+R (np. kursy, szkolenia, studia podyplomowe) w zakresie zarządzania badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi oraz komercjalizacji rezultatów prac

badawczych (w tym również w zakresie ochrony własności intelektualnej i przemysłowej). Dofinansowanie mogą otrzymać także projekty dotyczące podnoszenia świadomości pracowników systemu B+R w zakresie wagi i zasad badań naukowych i prac rozwojowych dla gospodarki.

Priorytet V. Dobre rządzenie

Cele priorytetu:

1. *Poprawa zdolności regulacyjnych administracji publicznej.*
2. *Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej.*
3. *Poprawa jakości usług oraz polityk związanych z rejestracją działalności gospodarczej i funkcjonowaniem przedsiębiorstw.*
4. *Modernizacja procesów zarządzania w administracji publicznej i wymiarze sprawiedliwości.*
5. *Budowa potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych ukierunkowana na wzmocnienie ich aktywnego uczestnictwa w procesie realizacji Strategii Lizbońskiej.*

W V priorytecie podmioty ekonomii społecznej mogą przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektów w odpowiedzi na konkursy czterech poddziałań. Pierwsze dwa, **5.2.1. Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej** oraz **5.2.3. Podnoszenie kompetencji kadr służb publicznych**, wchodzi w skład działania **5.2. Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej**, którego celem jest wzrost jakości usług publicznych świadczonych przez urzędy na szczeblu samorządu terytorialnego oraz poprawa jakości polityk i programów o zasięgu regionalnym i lokalnym.

W pierwszym przypadku grupę docelową stanowią m.in. urzędy administracji samorządowej oraz pracownicy urzędów administracji samorządowej. Wśród typów realizowanych projektów wymieniane są projekty ukierunkowane na poprawę obsługi obywatela i modernizację zarządzania w administracji samorządowej, a także projekty ukierunkowane na podnoszenie kompetencji kadr samorządowych.

W drugim poddziałaniu grupę docelową stanowią jednostki administracji publicznej (nie będącej częścią administracji rządowej ani samorządowej), pracownicy jednostek administracji publicznej, pracownicy

służb nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, samorządowe kolegia odwoławcze i ich pracownicy oraz regionalne izby obrachunkowe i ich pracownicy. Realizowane projekty dotyczyć mogą badania i oceny potrzeb szkoleniowych, szkoleń ogólnych i specjalistycznych, pomocy doradczej i szkolenia w zakresie etyki i unikania konfliktu interesów, wzmocnienia potencjału samorządowych kolegiów odwoławczych.

W ramach kolejnego poddziałania **5.4.2. Rozwój dialogu obywatelskiego** będącego częścią działania **5.4. Rozwój potencjału trzeciego sektora** mogą być realizowane projekty związane z:

- wypracowaniem, upowszechnianiem i wdrażaniem standardów działania trzeciego sektora, zapewniających wysoką jakość realizacji zadań publicznych oraz uzgadniania polityk publicznych we współpracy z administracją publiczną,
- tworzeniem regionalnych i lokalnych centrów informacji i wspoma-

gania organizacji pozarządowych oraz wsparciem działalności nowo-utworzonych oraz już istniejących centrów w zakresie pomocy doradczo-szkoleniowej dla organizacji pozarządowych,

- tworzeniem i wspieraniem porozumień (sieci) organizacji pozarządowych o charakterze terytorialnym oraz branżowym,
- tworzeniem i wdrażaniem programów z zakresu poradnictwa prawnego i obywatelskiego oraz społecznego nadzoru nad funkcjonowaniem administracji publicznej.

Czwartym dostępnym dla podmiotów ekonomii społecznej poddziałaniem omawianego priorytetu jest poddziałanie **5.5.2. Wzmocnienie uczestników dialogu społecznego**, wchodzące w skład działania **5.5. Rozwój dialogu społecznego**. Jego celem jest wzmocnienie potencjału związków zawodowych i organizacji pracodawców uczestniczących w dialogu społecznym w zakresie prowadzenia dialogu autonomicznego i trójstronnego. Wśród możliwych do realizacji typów projektów wymienia się studia, analizy, ekspertyzy na temat dialogu społecznego, jego kondycji, perspektyw i barier w rozwoju oraz potrzeb uczestników dialogu, tworzenie i wdrażanie programów ukierunkowanych na rozwój dialogu społecznego, usprawnienie funkcjonowania systemów informacyjnych, tworzenie i wdrażanie programów podnoszących kwalifikacje eksperckie oraz wspieranie współpracy pomiędzy organizacjami partnerów społecznych na poziomie terytorialnym i branżowym.

Priorytet VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich

Cele priorytetu:

1. *Zwiększenie zasięgu oddziaływania Aktywnej Polityki Rynku Pracy.*
2. *Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób młodych.*
3. *Zmniejszanie bezrobocia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (kobiet, osób długotrwale bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, osób bezrobotnych zamieszkujących na obszarach wiejskich).*
4. *Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób starszych.*

Priorytet VI to dla podmiotów ekonomii społecznej możliwość pozyskania funduszy w ramach trzech działań. Pierwszym jest **6.1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie**. Jego celem jest podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie. W poddziałaniu **6.1.1. Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy** środki finansowe przeznaczone są na realizację projektów związanych m.in. z:

- identyfikacją potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, w tym poprzez szersze zastosowanie Indywidualnych Planów Działania, diagnozowanie potrzeb szkoleniowych oraz możliwości doskonalenia zawodowego w regionie,
- organizacją warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych,

- wsparciem psychologiczno-doradczym osób wchodzących i powracających na rynek pracy,
- realizacją programów aktywizacji zawodowej połączonych z możliwością zapewnienia opieki nad dziećmi oraz osobami zależnymi dla osoby uczestniczącej w projekcie,
- wspieraniem wolontariatu jako etapu przygotowującego do podjęcia zatrudnienia poprzez organizowanie wsparcia szkoleniowego i doradczego dla wolontariusza,
- upowszechnianiem i promocją alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia oraz metod organizacji pracy (telepraca, praca w niepełnym wymiarze czasu pracy),
- wsparciem doradczo-szkoleniowym pracownika, który uzyskał zatrudnienie w ramach projektu prowadzące do jego adaptacji w miejscu pracy (wsparcie pomostowe),
- organizacją kampanii promocyjnych i akcji informacyjnych mających na celu zachęcenie pracodawców do zatrudnienia osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Kolejnym działaniem dostępnym dla podmiotów ekonomii społecznej jest **6.2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia**. Jego celem jest promocja oraz wspieranie inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz budowy postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia. Wśród grup docelowych tego działania wymieniane są osoby fizyczne zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej. Dotacje przeznaczone mogą być na promocję przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez kampanie promocyjno-informacyjne, upowszechnianie dobrych praktyk z zakresu rozwoju przedsiębiorczości oraz wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą (w tym na założenie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej) poprzez zastosowanie następujących instrumentów:

- doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej,

- przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości (w tym w formie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej,
- wsparcie pomostowe w okresie do 6 lub do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Podmioty ekonomii społecznej mogą być również beneficjentami działania **6.3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich**, którego celem jest podniesienie zdolności do zatrudnienia oraz mobilności przestrzennej i zawodowej osób zamieszkujących na obszarach wiejskich poprzez przygotowanie ich do podjęcia pracy w zawodach pozarolniczych oraz wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. W grupie docelowej znaleźli się mieszkańcy gmin wiejskich, miejsko – wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców, społeczności lokalne aktywnie działające na obszarach wiejskich na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich oraz podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców tych obszarów. Realizowane projekty powinny przyczyniać się do aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich, poprawy zdolności do zatrudnienia oraz rozwoju usług aktywizacyjnych, rozwoju dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym oraz wspierania lokalnych inicjatyw informacyjnych, szkoleniowych i doradczych promujących aktywizację zawodową na poziomie lokalnym.

Priorytet VII. Promocja integracji społecznej

Cele priorytetu:

1. *Poprawa dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.*
2. *Wzmocnienie i poszerzenie zakresu działań sektora ekonomii społecznej.*

Podmioty ekonomii społecznej w priorytecie VII mogą aplikować o dofinansowanie projektów w ramach dwóch działań. Pierwszym jest **7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej**, którego celem jest poprawa dostępu do zatrudnienia osób

zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej. Osiągnięcie tego możliwe jest poprzez realizację projektów w poddziałaniu **7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** oraz **7.2.2. Wsparcie ekonomii społecznej**. Na liście przykładowych rodzajów projektów poddziałania **7.2.1.** znajduje się m.in. wsparcie (prawne, organizacyjne, szkoleniowe, finansowe) dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej, w tym: centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej oraz podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej z wyjątkiem warsztatów terapii zajęciowej. Dotacje mogą być wykorzystane również na kursy i szkolenia umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, staże, subsydiowane zatrudnienie i zajęciareintegracjizawodowejupracodawcyczyporadnictwopsychologiczne, psychospołeczne, zawodowe i inne, prowadzące do integracji społecznej i zawodowej. Dofinansowaniu może podlegać także rozwój nowych form

i metod wsparcia indywidualnego i środowiskowego na rzecz integracji zawodowej i społecznej, rozwój usług społecznych przezwyciężających indywidualne bariery w integracji społecznej, w tym w powrocie na rynek pracy oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych, niezbędnych na rynku pracy. Fundusze mogą też być przeznaczone na wsparcie tworzenia i działalności środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, promocję i wsparcie wolontariatu lub wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania pozaszkolnych form integracji społecznej młodzieży (świetlice środowiskowe z programem socjoterapeutycznym, kluby środowiskowe). Pozyskane środki finansowe mogą też wspierać organizowanie akcji i kampanii promocyjno-informacyjnych m.in. z zakresu równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, promowania postaw aktywnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

W poddziałaniu **7.2.2.** projekty mogą być skierowane do podmiotów ekonomii społecznej, instytucji rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej oraz osób fizycznych. Dofinansowanie mogą uzyskać projekty

obejmujące wsparcie finansowe dla utworzenia i funkcjonowania instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej, świadczących usługi prawne, księgowe, marketingowe, doradztwo finansowe, doradztwo oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej. Dotacja może być przeznaczona również na rozwój partnerstwa lokalnego na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz promocję ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej.

Kolejne działanie **7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji** ma na celu wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju kapitału ludzkiego na terenach wiejskich. W ramach tego działania możliwe jest realizowanie projektów przyczyniających się do integracji społecznej mieszkańców obszarów wiejskich oraz rozwoju dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym, a także wsparcie inicjatyw lokalnych o charakterze informacyjnym, szkoleniowym i promocyjnym mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszarów wiejskich.

Priorytet VIII. Regionalne kadry gospodarki

Cele priorytetu:

1. *Rozwój wykwalifikowanej i zdolnej do adaptacji siły roboczej.*
2. *Poprawa funkcjonowania systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą.*

Dokonując analizy uszczegółowienia priorytetu VIII można określić, iż podmioty ekonomii społecznej mogą być beneficjentami w konkursach działania **8.1. Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie** oraz działania **8.2. Transfer wiedzy.**

Celem działania 8.1. jest podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki. Jego osiągnięcie możliwe jest m.in. poprzez realizację projektów w poddziałaniu **8.1.1. Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla**

przedsiębiorstw. Dotacje mogą otrzymać takie przedsięwzięcia jak: ogólne i specjalistyczne szkolenia oraz doradztwo związane ze szkoleniami dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw w zakresie m.in.: zarządzania, identyfikacji potrzeb w zakresie kwalifikacji pracowników, elastycznych form pracy, wdrażania technologii produkcyjnych przyjaznych środowisku. Wsparciem finansowym objęte też zostanie doradztwo dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MMŚP), w tym dla osób samozatrudnionych, w szczególności w zakresie ekonomii, finansów, zarządzania zasobami ludzkimi lub rachunkowości oraz szkolenia, kursy i doradztwo zawodowe skierowane do dorosłych osób pracujących, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych, uzupełnianiem lub podwyższaniem kwalifikacji i umiejętności.

W ramach poddziałania **8.1.2. Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie** dotacje otrzymają natomiast projekty dotyczące pomocy w tworzeniu partnerstw lokalnych z udziałem m.in. przedsiębiorstw, organizacji pracodawców, związków zawodowych, jednostek samorządu terytorialnego, urzędów pracy, organizacji pozarządowych i innych środowisk, mających na celu opracowanie i wdrażanie strategii przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie lokalnym i wojewódzkim. Dofinansowane może zostać również wsparcie dla pracodawców przechodzących procesy adaptacyjne i modernizacyjne, realizowane w formie tworzenia i wdrażania programów zwolnień monitorowanych (outplacement), w tym szkoleń i doradztwa zawodowego. Środki finansowe tego poddziałania przeznaczone mogą być także na szkolenia przekwalifikowujące i usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i zdobycia nowych umiejętności zawodowych, szkolenia i doradztwo dla przedsiębiorców wspomagające proces zmiany profilu działalności przedsiębiorstwa oraz na badania i analizy dotyczące trendów rozwojowych i prognozowania zmian gospodarczych zachodzących w regionie.

Kolejne działanie priorytetu VIII działanie **8.2. Transfer wiedzy** ma na celu zwiększenie transferu wiedzy i wzmocnienie powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami, służące rozwojowi gospodarczemu regionów. Podmioty ekonomii społecznej uprawnione są do udziału w konkursach ogłoszonych w ramach poddziałania **8.2.1. Wsparcie dla współpracy sfery**

nauki i przedsiębiorstw. Mogą zgłaszać projekty odnośnie staży i szkoleń praktycznych dla pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych oraz pracowników naukowych w przedsiębiorstwach, a także promocji idei przedsiębiorczości akademickiej, w celu komercjalizacji wiedzy i umiejętności zespołu działającego na uczelni lub w jednostce naukowej (firmy typu spin off lub spin out). Dofinansowanie może otrzymać również doradztwo i szkolenia dla pracowników naukowych jednostek naukowych oraz pracowników naukowych i naukowo dydaktycznych uczelni, doktorantów, studentów i absolwentów uczelni zamierzających rozpocząć własną działalność gospodarczą typu spin off lub spin out, a także wsparcie tworzenia i rozwoju sieci współpracy i wymiany informacji między naukowcami a przedsiębiorcami w zakresie innowacji i transferu technologii na poziomie regionalnym i lokalnym.

Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach

Cele priorytetu:

1. Zmniejszenie nierówności w upowszechnieniu edukacji, szczególnie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.
2. Zmniejszenie nierówności w jakości usług edukacyjnych, szczególnie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi (w zakresie kształcenia ogólnego).
3. Podniesienie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego.
4. Wzmocnienie rozwoju zawodowego i podnoszenia kwalifikacji nauczycieli na obszarach wiejskich.

W tym priorytecie POKL podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować we wszystkich działaniach i poddziałaniach.

Celem działania **9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty** jest tworzenie warunków równych szans edukacyjnych poprzez udzielenie wsparcia na rzecz instytucji systemu oświaty oraz osób napotykających na bariery o charakterze środowiskowym, ekonomicznym, geograficznym i zdrowotnym utrudniające lub uniemożliwiające dostęp do usług edukacyjnych oraz wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie w formach szkolnych ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Osiągnięcie tego celu możliwe jest m.in. poprzez realizację projektów w ramach poddziałania **9.1.1. Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej**. Grupą docelową stanowią tu dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) i ich rodzice, istniejące przedszkola oraz funkcjonujące inne formy wychowania przedszkolnego. Pozyskane fundusze mogą być przeznaczone na tworzenie przedszkoli (w tym również uruchamianie innych form wychowania przedszkolnego) na obszarach i w środowiskach o niskim stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, wsparcie dla przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego zagrożonych likwidacją, wydłużenie godzin pracy, uruchomienie dodatkowego naboru dzieci, zatrudnienie

dodatkowego personelu itp. oraz na opracowanie i realizację kampanii informacyjnych promujących edukację przedszkolną.

Z kolei poddziałanie **9.1.2. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych** skupia się głównie na szkołach i ich organach prowadzących realizujących kształcenie ogólne, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, uczniach szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne oraz osobach, które przedwcześnie opuściły system oświaty. Dotację otrzymają beneficjenci realizujący programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne ukierunkowane na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów i zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia. Programy te mogą obejmować w szczególności:

- dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz specjalistyczne służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych w trakcie procesu kształcenia,

- doradztwo i opiekę pedagogiczno-psychologiczną dla uczniów wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty (np. wsparcie dla uczniów z obszarów wiejskich, wsparcie dla uczniów niepełnosprawnych, przeciwdziałanie uzależnieniom, programy prewencyjne, przeciwdziałanie patologiom społecznym),
- dodatkowe zajęcia (pozaekcyjne i pozaszkolne) dla uczniów ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych, ze szczególnym uwzględnieniem ICT, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo-matematycznych,
- rozszerzanie oferty szkół o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym,
- wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania i oceniania cechujących się wyższą skutecznością niż formy tradycyjne.

Kolejne działanie **9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego** ma na celu wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe służące podniesieniu zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. Wśród przykładowych projektów wymienia się m.in.: diagnozowanie potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami lokalnego i regionalnego rynku pracy, a także programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe ukierunkowane na zmniejszanie dysproporcji w osiągnięciach uczniów w trakcie procesu kształcenia oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia. Można to osiągnąć np. poprzez dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz specjalistyczne, doradztwo i opiekę pedagogiczno-psychologiczną dla uczniów wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu szkolnictwa czy dodatkowe zajęcia dla uczniów ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych. W ramach tego działania możliwe jest również wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia, wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania i oceniania cechujących się wyższą skutecznością niż formy tradycyjne oraz wdrażanie

programów i narzędzi efektywnego zarządzania placówką oświatową przyczyniających się do poprawy jakości nauczania.

Celem następnego działania **9.3. Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego** jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy. Koncentruje się on głównie na osobach w wieku 25 – 64 lat zgłaszających z własnej inicjatywy chęć kształcenia ustawicznego w formach szkolnych, szkołach dla dorosłych, placówkach kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego prowadzących formalne kształcenia ustawiczne oraz na partnerach społeczno-gospodarczych i pracodawcach. Wśród typów realizowanych projektów wymieniane są kampanie informacyjne w zakresie formalnego kształcenia ustawicznego, w tym w kontekście

potrzeb regionalnego lub lokalnego rynku pracy oraz programy formalnego potwierdzania kwalifikacji ogólnych i zawodowych zdobytych w sposób pozaformalny i nieformalny. Dofinansowanie otrzymają również usługi doradcze dla osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych kształceniem formalnym w zakresie wyboru kierunku i formy kształcenia w kontekście potrzeb regionalnego lub lokalnego rynku pracy. Część środków finansowych może być też skierowana na podwyższanie jakości oferty edukacyjnej w tym również w przypadku form pozaszkolnych ubieganie się o akredytację kuratora oświaty oraz rozwój innowacyjnych form kształcenia ustawicznego, w tym również w formie e-learningu.

Kolejne działanie **9.4. Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty**, ma na celu dostosowanie kwalifikacji nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju regionów, zmianą kierunków kształcenia, czy zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty. Fundusze tego działania mogą być przeznaczone na realizację projektów, takich jak: studia podyplomowe, kursy kwalifikacyjne i doskonalące dla nauczycieli w zakresie zgodnym z lokalną i regionalną polityką edukacyjną, a także studia podyplomowe, kursy i szkolenia oraz inne formy podwyższania kwalifikacji. Dofinansowanie otrzymają również studia wyższe oraz kursy kwalifikacyjne dla nauczycieli zainteresowanych podwyższeniem lub uzupełnieniem posiadanego wykształcenia, studia podyplomowe i kursy doskonalące dla nauczycieli i pracowników administracji oświatowej w zakresie organizacji, zarządzania, finansowania oraz monitoringu działalności.

Celem kolejnego działania **9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich** jest pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich. Projekty adresowane są do mieszkańców gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców, społeczności lokalnych aktywnie działających na obszarach wiejskich na rzecz rozwoju edukacji na terenach wiejskich i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców tych obszarów oraz podmioty działające na obszarach

wiejskich na rzecz przeciwdziałania ich marginalizacji i zapewnienia ich odpowiedniego rozwoju. Beneficjenci mogą składać wnioski o dofinansowanie projektów związanych z tworzeniem i wsparciem działalności inicjatyw ukierunkowanych na pobudzenie świadomości środowisk lokalnych i ich zaangażowanie w działania na rzecz rozwoju edukacji na terenach wiejskich i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich oraz projektów przyczyniających się do podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców tych obszarów oraz rozwoju usług edukacyjnych na tych obszarach. Wsparcie otrzymają również działania informacyjno-promocyjne, szkoleniowe, doradcze podnoszące świadomość mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie korzyści płynących z kształcenia i szkolenia.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IS)²⁹

Celem Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Osiągnięcie celu głównego programu będzie możliwe poprzez realizację celów szczegółowych programu. Należy do nich:

1. Budowa infrastruktury zapewniającej, że rozwój gospodarczy Polski będzie dokonywał się przy równoczesnym zachowaniu i poprawie stanu środowiska naturalnego.
2. Zwiększenie dostępności głównych ośrodków gospodarczych w Polsce poprzez powiązanie ich siecią autostrad i dróg ekspresowych oraz alternatywnych wobec transportu drogowego środków transportu.
3. Zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.
4. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

²⁹ Aktualne informacje: www.pois.gov.pl

5. Wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy.
6. Rozwój nowoczesnych ośrodków akademickich, w tym kształcących specjalistów w zakresie nowoczesnych technologii.

Podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować o fundusze w ramach trzech priorytetów.

Priorytet V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Cel priorytetu:

Ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat jego zasobów i zmniejszania różnorodności biologicznej

W ramach działania **5.1. Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej** wnioski o dofinansowanie mogą składać organizacje pozarządowe. Celem działania jest przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów)

i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów. Jego osiągnięcie możliwe jest poprzez realizację projektów związanych z czynną ochroną siedlisk przyrodniczych zagrożonych w skali Europy i kraju, odtwarzaniem i kształtowaniem warunków dla trwałego zachowania siedlisk; przywracaniem właściwych stosunków wodnych siedlisk wodnoblotnych; czy usuwaniem gatunków inwazyjnych obcego pochodzenia oraz wykup gruntów kluczowych dla ochrony przyrody. Dofinansowanie otrzymają również kompleksowe programy ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem, projekty dotyczące ochrony in situ i ex situ gatunków zagrożonych wyginięciem oraz gatunków o zagrożonych pulach genowych. Wśród przykładowych projektów wymieniana jest także budowa centrów przetrzymywania gatunków CITES; budowa ośrodków rehabilitacji zwierząt; budowa lub rozbudowa infrastruktury niezbędnej do realizacji krajowych programów ochrony gatunków zagrożonych oraz przedsięwzięcia ukierunkowane na organizowanie aktywności turystycznej na obszarach chronionych poprzez budowę lub modernizację odpowiedniej infrastruktury, np. wyznaczenie szlaków turystycznych, budowa ścieżek przyrodniczych na obszarach chronionych oraz innych form małej infrastruktury (zadaszenia, punkty widokowe, parkingi, ścieżki rowerowe, itp.).

Wśród beneficjentów działania **5.2. Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych**, którego celem jest przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju wymieniane są organizacje pozarządowe. Mogą one aplikować o środki na realizację projektów polegających m.in. na przywracaniu drożności i poprawie funkcjonowania korytarzy ekologicznych w tym korytarzy umożliwiających funkcjonowanie sieci Natura 2000, zniesieniu lub ograniczeniu barier dla przemieszczania się zwierząt, które tworzy istniejąca infrastruktura oraz przywracaniu i poprawie łączności między obszarami chronionymi, w szczególności między obszarami Natura 2000.

Celem kolejnego działania **5.3. Opracowanie planów ochrony** jest wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych. Tu również w gronie beneficjentów wymieniane są organizacje pozarządowe. Mogą one realizować projekty dotyczące opracowania dokumentacji

niezbędnej do zarządzania obszarami sieci Natura 2000, opracowania dokumentacji niezbędnej do zarządzania obszarami parków narodowych oraz innych obszarów chronionych, czy opracowania krajowych programów ochrony zagrożonych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

W działaniu **5.4. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej**, którego celem jest zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody krajobrazu wśród beneficjentów należących do podmiotów ekonomii społecznej znalazły się organizacje pozarządowe, ośrodki edukacji ekologicznej oraz instytucje oświatowe. Mogą one realizować ogólnopolskie lub ponadregionalne przedsięwzięcia edukacyjne dla ogółu społeczeństwa oraz grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę, kampanie informacyjno-promocyjne, imprezy masowe oraz konkursy i festiwale ekologiczne, z zakresu ochrony środowiska i przyrody. Projekty mogą również dotyczyć działalności szkoleniowej oraz aktywnej edukacji obejmującej projekty prezentujące sposoby uwzględniania potrzeb ochrony przyrody w gospodarce leśnej, gospodarce

wodnej oraz planowaniu przestrzennym; szkolenia dotyczące procesu ocen oddziaływania na środowisko; szkolenia dla służb ratowniczych i wojska dotyczące likwidowania zagrożeń dla środowiska oraz szkolenia dla służb celnych, policji, wymiaru sprawiedliwości oraz straży branżowych dotyczące wykrywania i sankcjonowania przestępstw przeciwko środowisku. Dofinansowanie otrzymają także działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych na obszarach chronionych oraz kompleksowe, ponadregionalne programy edukacji ekologicznej. Dotacje tego działania beneficjenci mogą przeznaczyć też na projekty związane z kształtowaniem zachowań proekologicznych, projekty unaoczniające wpływ działalności człowieka na stan środowiska naturalnego, a w szczególności na różnorodność biologiczną, w tym: kampanie edukacyjno-promocyjne, imprezy masowe, konkursy i festiwale ekologiczne czy moderowanie platform dialogu społecznego lub wsparcie powstawania partnerstw na rzecz ochrony środowiska, jako elementu integrującego społeczeństwo, zwłaszcza organizacje społeczne w procesie podejmowania decyzji.

Priorytet IX. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna

Cel priorytetu:

Zmniejszenie oddziaływania sektora energetyki na środowisko.

Środki finansowe dla podmiotów ekonomii społecznej w tym priorytecie mogą pochodzić z działania **9.1. Wysokosprawne wytwarzanie energii**, którego celem jest zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej i ciepła, działania **9.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej**, działania **9.4. Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych** oraz działania **9.6. Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych**.

W ramach pierwszego z wymienionych działań wnioski o dofinansowanie mogą składać podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego. Dotacje przeznaczane są na inwestycje w zakresie przebudowy i budowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła w skojarzeniu spełniające wymogi wysokosprawnej Kogeneracji.

Dofinansowanie otrzymają również projekty dotyczące skojarzonego wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych oraz nieodnawialnych, przekształcenia ciepłowni w jednostki kogeneracyjne, czy budowy przyłączy jednostek wytwarzania skojarzonej energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł wysokosprawnej kogeneracji do najbliższej istniejącej sieci, spełniających techniczne i ekonomiczne warunki przyłączeniowe.

Również w przypadku kolejnego działania **9.2. Efektywna dystrybucja energii**, którego celem jest zmniejszenie strat energii powstających w procesie dystrybucji energii elektrycznej i ciepła, podmioty ekonomii

społecznej mogą brać udział w konkursach tylko w przypadku, gdy świadczą usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego. Dofinansowane mogą być kompleksowe projekty z zakresu budowy lub przebudowy elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych wysokiego, średniego i niskiego napięcia, mających na celu ograniczenie strat sieciowych (np. wymiana transformatorów o niskiej sprawności energetycznej, skracanie bardzo długich ciągów liniowych, zmiana przekrojów przewodu w celu dostosowania ich do obecnych temperatur sieci) oraz inwestycje w zakresie przebudowy i budowy sieci dystrybucji ciepła o największym potencjale obniżenia strat energii.

W działaniu **9.3. Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej**, mającym na celu zmniejszenie zużycia energii w sektorze publicznym uczestniczyć mogą organizacje pozarządowe. W ramach projektu mogą realizować inwestycje w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, w tym zmiany wyposażenia obiektów w urządzenia o najwyższej, uzasadnionej ekonomicznie klasie efektywności energetycznej związanych bezpośrednio z prowadzoną termomodernizacją budynku, w szczególności z ociepleniem obiektu, wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą źródła ciepła), systemów wentylacji i klimatyzacji, przygotowaniem dokumentacji technicznej dla projektu.

Ośrodki w działaniu **9.4. Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych** i w działaniu **9.6. Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych** podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować tylko wtedy, gdy świadczą usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego.

Cel pierwszego działania został zdefiniowany jako wzrost produkcji energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych. Może on być osiągnięty poprzez inwestycje w zakresie budowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych, projekty dotyczące budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej wykorzystujących energię wiatru, np. budowa farmy wiatrowej, wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW, biogazu i biomasy albo projekty dotyczące budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej lub słonecznej, np. budowa ciepłowni

geotermalnej czy instalacja kolektorów słonecznych. Dofinansowane mogą być również inwestycje w zakresie wytwarzania ze źródeł odnawialnych energii w kogeneracji w układach nie spełniających kryterium wydajnej kogeneracji oraz przyłącza jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do najbliższej istniejącej sieci.

Celem drugiego działania jest natomiast ułatwienie rozwoju energetyki odnawialnej poprzez budowę sieci umożliwiających odbiór energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Jego osiągnięcie jest możliwe dzięki inwestycjom w obszarze przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej w zakresie niezbędnym do umożliwienia dostarczania do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego energii produkowanej ze źródeł odnawialnych oraz budowie i modernizacji przyłączy jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.

Priorytet XI. Kultura i dziedzictwo kulturowe

Cel priorytetu:

Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski.

W priorytecie XI wnioski o dofinansowanie mogą składać organizacje pozarządowe w ramach dwóch działań. Celem pierwszego z nich działania **11.1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym** jest ochrona, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym. Dotacje otrzymają projekty związane z rewitalizacją, rewaloryzacją, konserwacją, renowacją, restauracją, zachowaniem, a także adaptacją na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem. Fundusze mogą być też przeznaczone na konserwację zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, archiwaliów i zbiorów filmowych, zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu, rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury. Dofinansowane w tym działaniu może być też zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem oraz przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia

w ramach działania.

Celem drugiego działania dostępnego dla podmiotów ekonomii społecznej działania **11.2. Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym** jest rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury. Wśród typów realizowanych projektów wymieniana jest budowa, rozbudowa, remont i przebudowa instytucji kultury, zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej (wyłącznie jako jeden z elementów projektu) oraz przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG)³⁰

Celem głównym Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (PO IG) jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Cel ten może zostać osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

- Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- Wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- Zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- Zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- Tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy,
- Wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

PO IG realizowany jest poprzez osiem priorytetów tematycznych oraz priorytet Pomoc Techniczna. Podmioty ekonomii społecznej uwzględnione zostały jako beneficjenci w sześciu priorytetach.

Priorytet I. Badania i rozwój nowoczesnych technologii

Cel priorytetu:

Zwiększenie znaczenia sektora nauki w gospodarce poprzez realizację prac B+R w kierunkach uznanych za priorytetowe dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

W poddziałaniu **1.1.1. Projekty badawcze z wykorzystaniem metody foresight** działania **1.1. Wsparcie badań naukowych dla budowy gospodarki opartej na wiedzy**, którego celem jest ukierunkowanie badań naukowych na dziedziny i dyscypliny naukowe, które mogą mieć duży wpływ na szybki rozwój cywilizacyjno-gospodarczy kraju i budowę gospodarki opartej na wiedzy, wśród beneficjentów wymienia podmioty realizujące projekty foresight (podmioty nie działające dla zysku, np. fundacje i stowarzyszenia) oraz spółki powołane z udziałem wyżej wymienionych podmiotów nie działające dla zysku. Dofinansowanie mogą otrzymać projekty dotyczące

identyfikacji kierunków badań naukowych i prac rozwojowych poprzez zastosowanie metody foresight w zakresie wsparcia Narodowego Programu Foresight Polska 2020 i kolejnych, przygotowania regionalnych strategii rozwoju, przygotowania strategii rozwoju poszczególnych dziedzin nauki i sektorów gospodarki zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym oraz przygotowania strategii dla działających w Polsce platform technologicznych.

Priorytet III. Kapitał dla innowacji

Cel priorytetu:

Zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających na bazie innowacyjnych rozwiązań oraz zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć innowacyjnych.

W III priorytecie podmioty ekonomii społecznej mogą przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektów w odpowiedzi na konkursy działania **3.1. Inicjowanie działalności innowacyjnej** oraz działania **3.3. Tworzenie systemu ułatwiającego inwestowanie w MŚP**.

Celem pierwszego z wymienionych działań jest zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających w oparciu o innowacyjne rozwiązania. Wśród beneficjentów wymieniane są instytucje wspierające powstawanie innowacyjnych przedsiębiorstw, np. inkubatory, w tym inkubatory przedsiębiorczości akademickiej, centra transferu technologii i innowacji, akceleratory technologii, parki naukowo-technologiczne. Mogą one aplikować o środki na projekty związane z poszukiwaniem i oceną innowacyjnych pomysłów potencjalnych przedsiębiorców, pracami przygotowawczymi mającymi na celu utworzenie nowego przedsiębiorstwa na bazie tego pomysłu (tzw. preinkubacja) oraz inwestycjami kapitałowymi w nowopowstałe przedsiębiorstwo.

Celem drugiego działania jest aktywizacja rynku inwestorów prywatnych poprzez stworzenie dogodnych warunków inicjowania współpracy inwestorów z przedsiębiorcami poszukującymi środków finansowych na realizację innowacyjnych przedsięwzięć. W gronie beneficjentów znalazły się instytucje otoczenia biznesu. Otrzymują one dofinansowanie do

³⁰ Aktualne informacje: www.poig.gov.pl

projektów dotyczących kształtowania gotowości inwestycyjnej poprzez przygotowanie potencjalnych i obecnych przedsiębiorców do poszukiwania inwestorów oraz do właściwej prezentacji swojej oferty, w tym szkolenia dla przedsiębiorców w zakresie form i sposobów zewnętrznego finansowania działalności gospodarczej. Dotacje mogą być również przeznaczone na zwiększanie świadomości w zakresie usług i korzyści oferowanych przez sieci inwestorów prywatnych, w tym sieci aniołów biznesu, poprzez działania informacyjne i promocyjne; usługi doradcze dla przedsiębiorców w zakresie przygotowania dokumentacji i analiz niezbędnych do pozyskania zewnętrznego inwestora; czy nawiązywanie współpracy pomiędzy działającymi sieciami inwestorów prywatnych. Wsparciem finansowym może zostać objęte także powstawanie nowych i rozwój istniejących sieci inwestorów prywatnych, w tym sieci aniołów biznesu; organizacja, rozwój i utrzymanie platform wymiany doświadczeń w zakresie potencjalnych inwestycji, przeznaczonych dla potencjalnych i obecnych inwestorów (w tym konferencje, seminaria, warsztaty); tworzenie platform służących kojarzeniu inwestorów z przedsiębiorcami poszukującymi zewnętrznych źródeł finansowania o charakterze udziałowym oraz programy szkoleniowe, seminaria dla prywatnych inwestorów w tym dla nowych aniołów biznesu, w zakresie dokonywania inwestycji w spółki przedsiębiorców, w szczególności inwestycji o charakterze udziałowym.

Priorytet V. Dyfuzja innowacji

Cel priorytetu:

Zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury służących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego, a także wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych.

W priorytecie V do podmiotów ekonomii społecznej skierowane są konkursy trzech działań.

5.2. Wspieranie instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne oraz ich sieci o znaczeniu ponadregionalnym ma na celu ułatwienie przedsiębiorcom na terenie całego kraju dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości usług biznesowych niezbędnych z punktu

widzenia prowadzenia działalności innowacyjnej. Wśród beneficjentów konkursowych wymieniane są instytucje otoczenia biznesu (IOB) działające w sieciach oraz sieci IOB. Mogą oni realizować projekty polegające m.in. na dofinansowaniu, przygotowaniu i rozwoju pakietu usług o charakterze proinnowacyjnym służących podniesieniu innowacyjności przedsiębiorstw działających na terenie Polski oraz na zapewnieniu dostępu przedsiębiorców do usług proinnowacyjnych poprzez dofinansowanie kosztów świadczenia wybranych usług dla przedsiębiorców oraz wspólnych przedsięwzięć podejmowanych przez instytucje skupione w sieciach. Środki pieniężne mogą być też skierowane na dofinansowanie funkcjonowania jednostki koordynującej działalność sieci oraz dofinansowanie budowy i rozwoju systemu informatycznego obejmującego informacje o innowacjach obsługującego jednostkę koordynującą działalność sieci.

Celem kolejnego działania **5.3. Wspieranie ośrodków innowacyjności** jest stworzenie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorstw w obszarach nowych technologii działających w oparciu o nowoczesne rozwiązania. O fundusze mogą aplikować wysoko wyspecjalizowane instytucje otoczenia biznesu świadczące usługi o wysokim potencjale rynkowo-technologicznym, w tym podmioty zarządzające parkami naukowo-technologicznymi, inkubatorami technologii, centrami zaawansowanych technologii, centrami produktywności, innymi ośrodkami specjalistycznych usług dla przedsiębiorców, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Otrzymane wsparcie finansowe może być przeznaczone na doradztwo w zakresie przygotowania strategii rozwoju ośrodka uwzględniającej potrzeby przedsiębiorców; doradztwo oraz promocję wynikające z realizowanej strategii rozwoju ośrodka w zakresie rozbudowy lub modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej. W ramach tego działania finansowane mogą być również działania promocyjne wynikające z realizowanej strategii rozwoju ośrodka w zakresie promocji usług instytucji proinnowacyjnego otoczenia biznesu w środowisku lokalnym, regionalnym i międzynarodowym, przede wszystkim poprzez przygotowanie materiałów audiowizualnych i prezentacji w mediach, organizację seminariów i konferencji.

W działaniu **5.4. Zarządzanie własnością intelektualną**, którego celem jest poprawa efektywności funkcjonowania rynku innowacji

i przepływu rozwiązań innowacyjnych poprzez upowszechnianie stosowania prawa własności intelektualnej, w szczególności poprzez uzyskiwanie ochrony własności przemysłowej, beneficjentami mogą być m.in. instytucje otoczenia biznesu. Realizowane przez nie projekty dotyczyć mogą upowszechnienia wiedzy na temat korzyści wynikających z ochrony własności intelektualnej w przedsiębiorstwach, w tym projekty promocyjne i informacyjne mające na celu wzrost świadomości przedsiębiorców z korzyści płynących z ochrony własności intelektualnej, a także projekty informacyjne dotyczące metod i możliwości ochrony własności intelektualnej.

Priorytet VI. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym

Cel priorytetu:

Poprawa wizerunku Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego, miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych, lokowania inwestycji, prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju usług turystycznych.

Tylko jedno działanie priorytetu VI adresowane jest do podmiotów ekonomii społecznej. W działaniu **6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym**, którego celem jest wsparcie inwestycji dla stworzenia konkurencyjnych i innowacyjnych produktów turystycznych o charakterze unikatowym i ponadregionalnym, przy jednoczesnym zachowaniu chłonności terenów turystycznych i ich pojemności turystycznej mogą składać wnioski instytucje otoczenia biznesu, w tym izby gospodarcze, fundacje i stowarzyszenia non-profit działające na rzecz sektora turystycznego. Dofinansowanie otrzymają kompleksowe ponadregionalne projekty turystyczne, obejmujące inwestycje w spójną infrastrukturę unikatowych produktów turystycznych, w szczególności projekty realizowane w formule partnerstwa kilku podmiotów oraz projekty przewidujące wsparcie dla obiektów stanowiących wyjątkowe atrakcje turystyczne znajdujące się na liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO lub uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.

Priorytet VII. Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji

Cel priorytetu:

Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej poprzez zwiększenie dostępności zasobów informacyjnych administracji publicznej oraz usług publicznych w formie cyfrowej dla obywateli i przedsiębiorców.

W konkursach priorytetu VII uczestniczyć mogą konsorcja jednostek administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi, organami samorządu zawodowego lub jednostkami badawczo-rozwojowymi. Realizowane projekty powinny dotyczyć przystosowania infrastruktury teleinformatycznej, umożliwiającej wymianę danych pomiędzy dziedzinowymi platformami e-usług, rejestrami elektronicznymi i urzędami, budowy lub rozbudowy systemów informatycznych administracji publicznej wspomagających zarządzanie w sektorze publicznym, wdrażania elektronicznego obiegu spraw i dokumentów, informatyzacji rejestrów państwowych, czy wdrażania elektronicznego podpisu i systemu elektronicznych tożsamości (eID). Dofinansowanie może otrzymać również budowa dziedzinowych platform

e-usług na potrzeby obsługi przedsiębiorców oraz obywateli w obszarach kluczowych dla działalności gospodarczej. Fundusze mogą być skierowane również na sfinansowanie integracji platform dziedzinowych na centralnej platformie umożliwiającej świadczenie e-usług, budowę wielokanałowych platform transakcyjnych umożliwiających wnoszenie opłat administracyjnych, a także świadczenie usług pomocniczych wspierających wymianę towarów i usług.

Priorytet VIII. Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki

Cel priorytetu:

Stymulowanie rozwoju gospodarki elektronicznej poprzez wspieranie tworzenia nowych, innowacyjnych e-usług, innowacyjnych rozwiązań elektronicznego biznesu oraz zmniejszanie technologicznych, ekonomicznych i mentalnych barier wykorzystywania e-usług w społeczeństwie.

W działaniu **8.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion**, którego celem jest zapewnienie dostępu do Internetu dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej lub niepełnosprawności, podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować o środki jako konsorcja jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi. Grupami docelowymi są gospodarstwa domowe spełniające kryterium dochodowe upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej lub świadczeń rodzinnych, dzieci i młodzież ucząca się z rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej uprawniającej do uzyskania stypendiów socjalnych, typowana do otrzymania wsparcia we współpracy ze szkołą oraz/lub ośrodkami pomocy społecznej oraz osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem równoważnym. Projekty mogą dotyczyć dotacji całkowicie lub częściowo pokrywających koszty dostępu do Internetu w gospodarstwach domowych na obszarze objętym projektem, pokrycia kosztów dostarczenia, instalacji oraz serwisowania sprzętu komputerowego i/lub niezbędnego oprogramowania w gospodarstwach domowych wskazanych przez projektodawcę. Można też sfinansować

zakup usługi przeprowadzenia szkoleń z zakresu obsługi komputera oraz korzystania z Internetu dla użytkowników końcowych projektu, koszty operacyjne oraz koszty zatrudnienia i szkolenia pracowników jednostek samorządu terytorialnego i/lub organizacji pozarządowej, którzy będą odpowiedzialni za realizację działania lub promocję projektu na obszarze objętym projektem.

Organizacje pozarządowe non-profit wymieniane są natomiast jako beneficjenci działania **8.4 Zapewnienie dostępu do Internetu na etapie „ostatniej mili”**. Jego celem jest stworzenie możliwości bezpośredniego dostarczania usługi szerokopasmowego dostępu do Internetu na etapie tzw. ostatniej mili dla grupy docelowej (dostarczanie Internetu bezpośrednio do użytkownika) poprzez wsparcie mikro-, małych i średnich przedsiębiorców zamierzających dostarczać tę usługę na obszarach, na których prowadzenie tej działalności na zasadach rynkowych jest nieopłacalne finansowo. Projekty realizowane w tym działaniu mogą dotyczyć dofinansowania budowy dedykowanej infrastruktury teleinformatycznej stworzonej pomiędzy najbliższym lub najbardziej efektywnym punktem dystrybucji Internetu a grupą (grupami) docelową.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)³²

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 określa strategię i główne kierunki działań w zakresie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich na terenie naszego kraju.

Działania PROW 2007-2013 podejmowane są w ramach czterech osi priorytetowych, współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzec Rozwoju Obszarów Wiejskich a także ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej:

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;

Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;

Oś 4: Leader.

Podmioty ekonomii społecznej mogą szukać źródeł finansowania we wszystkich osiach priorytetowych.

Oś 1: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego

Cel osi:

Wspieranie procesu restrukturyzacji gospodarstw rolnych.

Celem działania Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie mają być szkolenia prowadzące do doskonalenia zawodowego rolników oraz posiadaczy lasów, mające doprowadzić do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, zwiększenia jego konkurencyjności oraz dochodowości. Spełnione mają przy tym zostać odpowiednie normy krajowe i unijne.

Podmioty ekonomii społecznej mogą być beneficjentami niniejszego działania jeśli prowadzą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność szkoleniową.

Objęte wsparciem szkolenia mogą dotyczyć m.in.

- upowszechniania standardów jakościowych w produkcji rolniczej i leśnej;

- upowszechniania zasad proekologicznych metod produkcji rolniczej, a w szczególności integrowanej produkcji rolniczej i rolnictwa ekologicznego;
- ekonomiki i zarządzania gospodarstwem rolnym lub produkcją leśną;
- popularyzacji nowych kierunków działalności rolniczej w celu uzyskiwania dodatkowych dochodów;
- poprawy jakości i higieny produkcji;
- zastosowania mikrokomputerów i programów komputerowych w usprawnieniu zarządzania gospodarstwem rolnym i leśnym;
- warunków bezpiecznego wytwarzania i przechowywania pasz w gospodarstwie w kontekście bezpieczeństwa żywnościowego.

Modernizacja gospodarstw rolnych to działanie, celem którego jest wsparcie modernizacji gospodarstw dążące do zwiększenia ich efektywności poprzez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, w tym wprowadzenie nowych technologii, poprawę jakości produkcji, różnicowanie działalności

³² Aktualne informacje: <http://www.minrol.gov.pl/DesktopDefault.aspx?TabOrgId=1469&LangId=0> oraz <http://www.arimr.gov.pl/index.php?id=66&id1=0&id2=0>

rolniczej, a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt. Podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować o środki finansowe tego działania, jeśli jako osoba prawna prowadzą działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej. W ramach działania można otrzymać wsparcie na inwestycje materialne i niematerialne służące modernizacji produkcji rolnej. Może to być np. budowa lub remont połączony z modernizacją budynków lub budowli, zakup lub instalacja maszyn, urządzeń, w tym sprzętu komputerowego, zakładanie, modernizacja sadów lub plantacji wieloletnich oraz zakup, instalacja lub budowa elementów infrastruktury technicznej wpływających bezpośrednio na warunki prowadzenia działalności rolniczej, przygotowania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej. Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych.

W kolejnym działaniu **Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności** celem jest poprawa jakości produkcji i produktów rolnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi, doprowadzenie do zwiększenia spożycia żywności wysokiej jakości oraz wsparcie rolników wytwarzających taką żywność.

Beneficjentem może być producent rolny np. osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która została wpisana do ewidencji producentów oraz wytwarza produkty uczestniczące w systemach jakości żywności. W grupie tej mogą zatem znaleźć się również niektóre podmioty ekonomii społecznej.

Działania informacyjne i promocyjne mają na celu zwiększenie popytu na produkty rolne i środki spożywcze objęte mechanizmami jakości żywności oraz pogłębienie wiedzy konsumentów o zaletach produktów objętych mechanizmami jakości żywności. Celem działania jest także pogłębienie wiedzy konsumentów o mechanizmach jakości żywności. W ramach działania zakłada się także wsparcie grup producentów skupiających podmioty aktywnie uczestniczące w systemach jakości żywności. Beneficjentem niniejszego działania mogą być grupy producentów.

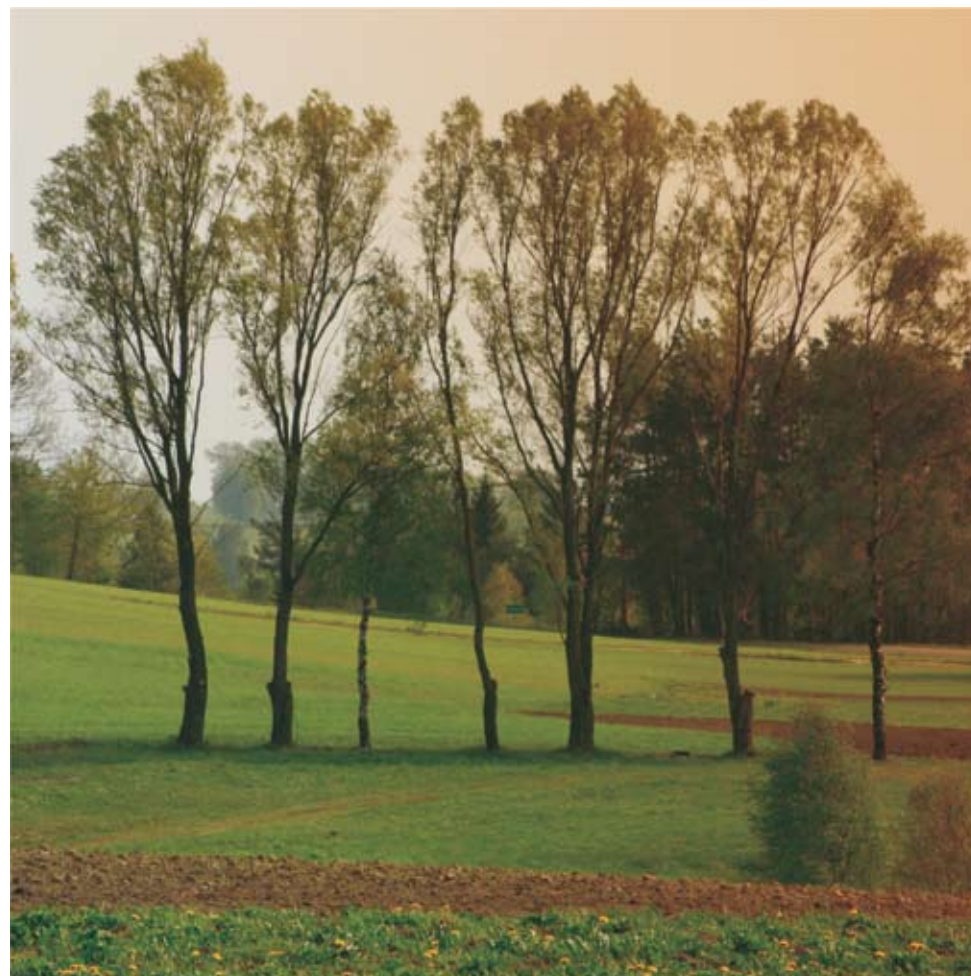
Grupy producentów są również beneficjentem kolejnego

działania **Grupy producentów rolnych**. Jego celem jest wzmocnienie struktury instytucjonalnej w sektorze pierwotnej produkcji rolnej w celu wsparcia funkcjonowania producentów rolnych poprzez zachęcanie ich do tworzenia grup producentów rolnych i współpracy.

Oś 2: Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich

Cel osi:

Zachowanie i poprawa stanu siedlisk przyrodniczych i ostoi gatunków.

Celem działania **Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne** jest powiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie. Podjęcie działań w celu utrzymania i wzmocnienia obszarów leśnych poprzez zmniejszenie ich fragmentacji i tworzenie korytarzy ekologicznych, a także zwiększenie udziału lasów w globalnym bilansie węgla oraz ograniczeniu zmian klimatu. Beneficjentem może być rolnik, który zdefiniowany został jako osoba fizyczna lub prawna lub grupa osób fizycznych lub prawnych, bez względu na status prawny takiej grupy i jej członków w świetle prawa krajowego, których gospodarstwo znajduje się na terytorium Wspólnoty, oraz które prowadzą działalność rolniczą. W tej grupie mogą więc znaleźć się niektóre podmioty ekonomii społecznej.

Oś 3: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej

Cel osi:

Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem, co wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów, promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich.

Celem działania **Odnowa i rozwój wsi** jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi, a także promowanie obszarów wiejskich. Działanie to ma doprowadzić do rozwoju tożsamości społeczności wiejskiej, zachowania dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz ma wpłynąć na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

W ramach tego działania wnioski o dofinansowanie mogą składać osoby prawne w tym m.in. instytucje kultury, dla których organizatorem jest np. organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego.

Dofinansowaniu mogą podlegać inwestycje w zakresie:

- budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe lub służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu

- i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- kształtowania obszaru przestrzeni publicznej,
- budowy remontu lub przebudowy infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych,
- zakupu obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne,
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci,
- kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Oś 4: Leader

Cel osi:

Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi.

Działanie **Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju** ma na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) realizacji projektów w ramach tej strategii. Realizacja strategii powinna przyczynić się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy. Wśród beneficjentów tego działania wymienia się podmioty ekonomiczne takie jak organizacje pozarządowe. Mogą one otrzymać dofinansowanie projektów, dotyczących m.in.:

- organizacji szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla ludności z obszaru objętego LSR;
- promocji i rozwoju lokalnej aktywności, w tym promocji lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego;
- rozwoju agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich;
- organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością lokalnych grup działania (LGD);
- zakupu oprogramowania, urządzeń i sprzętu komputerowego i ich udostępnianie na potrzeby społeczności wiejskiej w celu podniesienia jakości życia ludności na obszarze działania LGD;
- renowacji, zabezpieczenia i oznakowania przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc;
- odnawiania elewacji i dachów prywatnych budynków, ogrodzeń, oraz innych obiektów charakterystycznych dla budownictwa danego regionu;
- zakupu strojów, eksponatów i innego wyposażenia dla zespołów artystycznych, zespołów folklorystycznych oraz innych grup i zespołów kultywujących miejscowe tradycje i zwyczaje;

- inwestycji służących utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycji służących wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej
- budowy/odbudowy małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego i zjazdowego, tras rowerowych;
- zakupu wyposażenia świetlic wiejskich i ich remontu.

W ramach działania **Wdrażanie projektów współpracy** pomoc jest przyznawana lokalnym grupom działania (LGD) na realizację projektów współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej zawartych w lokalnej strategii rozwoju (LSR) lub nie uwzględnionych w niej, ale zgodnych z celami LSR, opracowanej i realizowanej przez LGD. Beneficjentem tego działania są lokalne grupy działania.

Lokalne grupy działania są również beneficjentem działania **Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja**, którego celem jest zapewnienie sprawnej i efektywnej pracy lokalnych grup działania wybranych w ramach realizacji osi 4 PROW 2017-2013 oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji lokalnych strategii rozwoju. Działanie przyczyni się także do budowania kapitału społecznego na wsi, a poprzez to do pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich.

Europejska Współpraca Terytorialna (EWT)³³

Europejska Współpraca Terytorialna służy wspieraniu, promocji i realizacji wspólnych projektów o charakterze międzynarodowym na terytorium całej Unii Europejskiej. Stanowi kontynuację programów współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III 2004-2006.

Europejska Współpraca Terytorialna wdrażana będzie za pomocą trzech typów podprogramów operacyjnych:

- współpracy transgranicznej, której celem jest rozwijanie wspólnych inicjatyw lokalnych i regionalnych. Dla podmiotów ekonomii społecznej z województwa pomorskiego dostępne są dwa komponenty:
 - o Południowy Bałtyk
 - o Polska - Litwa - Federacja Rosyjska
- współpracy transnarodowej, ukierunkowanej na integrację terytorialną Unii Europejskiej poprzez wspieranie dostępności, zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, innowacyjność i ochronę środowiska naturalnego. Instytucje z naszego województwa mogą skorzystać z działań w ramach dwóch komponentów:
 - o Region Morza Bałtyckiego
 - o Europa Środkowa
- współpracy międzyregionalnej, umożliwiającej wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie m.in. wspierania innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochrony środowiska. Podmioty ekonomii społecznej województwa pomorskiego będą mogły brać udział w realizacji komponentu INTERREG IV C.

Program Południowy Bałtyk 2007-2013

Cel programu:

Wzmocnienie zrównoważonego rozwoju obszaru Południowego Bałtyku poprzez wspólne działania mające na celu zwiększenie jego konkurencyjności i wzmocnienie integracji pomiędzy ludźmi i instytucjami.

³³ Aktualne informacje: www.ewt.gov.pl

Zasięg terytorialny programu

Polska - podregiony: szczeciński, koszaliński, słupski, gdański, Gdańsk – Gdynia – Sopot; Szwecja - regiony Kalmar, Blekinge, Skane oraz jako region przyległy: region Kronoberg; Dania - regionalny okręg Bornholm oraz jako obszar przyległy: Zeeland; Litwa - region Kłajpeda oraz jako regiony przyległe: Taurage i Telsiai; Niemcy - następujące obszary landu Meklemburgia/Pomorze Przednie: Greifswald, Rostock, Stralsund, Wismar, Bad Doberan, Nordvorpommern, Nordwestmecklenburg, Ostvorpommern, Rügen, Uecker-Randow.

Organizacje pozarządowe i stowarzyszenia mogą aplikować o środki finansowe w ramach **Osi priorytetowej 1. Konkurencyjność gospodarcza** oraz **Osi priorytetowej 2. Atrakcyjność oraz wspólna tożsamość**.

W ramach pierwszej osi priorytetowej mogą być realizowane projekty dotyczące m.in. rozwoju przedsiębiorczości polegające np. na wzmocnieniu powiązań i platformy współpracy pomiędzy MŚP obszaru Południowego Bałtyku, wspólnych inicjatywach pośrednich struktur wsparcia dla MŚP (agencje rozwoju, fundacje biznesowe, izby handlowe i przemysłowe, izby

rzemiosła, parki technologiczne, inkubatory biznesu itd.) mające na celu poprawienie absorpcji innowacji i zwiększenie kompetencji w sektorze prywatnym czy na wspieraniu i rozpowszechnianiu innowacyjności oraz działań i rozwiązań promujących koncepcję triple helix (współpraca biznesu, nauki i administracji publicznej). Dofinansowanie mogą otrzymać również przedsięwzięcia związane z integracją szkolnictwa wyższego i rynków pracy, w szczególności te wspierające działania instytucji i organizacji rynku pracy oraz ośrodków edukacyjnych mających na celu zwiększenie mobilności mieszkańców regionów objętych współpracą. Objęte wsparciem mogą zostać również wspólne działania urzędów pracy, organizacji biznesowych, związków zawodowych i instytucji edukacyjnych w celu przygotowania praktycznych rozwiązań w dziedzinie edukacji i nauki przez całe życie, czy wdrażanie praktycznych rozwiązań zwiększających dostępność do centrów edukacyjnych oraz nowoczesnych form kształcenia, na przykład e-nauka, kursy wymiany naukowców. Dotacja może być również skierowana na projekty związane z dostępnością transportową, czy przygotowaniem studiów wykonalności przedsięwzięć mających na celu likwidację „wąskich gardeł” w transporcie w obszarze Południowego Bałtyku.

W drugiej wymienionej powyżej osi priorytetowej wsparcie finansowe może być przeznaczone na realizację projektów dotyczących zarządzania środowiskiem Morza Bałtyckiego, oszczędzaniem energii i energii odnawialnej oraz zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych oraz dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionalnego. Dofinansowaniu mogą również podlegać inicjatywy społeczności lokalnych, np. wspólne przedsięwzięcia angażujące lokalne społeczności, instytucje i struktury administracyjne, media, młodzież czy organizacje pozarządowe, konferencje, seminaria i wizyty studyjne mające na celu wymianę doświadczeń i dobrych praktyk np. w dziedzinie polityki młodzieży, rozwoju obszarów wiejskich, ochrony środowiska, dziedzictwa naturalnego i kulturowego. Dotacja może być również skierowana na tworzenie i rozwój trwałych sieci współpracy organizacji pozarządowych w różnym zakresie np. rozwój społeczności lokalnych, opieka socjalna i zdrowotna, kultura i dziedzictwo, a także realizacja innowacyjnych projektów pilotażowych koncentrujących się na wspólnych wartościach, takich jak dobre rządzenie, wymiana dobrych praktyk, promowanie równości płci itd.

Program Polska - Litwa - Federacja Rosyjska

Cel programu:

Wspieranie transgranicznych procesów rozwojowych.

Zasięg terytorialny programu

Obszar współpracy w ramach Programu obejmował będzie podregiony na poziomie NUTS III: w Polsce: białostocko-suwański, łomżyński, ełcki, olsztyński, elbląski, Gdańsk-Gdynia-Sopot, gdański, a także jako tzw. pod-regiony przyległe: słupski, bydgoski, toruńsko-włocławski, ciechanowsko-płocki, ostrołęcko-siedlecki; na Litwie: Marijampole, Taurage, Kłajpeda, a także jako podregiony przyległe: Alytus, Kowno, Telsiu, Siauliu; w Rosji: obwód kaliningradzki.

Beneficjentami mogą być m.in. organizacje pozarządowe i organizacje nie nastawione na zys działające w sferach właściwych dla poszczególnych priorytetów programu:

Priorytet 1. Przyczynianie się do rozwiązywania wspólnych problemów i wyzwań.

Działanie 1.1. Zrównoważone wykorzystanie środowiska.

Działanie 1.2. Poprawa dostępności.

Priorytet 2. Wspieranie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego.

Działanie 2.1. Rozwój turystyki.

Działanie 2.2. Rozwój potencjału ludzkiego poprzez poprawę warunków społecznych, rządzenia i szans edukacyjnych.

Działanie 2.3. Zwiększenie konkurencyjności MŚP i rozwój rynku pracy.

Działanie 2.4. Wspólne planowanie przestrzenne i społeczno-ekonomiczne.

Program Morza Bałtyckiego

Cel programu:

Wsparcie rozwoju zrównoważonego, konkurencyjnego i terytorialnie zintegrowanego regionu Morza Bałtyckiego poprzez łączenie potencjałów ponad granicami.

Zasięg terytorialny programu:

Polska Dania, Estonia, Finlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy (wybrane regiony), Szwecja oraz trzy państwa spoza Unii Europejskiej: Białoruś (wybrane regiony), Norwegia i Rosja (wybrane regiony) .

Fundacje, organizacje pozarządowe oraz instytucje typu non-profit mogą ubiegać się o środki finansowe na realizację projektów w ramach 4 osi priorytetowych.

Oś priorytetowa 1. Wspieranie innowacyjności

Celem osi jest generowanie, wspieranie i rozpowszechnianie innowacji w regionie. Działania tej osi priorytetowej skupiają się głównie na kluczowych innowacjach w zakresie nauk przyrodniczych i technicznych, ale także na wybranych innowacjach nietechnicznych, takich jak usługi biznesowe, czy projektowanie. Realizowane projekty mogą dotyczyć m.in. wydajności źródeł innowacji i ich związków z MŚP oraz ułatwiania transnarodowego transferu technologii i wiedzy, jak również zwiększania możliwości generowania i absorbowania wiedzy przez społeczne grupy obywateli. Priorytet ten będzie także, szczególnie w kontekście współpracy z Rosją i Białorusią, wspierał działania ukierunkowane na zwiększenie społeczno-gospodarczego rozwoju na poziomie regionalnym.

Oś priorytetowa 2. Zewnętrzna i wewnętrzna dostępność

Celem osi jest poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności regionu Morza Bałtyckiego. W ramach tej osi priorytetowej wspierane będą działania ukierunkowane na promowanie i przygotowywanie wspólnych transnarodowych rozwiązań w zakresie transportu oraz technologii informacyjnej i komunikacyjnej (ICT), w szczególności takich, które przezwyciężą bariery funkcjonalne stojące zarówno przed rozpowszechnianiem innowacji, jak i przepływami transportowymi.

Oś priorytetowa 3. Morze bałtyckie jako wspólny zasób

Celem osi jest zmniejszenie ilości zanieczyszczeń i ich wpływu na środowisko morskie. Działania tej osi priorytetowej skoncentrowane są na

zanieczyszczeniu środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego w szerszych ramach zrównoważonego zarządzania zasobami morskimi. Szczególny nacisk kładziony jest na zwiększenie bezpieczeństwa na morzu. Wsparcie mogą otrzymać projekty mające na celu zintegrowany rozwój obszarów nadbrzeżnych w kontekście tendencji do zmiany klimatu.

Oś priorytetowa 4. Promowanie atrakcyjności i konkurencyjności miast i regionów

Celem osi jest uczynienie z miast i regionów bardziej konkurencyjnych motorów rozwoju gospodarczego. Ta oś priorytetowa propaguje współpracę regionów stołecznych, miast i obszarów wiejskich zwiększającą ich atrakcyjność dla mieszkańców i inwestycji. Promowane są również projekty wzmacniające partnerstwo pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz wspierające transformację gospodarczą obszarów regionu, które są słabiej zaludnione i w których dominują mniejsze i rzadsze osiedla.

Program Europa Środkowa

Cel programu:

Wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej.

Zasięg terytorialny programu

Polska, Austria, Czechy, Niemcy, Węgry, Włochy, Słowacja, Słowenia, Ukraina w tym: Wołyń, Lwów, Iwano-Frankowsk, obwód Zakarpacki i Czerniowiecki.

Podmioty ekonomii społecznej mogą realizować projekty w ramach czterech priorytetów.

Priorytet 1 Wspieranie innowacyjności na obszarze Europy Środkowej,

Priorytet 2 Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności obszaru Europy Środkowej,

Priorytet 3 Odpowiedzialne korzystanie ze środowiska,

Priorytet 4 Poprawa konkurencyjności oraz atrakcyjności miast i regionów.

Program Interreg IV C

INTERREG IV C, swoim zasięgiem obejmuje całe terytorium Unii Europejskiej. Będą w nim uczestniczyli partnerzy z 27 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z Norwegii i Szwajcarii.

W ramach tego programu wspierane będą działania zmierzające do poprawy efektywności polityki regionalnej poprzez promowanie innowacyjności i gospodarki opartej na wiedzy oraz ochronę środowiska i zapobieganie zagrożeniom. Podmioty ekonomii społecznej mogą aplikować o środki dwóch priorytetów: **Innowacje i gospodarka oparta na wiedzy**, który koncentruje się przede wszystkim na kwestiach związanych z innowacyjnością, badaniami i rozwojem technologii, przedsiębiorczością oraz MŚP, społeczeństwem informacyjnym, zatrudnieniem i kwalifikacjami oraz **Środowisko naturalne i zapobieganie ryzyku**, który dotyczy w szczególności kwestii związanych z zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi, gospodarką wodną, gospodarką odpadami, różnorodnością biologiczną oraz zachowaniem dziedzictwa naturalnego, energetyką, zrównoważonym transportem, dziedzictwem kulturowym i krajobrazem.

Regionalny Program Operacyjny Dla Województwa Pomorskiego (RPO WP)³⁴

Celem strategicznym Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013 jest poprawa konkurencyjności gospodarczej, spójności społecznej i dostępności przestrzennej województwa przy zrównoważonym wykorzystaniu specyficznych cech potencjału gospodarczego i kulturowego regionu oraz przy pełnym poszanowaniu jego zasobów przyrodniczych.

Cel strategiczny Programu będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe:

1. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki oraz wzrost kompetencji mieszkańców.
2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej ośrodków miejskich i usprawnienie powiązań między nimi.
3. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej.
4. Przełamywanie barier strukturalnych na obszarach o niższym potencjale rozwojowym.

RPO WP realizowany będzie poprzez dziesięć Osi Priorytetowych. Podmioty ekonomii społecznej mogą brać udział w konkursach aż ośmiu priorytetów.

Oś priorytetowa 1. Rozwój i innowacje w MŚP

Cel osi:

Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw.

Pierwszym działaniem dostępnym dla organizacji pozarządowych i instytucji otoczenia biznesu, w szczególności funduszy pożyczkowych, funduszy poręczeń kredytowych, funduszy kapitału zaangażowanego typu seed capital, innych funduszy kapitałowych wspierających nowoczesne instrumenty finansowe jest **1.3. Pozadotacyjne instrumenty finansowe dla MŚP**. Jego celem jest poprawa dostępu MŚP do kapitału. Wśród różnych typów możliwych do realizacji projektów wymieniane jest m.in. wsparcie kapitałowe powstających oraz działających funduszy poręczeń; wsparcie

kapitałowe powstających oraz działających funduszy pożyczkowych oraz wsparcie kapitałowe innych, nowoczesnych instrumentów finansowych.

Do tej samej grupy beneficjentów adresowane jest działanie **1.4. Systemowe wspieranie przedsiębiorczości**, którego celem jest wzmocnienie systemu wspierającego przedsiębiorczość. Dofinansowanie otrzymać mogą projekty dotyczące tworzenia, udoskonalania, testowania, realizacji i promocji nowych usług (lub sposobów realizacji usług) regionalnej sieci instytucji otoczenia biznesu wraz z tworzeniem i rozbudową infrastruktury służącej świadczeniu usług doradczych oraz usług informacyjnych dla przedsiębiorców (np. Lokalnych Punktów Konsultacyjnych, Lokalnych Okienek Przedsiębiorczości). Dotacja może być przeznaczona na tworzenie systemów ciągłego podnoszenia praktycznych kwalifikacji doradców biznesowych związanych z usługami doradczymi i informacyjnymi oraz wsparcie udziału w regionalnych, krajowych i międzynarodowych sieciach współpracy pomiędzy firmami, czy instytucjami otoczenia biznesu. Dofinansowaniu może podlegać również tworzenie regionalnego systemu oceny jakości usług oferowanych przez IOB, prowadzące do podnoszenia standardów świadczenia usług dla przedsiębiorców oraz systemowe badania i analizy dotyczące działalności potencjału pomorskich MŚP, w tym badanie popytu na usługi oraz badania zapotrzebowania MŚP na finansowe instrumenty wsparcia, etc. Wsparcie mogą dostać też projekty polegające na świadczeniu specjalistycznych usług doradczych dla MŚP, czy tworzeniu instrumentów poręczeniowych i pożyczkowych dla instytucji otoczenia biznesu.

Kolejne działanie **1.5. Regionalna sieć transferu rozwiązań innowacyjnych** dostępne jest dla organizacji pozarządowych i instytucji otoczenia biznesu w ramach dwóch poddziałań **1.5.1. Infrastruktura dla rozwoju firm innowacyjnych** oraz **1.5.2. Wsparcie regionalnych procesów proinnowacyjnych**. W pierwszym poddziałaniu projekty mogą polegać na budowie, rozbudowie, przebudowie, remoncie obiektów przeznaczonych na stworzenie lub rozwijanie parków naukowo-technologicznych, centrów zaawansowanych technologii, centrów doskonałości, centrów edukacyjno-wdrożeniowych, inkubatorów przedsiębiorczości i innych instytucji o podobnym charakterze (wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną oraz zagospodarowaniem otoczenia) oraz na inwestycjach w instalacje

³⁴ Aktualne informacje: <http://dpr.woj-pomorskie.pl/>

technologiczne wynikające ze specyficznego charakteru danej instytucji, w tym budowa lub prace budowlane (przebudowa i remont) laboratoriów oraz wyposażenie specjalistycznych laboratoriów badawczych. W powiązaniu z powyższymi projektami infrastrukturalnymi możliwe jest również wsparcie specjalistycznych usług szkoleniowych i doradczych, poprawiających jakość świadczenia usług podmiotów zarządzających tą infrastrukturą. W drugim poddziałaniu preferowane są projekty dotyczące tworzenia i rozwijania regionalnych sieci transferu wiedzy, w tym wsparcia funkcjonowania systemu zbierania, przetwarzania, upowszechniania i wymiany danych i informacji na temat innowacji. Dofinansowanie może też otrzymać udział w istniejących lub tworzenie nowych regionalnych, krajowych i międzynarodowych sieci współpracy w obszarze innowacji pomiędzy firmami, organizacjami przedsiębiorców, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami naukowymi oraz wsparcie tworzenia i rozwoju powiązań kooperacyjnych między firmami, a także pomiędzy firmami i innymi instytucjami (np. B+R lub ze sfery edukacji), w tym klastrów o zasięgu lokalnym i regionalnym. Dotacje mogą być również przeznaczone na usługi podnoszące gotowość inwestycyjną i kredytową firm oraz specjalistyczne doradztwo przy realizacji przedsięwzięć innowacyjnych; na usługi doradcze i szkoleniowe dla podmiotów zarządzających parkami naukowo-technologicznymi, parkami przemysłowymi, inkubatorami przedsiębiorczości i innymi instytucjami o podobnym charakterze oraz na wsparcie rozwoju przedsiębiorczości akademickiej.

Organizacje pozarządowe i instytucje otoczenia biznesu mogą też aplikować o środki w działaniu **1.6. Promocja gospodarcza regionu**. Jego celem jest wsparcie międzynarodowej aktywności przedsiębiorstw i atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

W poddziałaniu **1.6.1. Promowanie atrakcyjności regionu** fundusze mogą być przeznaczone na rozwój systemów poprawiających przedsiębiorcom i inwestorom dostęp do informacji m.in. poprzez tworzenie elektronicznych portali dla biznesu oraz baz danych, np. banków informacji gospodarczej, baz eksporterów, baz danych o dostępnych terenach i obiektach inwestycyjnych oraz doradztwo dla administracji samorządowej oraz instytucji otoczenia biznesu odpowiedzialnej za przygotowanie kompleksowych ofert inwestycyjnych i pełną obsługę potencjalnych inwestorów. Środki pieniężne mogą być również skierowane na wzmocnienie

potencjału organizacyjnego i kompetencyjnego zintegrowanej sieci instytucji obsługi inwestora; organizację i promocję wydarzeń regionalnych i ponadlokalnych; realizację kampanii marketingowych promujących region w kraju i zagranicą oraz badania i analizy wraz z rekomendacjami dotyczące potencjału inwestycyjnego regionu.

W poddziałaniu **1.6.2. Wspieranie międzynarodowej aktywności pomorskich przedsiębiorstw** realizowane projekty mogą dotyczyć przedsięwzięć promujących postawy proeksportowe przedsiębiorstw i zapewniające kompleksowe przygotowanie do rozpoczęcia (rozwijania) działalności na rynkach międzynarodowych oraz organizowania wyjazdowych i przyjazdowych misji gospodarczych oraz wizyt studyjnych o charakterze gospodarczym. Dofinansowaniu może podlegać również tworzenie ułatwień w nawiązywaniu zagranicznych kontaktów gospodarczych pomorskich firm (poprzez np. elektroniczne platformy wymiany informacji, czy w ramach współpracy międzyregionalnej podmiotów publicznych) oraz badania i analizy potencjału eksportowego przedsiębiorstw, prowadzące do lepszego ukierunkowania działań wspierających rozwój eksportu.

Oś priorytetowa 2. Społeczeństwo wiedzy

Cel osi:

Tworzenie warunków sprzyjających budowaniu społeczeństwa wiedzy

W działaniu **2.1. Infrastruktura edukacyjna i naukowo-dydaktyczna**, mającym na celu poprawę jakości i dostępności infrastruktury dydaktycznej i naukowo-dydaktycznej szkół wyższych, wśród beneficjentów wymieniane są organizacje pozarządowe prowadzące statutową działalność w zakresie świadczenia usług dydaktycznych i naukowo dydaktycznych na poziomie wyższym. Mogą one realizować projekty polegające na budowie nowych, przebudowie i rozbudowie istniejących obiektów służących prowadzeniu działalności dydaktycznej i obiektów naukowo-badawczych, w tym laboratoriów dydaktycznych, centrów edukacyjno-badawczych, pracowni komputerowych, bibliotek, wraz z wyposażeniem tych obiektów oraz niezbędnym zagospodarowaniem otoczenia tych obiektów oraz wyposażeniu obiektów dydaktycznych i naukowo-dydaktycznych, w tym zakup oprogramowania i sprzętu komputerowego.

Kolejne działanie adresowane do organizacji pozarządowych **2.2. Infrastruktura i usługi tworzące podstawy społeczeństwa informacyjnego** ma na celu tworzenie podstaw rozwoju społeczeństwa informacyjnego. W poddziałaniu **2.2.1. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego** realizowane projekty mogą dotyczyć budowy nowych, rozbudowy i przebudowy istniejących regionalnych oraz miejskich informatycznych sieci szkieletowych, w szczególności w oparciu o technologię światłowodową oraz budowy nowych, przebudowy i rozbudowy istniejących lokalnych, szerokopasmowych sieci dostępowych poza obszarami miejskimi, w szczególności w oparciu o technologię bezprzewodową oraz budowy nowych, przebudowy i rozbudowy istniejących miejskich, szerokopasmowych sieci dostępowych (METRO Ethernet) umożliwiających transmisję danych multimedialnych. Dotowane jest również tworzenie publicznych punktów dostępu do usług elektronicznych oraz Internetu (PIAP-y, Hot-Spoty) oraz rozwój telefonii internetowej (VoIP) do zastosowania w instytucjach publicznych.

Natomiast w poddziałaniu **2.2.2. Rozwój usług społeczeństwa informacyjnego** projekty mogą polegać na wdrożeniu platform

elektronicznych dla zintegrowanego systemu wspomagania zarządzania oraz zintegrowanych, interaktywnych usług administracji elektronicznej (e-Administracja) dla przedsiębiorców i obywateli na poziomie wojewódzkim, powiatowym i gminnym, a także wsparcie przebudowy zaplecza administracji (back-office) umożliwiające sprawny i bezpieczny dostęp do zasobów danych i informacji publicznej (tj. systemy elektronicznego obiegu dokumentów). Dofinansowanie otrzyma również podnoszenie bezpieczeństwa świadczonych usług elektronicznych oraz wdrożenie podpisu elektronicznego w jednostkach administracji publicznej; zastosowanie w edukacji nowoczesnych technologii informacyjnych, wspierających wszelkie formy zdalnego kształcenia i doskonalenia zawodowego (e-Edukacja) takie jak: specjalizowane systemy dla niepełnosprawnych, doskonalenie zawodowe dorosłych, systemy wspierające edukację trzeciego wieku oraz wspieranie edukacji szkolnej i studiów wyższych. Dotowany może być również rozwój regionalnych zasobów cyfrowych promujących turystykę i kulturę regionu, tj. cyfrowe zasoby biblioteczne i archiwalne, zasoby wirtualnych muzeów, systemy informacji turystycznej i kulturalnej, oraz usług elektronicznych w zakresie kultury i turystyki (e-Kultura, e-Turystyka) oraz zastosowanie w ochronie zdrowia technologii informacyjnych i komunikacyjnych poprzez rozwój aplikacji telemedycznych (e-Zdrowie), w tym m.in. sprawozdawczości medycznej, sprawozdawczości w zakresie rozliczeń finansowych, elektronicznych kart zdrowia, e-Recept, a także usług informacyjnych, np. telekonsultacje, rejestracja przez Internet itp.

Oś priorytetowa 3. Funkcje miejskie i metropolitalne

Cel osi:

Rozwój funkcji miejskich i metropolitalnych w głównych ośrodkach rozwojowych.

W działaniu **3.1. Rozwój i integracja systemów transportu zbiorowego** podmioty ekonomii społecznej nie są wymienione wprost, ale w uszczegółowieniu wśród beneficjentów wymieniane są podmioty wybrane w wyniku postępowania prowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostkami samorządu terytorialnego, związkiem komunalnym na świadczenie usług z zakresu lokalnego transportu

publicznego. Wśród typów realizowanych projektów wyszczególniona została budowa nowej, rozbudowa i przebudowa istniejącej liniowej infrastruktury transportu szynowego (szybkiej kolei miejskiej oraz tramwaju); budowa nowej, rozbudowa i przebudowa istniejącej liniowej infrastruktury transportu trolejbusowego i autobusowego, w tym pętli, wydzielonych pasów ruchu, zatok przystankowych; budowa, rozbudowa i przebudowa trakcji, sieci energetycznych i podstacji trakcyjnych tramwajowych i trolejbusowych oraz budowa nowej, rozbudowa i przebudowa istniejącej punktowej infrastruktury transportu zbiorowego (np. stacje kolejowe, integracyjne węzły przesiadkowe, systemy parkingowe typu „park&ride” oraz „bike&ride”, wraz z towarzyszącą infrastrukturą służącą obsłudze pasażerów) w obszarach regionalnych węzłów integracyjnych. Wsparciem objęta zostanie również budowa, rozbudowa i przebudowa zaplecza technicznego transportu zbiorowego, w tym zajezdni autobusowych, tramwajowych i trolejbusowych, wraz z infrastrukturą i zagospodarowaniem terenu; budowa zintegrowanych systemów zarządzania ruchem obejmujących sterowanie ruchem ulicznym oraz zarządzanie transportem zbiorowym, w tym systemy sterowania

ruchem pojazdów transportu zbiorowego, systemy monitoringu transportu zbiorowego i przystanków (m.in. systemy monitorowania bezpieczeństwa pasażerów), systemy informacji dla pasażerów transportu zbiorowego, wdrożenie elektronicznego systemu pobierania opłat (bilet elektroniczny), systemy kontroli i zarządzania miejscami parkingowymi. Dotacje otrzyma również przebudowa skrzyżowań w kierunku uprzywilejowania lub lepszego dostosowania do potrzeb transportu zbiorowego, warunkująca efektywne funkcjonowanie systemu sterowania ruchem transportu zbiorowego (np. wyposażenie w wydzielone pasy dla trolejbusów/autobusów na wlotach skrzyżowań). Środki pieniężne tego działania mogą być również skierowane na budowę dróg rowerowych o charakterze transportowym stanowiących powiązania do przystanków i urzędzeń „bike&ride”; budowę nowej, rozbudowę i przebudowę istniejącej infrastruktury służącej rozwojowi transportu wodnego wspierającego transport zbiorowy, w tym budowę, rozbudowę lub przebudowę nabrzeży, bezpośrednich dojazdów, dojeżdż i parkingów związanych z tym transportem oraz na zakup lub modernizację taboru regularnego transportu zbiorowego (drogowego, szynowego oraz wodnego).

Środki finansowe działania **3.2. Wzrost atrakcyjności przestrzeni miejskiej**, którego celem jest aktywizacja społeczna i gospodarcza zdegradowanych obszarów miejskich i podnoszenie atrakcyjności stref rozwojowych w miastach, dostępne są dla podmiotów ekonomii społecznej w ramach poddziałania **3.2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne** oraz **3.2.2. Inwestycje zwiększające potencjał rozwojowy miast**.

W pierwszym przypadku beneficjentami mogą być co prawda tylko miasta, ale działające w porozumieniach (partnerstwach) między innymi z organizacjami pozarządowymi, spółdzielniami mieszkaniowymi, czy instytucjami kultury. Dofinansowanie może być przeznaczone na kompleksową rewitalizację, wyłącznie w ramach programów rewitalizacji, obejmującą:

- prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane wraz z adaptacją historycznej zabudowy gospodarczej, przemysłowej oraz powojennej na cele: edukacyjne, kulturalne, sportowe, rekreacyjne, gospodarcze i inne społeczne oraz towarzyszące (np. mieszkalnictwo społeczne); wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia;

- prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane zespołów historycznej zabudowy mieszkaniowej, z wyłączeniem remontów powierzchni wewnątrz mieszkalnych; wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia;
- budowę nowej, rozbudowę i przebudowę istniejącej publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji m.in. gospodarczych, edukacyjnych, społecznych, rekreacyjnych;
- kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym w szczególności budowa małej architektury, zakładanie parków i odnowa istniejących terenów zielonych;
- kompleksowe zagospodarowanie terenów śródmiejskich, frontów wodnych, ciągów wzdłuż głównych tras komunikacyjnych, uwzględniające roboty budowlane, prace konserwatorskie, prace restauratorskie obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym.

W ramach tych typów projektów konieczna jest realizacja systemów poprawy bezpieczeństwa publicznego oraz programów walki z przestępczością i patologiami społecznymi (w tym tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości, zakup i instalacja zintegrowanych systemów monitoringu miejscach publicznych) i/lub przedsięwzięć promocyjnych, doradczych, szkoleniowych, edukacyjnych, kulturalnych mających na celu przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym.

W drugim poddziałaniu, którego beneficjentami mogą być organizacje pozarządowe; dofinansowane projekty mogą dotyczyć budowy, rozbudowy, przebudowy, remontu, adaptacji i wyposażenia obiektów użyteczności publicznej o charakterze i funkcjach metropolitalnych i ponadlokalnych (w tym m.in. obiektów sportowych, kongresowych, kulturalnych, wystawienniczych i targowych) wraz z niezbędnym zagospodarowaniem otoczenia tych obiektów, kompleksowego uzbrojenia terenów pod nowe inwestycje (wraz z zapewnieniem bezpośredniej dostępności transportowej do tych terenów), w szczególności o charakterze gospodarczym (z wyłączeniem funkcji mieszkaniowych) oraz rekultywacji terenów zdegradowanych w związku z przeznaczeniem ich na nowe funkcje.

Oś priorytetowa 5. Środowisko i energetyka przyjazna środowisku

Cel osi:

Poprawa stanu środowiska naturalnego i ograniczenie zagrożeń ekologicznych.

W tej osi priorytetowej organizacje pozarządowe są beneficjentami działania **5.3. Zarządzanie informacją o środowisku**, którego celem jest usprawnienie systemu informacji o środowisku i zagrożeniach ekologicznych, działania **5.4. Rozwój energetyki opartej na źródłach odnawialnych** mającego na celu wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz działania **5.5. Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii**, którego celem jest poprawa efektywności systemów wytwarzania i przesyłu energii.

W ramach pierwszego działania realizowane mogą być projekty dotyczące tworzenia i rozbudowy systemów monitoringu środowiska, w tym m.in. systemów informowania, ostrzegania i reagowania na zagro-

zenia; monitoringu stanu zagrożenia powodziowego; wdrażania nowych narzędzi i metod obserwacji stanu środowiska, dotyczących m.in. lasów, jakości gleb, wód i powietrza, a także metod i narzędzi do analizowania zagrożeń; tworzenia i rozbudowa istniejących baz danych do gromadzenia i przetwarzania informacji o środowisku, np. w postaci map (tworzenie map terenów zalewowych) oraz tworzenie i rozwój regionalnych systemów informacji o środowisku z wykorzystaniem aplikacji Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Środki drugiego działania mogą być przeznaczone na dofinansowanie budowy, rozbudowy lub przebudowy infrastruktury oraz zakup urządzeń służących do produkcji energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych, w tym m.in.: budowę jednostek wytwarzania energii wykorzystujących wiatr; źródeł ciepła opalanych biomasą, biogazem lub biopaliwami; instalacji solarnych; geotermalnych źródeł ciepła; czy jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących energię wody w małych elektrowniach wodnych o mocy do 10 MW. Dotacja może być skierowana również na budowę źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii lub budowę lub przebudowę infrastruktury przyłączeniowej niezbędnej do odbioru i przesyłu energii

elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych.

Kolejne działanie **5.5. Infrastruktura energetyczna i poszanowanie energii** stwarza możliwość dofinansowania projektów dotyczących rozbudowy lub przebudowy scentralizowanych systemów zaopatrzenia w ciepło, obejmujących źródła, sieci i węzły ciepłownicze i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza. Dotacja może być też skierowana na budowę źródeł wytwarzających energię elektryczną w skojarzeniu z ciepłem; likwidację istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej opalanych węglem i podłączenie odbiorców do miejskiego systemu ciepłowniczego lub lokalnych systemów ciepłowniczych oraz przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów użyteczności publicznej, w tym przebudowa źródeł ciepła na wykorzystujące odnawialne źródła energii. Wsparciem finansowym może też zostać objęta kompleksowa termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, połączona również z przebudową źródeł wytwarzania energii, a także budowa, rozbudowa i przebudowa sieci energetycznych średniego i niskiego napięcia oraz obiektów infrastruktury energetycznej i urządzeń technicznych zapewniających prawidłową dystrybucję, ograniczenie strat sieciowych i czasu trwania przerw w zasilaniu odbiorców (w tym m.in. stacje transformatorowe).

Oś priorytetowa 6. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Cel osi:

Efektywne i zrównoważone wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystyki.

W tej osi priorytetowej organizacje pozarządowe wymieniane są jako beneficjenci czterech działań.

Celem działania **6.1. Infrastruktura wzmacniająca potencjał turystyczny** jest podniesienie jakości publicznej infrastruktury turystycznej. Może on zostać osiągnięty poprzez realizację projektów w zakresie budowy, przebudowy i rozbudowy obiektów publicznej infrastruktury turystycznej o znaczeniu regionalnym lub ponadregionalnym (m.in. porty, przystanie i pomosty służące turystyce wodnej); budowy, przebudowy i rozbudowy liniowej publicznej infrastruktury turystycznej o znaczeniu regionalnym lub

ponadregionalnym służących rozwojowi sezonowych (letnich i zimowych) specyficznych form turystyki (m.in.: trasy rowerowe, szlaki wodne, konne, piesze wraz z oznakowaniem) oraz budowy, przebudowy i rozbudowy urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego (m.in. parki i urządzone ścieżki ruchowe, urządzone odcinki wybrzeża morskiego, tężnie, grzybki inhalacyjne, pijalnie uzdrowiskowe, lecznicze i rehabilitacyjne baseny uzdrowiskowe) oraz ujęcia wód leczniczych i termalnych. W ramach wyżej wymienionych typów projektów możliwa jest również realizacja inwestycji związanych z budową, przebudową i rozbudową publicznej infrastruktury poprawiającej dostępność do obiektów i atrakcji turystycznych (m.in. parkingi, ciągi komunikacyjne i infrastruktura dla niepełnosprawnych).

Rozwijanie systemu informacji turystycznej i kulturalnej oraz promocja sieciowych produktów turystycznych jest natomiast celem działania **6.2. Promocja i informacja turystyczna**. W tym działaniu dofinansowane może zostać opracowanie, rozwój i promocja produktów turystycznych, kulturowych i tradycyjnych (m.in. szlaki turystyczne, jarmarki, inne wydarzenia kulturowe, produkty spożywcze, wyroby rzemiosła) wykorzystujących specyficzne zasoby i zwyczaje regionalne, w tym m.in. wykonywanie analiz i badań marketingowych oraz integracja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej (poprzez budowę nowych oraz rozbudowę i przebudowę istniejących centrów i punktów informacji turystycznej, w tym rozwój systemów informacyjnych, uruchamianie infokiosków i innych nowoczesnych rozwiązań, rozszerzanie oferty wydawnictw informacyjnych i promocyjnych). Realizowane projekty mogą dotyczyć również finansowania organizacji lub udziału w imprezach wystawienniczych i targowych oraz innych wydarzeniach o randze ponadregionalnej w kraju i poza jego granicami, bezpośrednio powiązanych z promocją walorów turystycznych regionu oraz organizacji kampanii reklamowych promujących walory turystyczne i kulturowe województwa w kraju i poza jego granicami.

W działaniu **6.3. Regionalne dziedzictwo kulturowe o potencjale turystycznym**, którego celem jest poprawa atrakcyjności turystycznej miejsc o wysokich walorach kulturowych mogą być realizowane projekty polegające na pracach restauratorskich, pracach konserwatorskich oraz adaptacji budynków, budowli i innych obiektów o znaczeniu historycznym, nadaniu im nowych funkcji użytkowych kulturowych oraz turystycznych, w tym także

zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń. Dofinansowane mogą być prace restauratorskie, prace konserwatorskie oraz adaptacja zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych i nadanie im nowych funkcji użytkowych kulturowych oraz turystycznych, prace restauratorskie, prace konserwatorskie i zagospodarowanie zabytkowych, ogólnodostępnych założeń parkowych oraz zabytków sztuki inżynierskiej, kompleksowych założeń przemysłowych i folwarcznych wraz z nadaniem im nowych funkcji kulturowych i turystycznych oraz prace restauratorskie, prace konserwatorskie zabytkowych budynków sakralnych stanowiących atrakcję turystyczną. Dotacje mogą być również skierowane na tworzenie nowych oraz przeciwdziałanie niszczeniu istniejących stanowisk i obiektów archeologicznych tworzących własną formę krajobrazowo-turystyczną (np. grodziska, kurhany, kopce) oraz budowę nowych, rozbudowę i przebudowę istniejących obiektów funkcjonalnie z nimi związanych. W ramach uzupełnienia realizowanych przedsięwzięć przewiduje się poprawę dostępu do obiektów zabytkowych (budowa i przebudowa ciągów komunikacyjnych: dróg dojazdowych, alei zabytkowych, kładek oraz tworzenie infrastruktury dla niepełnosprawnych, itp.). W powiązaniu z wyżej wymienionymi typami projektów możliwe jest również kompleksowe zagospodarowywanie otoczenia obiektów zabytkowych.

Cel działania **6.4. Wspieranie i zachowanie walorów przyrodniczych**, którym jest zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych regionu w rozwoju turystyki, może być osiągnięty poprzez realizację kompleksowych przedsięwzięć z zakresu ochrony, rewaloryzacji i udostępniania obszarów chronionych, obejmujących, np. budowę, rozbudowę, przebudowę lub remont infrastruktury kierunkującej ruch turystyczny w wyznaczone miejsca na obszarach cennych przyrodniczo (szlaki turystyczne: trasy rowerowe, szlaki piesze, szlaki wodne ścieżki dydaktyczne, pomosty komunikacyjne, platformy widokowe, wieże obserwacyjne, parkingi, itp.). Wsparcie może dotyczyć również finansowania ochrony i restytucji różnorodności gatunkowej i siedliskowej oraz rewaloryzacji parków publicznych jako dóbr kultury i banku genów. W ramach wyżej wymienionych typów projektów możliwa jest także realizacja akcji promocyjnych i edukacyjnych.

Oś priorytetowa 7. Ochrona zdrowia i system ratownictwa

Cel osi:

Poprawa jakości i dostępności specjalistycznych usług medycznych oraz poprawa efektywności systemu ratownictwa.

Organizacje pozarządowe prowadzące statutową działalność w zakresie ratownictwa i bezpieczeństwa mogą być beneficjentami działania **7.2. Zintegrowany system ratownictwa**, który ma na celu tworzenie podstaw funkcjonowania zintegrowanego regionalnego systemu ratownictwa. W zakresie niezbędnym dla wdrożenia koncepcji funkcjonowania regionalnego zintegrowanego systemu ratownictwa mogą być realizowane projekty dotyczące adaptacji pomieszczeń i wyposażenia zakładów opieki zdrowotnej dla potrzeb regionalnego zintegrowanego systemu ratownictwa, w tym budowa lądowisk przy szpitalach, w których zlokalizowane są szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), zakup środków transportu sanitarnego, zakup sprzętu ratownictwa oraz modernizacji i wyposażenia jednostek ratownictwa na potrzeby zintegrowanego systemu ratownictwa (w szczególności uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość budowy i wyposażenia nowych jednostek ratownictwa). W ramach wyżej wymienionych typów projektów możliwa będzie realizacja szkoleń w zakresie udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej – wyłącznie jako element kompleksowych projektów wynikających z potrzeb zintegrowanego systemu ratownictwa.

Oś priorytetowa 8. Lokalna infrastruktura podstawowa

Cel osi:

Wzmocnienie potencjału rozwojowego na obszarach poza dużymi miastami.

Organizacje pozarządowe są wymieniane jako beneficjenci działania **8.1. Lokalny potencjał rozwojowy**, którego celem jest zwiększenie lokalnej atrakcyjności inwestycyjnej, osiedleńczej i turystycznej. W poddziałaniu **8.1.2. Lokalna infrastruktura wspierająca rozwój gospodarczy** mogą być realizowane projekty polegające na budowie, przebudowie lub rozbudowie lokalnej ogólnodostępnej publicznej infrastruktury turystycznej, w tym m.in. tras kajakowych i rowerowych, szlaków turystycznych i przyrodniczych, portów i przystani jachtowych, stanic, punktów i wież widokowych

wraz z oznakowaniem i niezbędną infrastrukturą towarzyszącą, miejsc biwakowania, parkingów. Wsparciem objęte zostanie również tworzenie i rozwijanie podregionalnych i lokalnych systemów promocji i informacji turystycznej; budowa, przebudowa i rozbudowa turystycznych linii kolejowych (z wyłączeniem zakupu lub remontów taboru); prace konserwatorskie, prace restauratorskie i adaptacja budynków o znaczeniu historycznym z możliwością nadania im nowych funkcji oraz uzbrojenie terenów pod inwestycje gospodarcze (z wyłączeniem funkcji mieszkaniowych) związane z doprowadzeniem podstawowej infrastruktury liniowej: wodociągów, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, sieci teleinformatycznej, sieci ciepłowniczej, elektrycznej, gazowej wraz z drogami wewnętrznymi i w uzasadnionych przypadkach drogami dojazdowymi. Dofinansowanie mogą otrzymać

także kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, obejmujące m.in.: przebudowę, rozbudowę lub remonty publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji m.in. gospodarczych (w tym turystycznych, społecznych, rekreacyjnych), rewaloryzacja i zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym zakładanie parków i odnowa istniejących terenów zielonych; czy tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości.

Oś priorytetowa 9. Lokalna infrastruktura społeczna i inicjatywy obywatelskie

Cel osi:

Poprawa dostępności lokalnej infrastruktury społecznej dla wzmocnienia struktur społecznych na obszarach poza dużymi miastami.

Organizacje pozarządowe mogą aplikować o środki w trzech działaniach **9.1. Lokalna infrastruktura edukacyjna, sportowa i kultury**, **9.2. Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia oraz 9.3. Lokalne inicjatywy obywatelskie**.

Celem pierwszego z wymienionych działań jest poprawa dostępu do lepszej jakości oferty edukacyjnej na poziomie przedszkolnym, podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym oraz oferty kulturalnej i sportowo–rekreacyjnej. Aby go osiągnąć niezbędna jest realizacja projektów polegających na budowie, przebudowie, rozbudowie i wyposażeniu istniejących obiektów dydaktycznych, w szczególności budynków szkolnych, laboratoriów dydaktycznych i sal do praktycznej nauki zawodu w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych wraz z zagospodarowaniem otoczenia. Konieczne jest również przeprowadzenie robót budowlanych (przebudowa i remont) w istniejących obiektach infrastruktury społeczno - edukacyjnej, w tym m.in. internatów, stołówek wraz z zagospodarowaniem otoczenia; a także budowa, rozbudowa, roboty budowlane (przebudowa i remont) oraz wyposażenie obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym gminnych ośrodków kultury, bibliotek gminnych, amfiteatrów, sal wystawowych i koncertowych, wraz z zagospodarowaniem otoczenia. W niektórych przypadkach nieodzowna może się także okazać rozbudowa, przebudowa, remont i wyposażenie istniejących obiektów w związku z przeznaczeniem na edukację przedszkolną, budowa nowych,

rozbudowa oraz roboty budowlane (przebudowa i remont) w istniejących obiektach sportowych, w tym m.in. sal (hal sportowych, basenów) pływalni, boisk sportowych, placów zabaw, infrastruktury do sportów letnich i zimowych, wraz z wyposażeniem i zagospodarowaniem otoczenia oraz wyposażenie istniejących obiektów sportowych, dydaktycznych i społeczno-edukacyjnych, w związku z ich modernizacją i podnoszeniem jakości świadczonych usług lub wprowadzaniem nowych usług i funkcji.

W działaniu **9.2. Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia**, którego celem jest poprawa dostępu do lepszej jakości podstawowych usług medycznych realizowane projekty mogą dotyczyć rozbudowy i przebudowy obiektów lokalnej infrastruktury ochrony zdrowia; unowocześnienia i zakupu urządzeń medycznych podnoszących jakość usług medycznych (m.in. sprzętu do diagnostyki, terapii i rehabilitacji), a także pozostałego wyposażenia obiektów ochrony zdrowia oraz zakupu i modernizacji specjalistycznego wyposażenia (w tym specjalistycznych środków transportu), niezbędnego dla wprowadzania form mobilnej diagnostyki, umożliwiającej dotarcie do mieszkańców, którzy mają słaby dostęp do systemu opieki zdrowotnej.

Ostatnie działanie dostępne dla podmiotów ekonomii społecznej ma na celu aktywizację i integrację społeczności lokalnych na obszarach wiejskich. W ramach **9.3. Lokalne inicjatywy obywatelskie** dofinansowane mogą zostać projekty związane z budową, adaptacją oraz wyposażeniem obiektów komunalnych pełniących funkcje kulturalne (świetlice, domy kultury); adaptacją oraz wyposażeniem istniejących obiektów w związku z ich dostosowaniem do pełnienia nowych funkcji społecznych (jak np. edukacja przedszkolna); a także z adaptacją oraz wyposażeniem istniejących obiektów infrastruktury społecznej z przeznaczeniem na centra integracji społecznej, kluby i świetlice środowiskowe, służące świadczeniu usług w zakresie aktywizacji oraz reintegracji zawodowej i społecznej. Środki finansowe mogą zostać przeznaczone na zagospodarowanie terenu (urządzanie placów zabaw, boisk sportowych); kształtowanie wysokiej jakości stref publicznych poprzez zagospodarowywanie centrów wsi i osiedli, poprawę wartości estetycznych przestrzeni, w tym również tworzenie rekreacyjnych terenów wypoczynku, jak również budowę lub remont elementów małej infrastruktury turystycznej (np. szlaki turystyczne) oraz

rekreacyjnej (np. trasy rowerowe), zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych w obrębie miejscowości. W ramach tego działania sfinansowane mogą zostać również prace konserwatorskie i prace restauratorskie w obiektach zabytkowych użytkowanych na cele publiczne; a także organizacja i promowanie wydarzeń kulturalnych związanych z zachowaniem dziedzictwa kulturowego wsi i wykorzystaniem specyficznych zasobów lokalnych, w tym szczególnie walorów środowiska naturalnego.

POZOSTAŁE FUNDUSZE UNIJNE DLA INSTYTUCJI EKONOMII SPOŁECZNEJ NA LATA 2007-2013

Oprócz funduszy strukturalnych ciekawymi źródłami finansowania dla przedsięwzięć realizowanych w ramach ekonomii społecznej mogą być inne fundusze celowe Unii Europejskiej. Są one przyznawane w formie grantów projektowych przez różne przedstawicielstwa Komisji Europejskiej lub wybrane przez sponsorów instytucje wdrażające. Programy te skierowane są do różnych sfer życia publicznego funkcjonujących najczęściej w ramach ekonomii społecznej takich jak: edukacja, opieka i integracja społeczna lub media.

Program „Uczenie się przez całe życie”³⁶

Uczenie się przez całe życie (Lifelong Learning Programme - LLP) to program Unii Europejskiej w dziedzinie edukacji i doskonalenia zawodowego, przewidziany na lata 2007-2013. W programie kontynuowane są działania prowadzone wcześniej w programach Socrates. Celem programu jest rozwój różnych form uczenia się przez całe życie poprzez wspieranie współpracy między systemami edukacji i szkoleń w krajach uczestniczących. Program ma się przyczynić do podnoszenia jakości i zwiększenia atrakcyjności szkolnictwa i kształcenia zawodowego w Europie. W skład programu „Uczenie się przez całe życie” wchodzi cztery programy sektorowe: Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig oraz program międzysektorowy Jean Monnet

Kraje uczestniczące:

- 27 krajów członkowskich Unii Europejskiej: Austria, Belgia, Bułgaria, Czechy, Cypr, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Włochy, Wielka Brytania
- kraje EFTA/EOG: Islandia, Liechtenstein, Norwegia
- kraj kandydujący do członkostwa w Unii Europejskiej: Turcja.

³⁶ Szczegółowe informacje: www.llp.org.pl

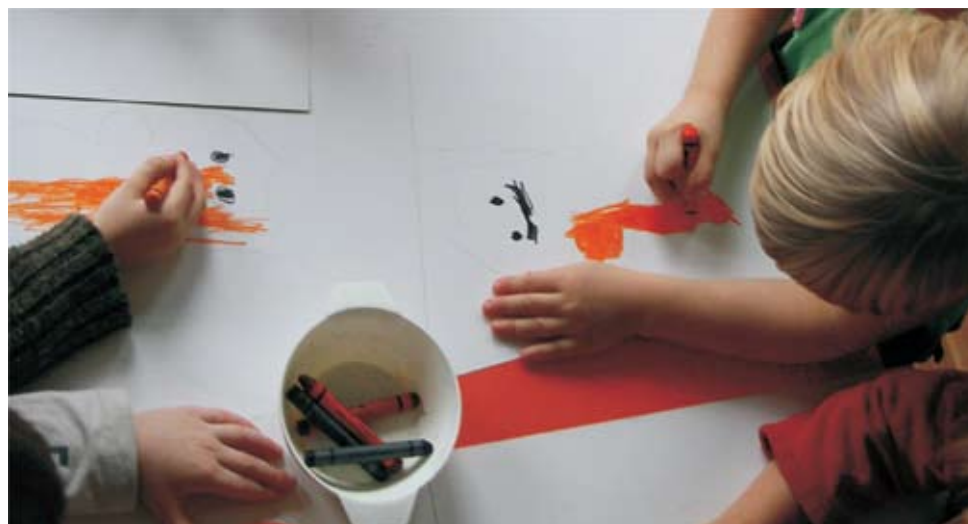
Podmioty ekonomii społecznej mogą pozyskiwać środki na realizację swoich zadań w ramach wszystkich komponentów Programu LLP.

PROGRAM COMENIUS³⁷

Program dotyczy potrzeb dydaktycznych osób korzystających z edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym do końca szkoły średniej, a także instytucji i organizacji zapewniających kształcenie w tym zakresie. Jego celem jest m.in.: rozwijanie wiedzy o różnorodności kultur i języków europejskich oraz zrozumienia jej wartości wśród młodzieży i kadry nauczycielskiej, pomaganie młodym ludziom w nabyciu podstawowych umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych dla rozwoju osobistego, przyszłego zatrudnienia i aktywnego obywatelstwa europejskiego, poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności, w której uczestniczą uczniowie i kadra nauczycielska z różnych państw członkowskich.

Program wspiera finansowo oraz merytorycznie:

- partnerską współpracę europejskich placówek edukacyjnych (polegającą na realizacji wspólnego projektu);
- uczestnictwo nauczycieli w kursach doskonalenia zawodowego;
- przygotowanie do pracy przyszłych nauczycieli (poprzez umożliwienie im odbycia stażu w roli asystenta).

³⁷ Szczegółowe informacje: www.comenius.org.pl

PROGRAM ERASMUS ³⁸

Erasmus jest programem współpracy między uczelniami. Przeznaczony jest przede wszystkim dla szkół wyższych, ich studentów i pracowników. W niektórych jego akcjach mogą uczestniczyć także inne instytucje, organizacje lub przedsiębiorstwa, które współpracują z uczelniami. Celem Erasmusa jest podnoszenie jakości kształcenia w krajach uczestniczących w tym programie poprzez rozwijanie międzynarodowej współpracy między uczelniami oraz wspieranie mobilności studentów i pracowników szkół wyższych.

Podmioty ekonomii społecznej mogą otrzymać wsparcie przy realizacji projektów odnoszących się jedynie w działaniu Mobilności – przy organizowaniu praktyk studentów w przedsiębiorstwach oraz nauczycieli akademickich i innych pracowników szkół wyższych.

PROGRAM LEONARDO DA VINCI ³⁹

Program Leonardo da Vinci wcześniej istniał jako samodzielny program o takiej samej nazwie. Polskie instytucje mogły z niego korzystać już od 1998 roku. Program ma na celu promowanie mobilności pracowników na europejskim rynku pracy oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych dla podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Wspiera także rozwiązania zwiększające przejrzystość i uznawalność kwalifikacji zawodowych w krajach europejskich (np. transfer punktów kredytowych w kształceniu i szkoleniu zawodowym ECVET, narzędzia EUROPASS), a także działania wzmacniające jakość kształcenia zawodowego i ustawicznego (np. europejskie i narodowe ramy kwalifikacji EQF/NQF czy europejskie systemy oceny jakości EQARF). Program Leonardo da Vinci promuje innowacyjne podejścia do edukacji i doskonalenia zawodowego, w taki sposób, aby systemy kształcenia jak najpełniej odpowiadały potrzebom rynku pracy. Program Leonardo da Vinci wspiera także mobilność pracowników na europejskim rynku pracy, aby absolwenci i pracownicy zdobywali nowe kwalifikacje w czasie staży i praktyk zawodowych oraz doskonalili swoje umiejętności według nowoczesnych standardów. Niezwykle ważne jest przy tym kształtowanie otwartości i wrażliwości międzykulturowej, nauka języków obcych oraz umiejętności adaptowania się do warunków życia i pracy w różnych krajach europejskich.

Nowością w programie są tzw. Projekty partnerskie Leonardo (od 2008 roku) oraz Certyfikacja projektów mobilności (od 2009 roku).

PROGRAM GRUNDTVIG ⁴⁰

Program Grundtvig dotyczy szeroko rozumianej edukacji ogólnej (niezawodowej) osób dorosłych i wspiera współpracę na poziomie europejskim w tym obszarze. Skierowany jest do różnego typu organizacji zajmujących się ogólną edukacją dorosłych – ich słuchaczy i pracowników. Promuje przede wszystkim współpracę w zakresie edukacji tych osób, które są z grup wymagających szczególnego wsparcia, takich jak: osoby niepełnosprawne, osoby starsze, mniejszości narodowe i etniczne, osoby o niskich kwalifikacjach, a także zamieszkujące tereny o utrudnionym dostępie do oferty edukacyjnej dla dorosłych.

Podmioty ekonomii społecznej mogą realizować projekty w ramach dziesięciu akcji podzielonych na dwa zasadnicze typy działań:

- akcje zdecentralizowane obsługiwane przez Narodowe Agencje w poszczególnych krajach:
 1. Projekty partnerskie Grundtviga,
 2. Projekty wolontariatu seniorów,

³⁸ Szczegółowe informacje: www.erasmus.org.pl

³⁹ Szczegółowe informacje: www.leonardo.org.pl/

⁴⁰ Szczegółowe informacje: www.grundtvig.org.pl/

3. Warsztaty Grundtviga,
 4. Kursy doskonalenia zawodowego kadry dla edukacji dorosłych,
 5. Wizyty i wymiana kadry dla edukacji dorosłych,
 6. Asystentury Grundtviga,
 7. Wizyty przygotowawcze Grundtviga.
- akcje scentralizowane obsługiwane przez Agencję Wykonawczą w Brukseli:
 8. Projekty wielostronne,
 9. Sieci Grundtviga,
 10. Działania towarzyszące.

PROGRAM JEAN MONNET ⁴¹

Program Jean Monnet jest programem międzysektorowym wchodzącym w skład programu „Uczenie się przez całe życie”. Jego celem jest wspieranie działań dydaktycznych i naukowych w obszarze integracji europejskiej, podejmowanych przez instytucje szkolnictwa wyższego na całym świecie.

Program obejmuje trzy działania kluczowe:

- wsparcie dla projektów uniwersyteckich dotyczących integracji europejskiej (Akcja Jean Monnet);
- wsparcie dla sześciu instytucji akademickich zajmujących się sprawami integracji europejskiej;
- wsparcie europejskich stowarzyszeń działających w dziedzinie edukacji i szkoleń.

Program Erasmus Mundus II (2009-2013) ⁴²

Głównym celem Programu jest podniesienie jakości w europejskim szkolnictwie wyższym poprzez szerszą współpracę z krajami trzecimi i wspieranie w ten sposób rozwoju zasobów ludzkich oraz promowanie dialogu i pogłębianie zrozumienia między narodami i kulturami.

Wśród adresatów programu wymieniane są między innymi organizacje zaangażowane w prowadzenie i rozwój szkolnictwa wyższego oraz ośrodki badawcze.

⁴¹ Szczegółowe informacje: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc88_en.htm

⁴² Szczegółowe informacje: <http://erasmusmundus.org.pl/>

W ramach programu realizowane mogą być programy magisterskie i doktoranckie Erasmus Mundus, programy partnerskie Erasmus Mundus oraz akcje promocyjne i informacyjne promujące europejskie szkolnictwo wyższe.

Na poziomie europejskim program jest zarządzany przez Dyрекję Generalną ds. Edukacji i Kultury oraz unijne Biuro Współpracy EuropeAid przy pomocy Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audio-wizualnego ⁴³.

Program Kultura ⁴⁴

Celem programu jest wzmocnienie przestrzeni kulturowej wspólnej Europejczykom, opartej na wspólnym dziedzictwie kulturowym, poprzez rozwój wspólnych przedsięwzięć organizatorów działań kulturalnych i ma na celu zachęcanie do powstawania poczucia obywatelstwa europejskiego.

⁴³ Szczegółowe informacje: http://ec.europa.eu/education/external-relation-programmes/doc72_en.htm

⁴⁴ Szczegółowe informacje: www.mkidn.gov.pl/pkk/2009.php

Program nastawiony jest na trzy szczegółowe priorytety:

- wspieranie ponadnarodowej mobilności osób działających w sektorze kultury,
- wspieranie ponadnarodowego obiegu dzieł oraz wyrobów artystycznych i kulturalnych,
- wspieranie dialogu między kulturami.

Podmioty ekonomii społecznej mogą realizować projekty w ramach tego programu w przypadku gdy są publiczną lub prywatną organizacją posiadającą status prawny, której podstawowa działalność należy do sfery kultury (sektor kulturalny i twórczy) a ich siedziba, wpisana do rejestru, znajduje się w jednym z kwalifikujących się krajów lub jest organizatorem działalności kulturalnej, w tym również przedsiębiorstwem kulturalnym, którego działalność w tej dziedzinie nie jest zorientowana na osiągnięcie zysku.

Za program odpowiada Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury, która bezpośrednio zarządza niektórymi jego działaniami (część 1.3). Pozostałe działania są zarządzane przez Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego, która podlega kontroli Dyrekcji.

Program Europa Dla Obywateli ⁴⁵

Jest to kolejny program, o którego środki mogą aplikować podmioty ekonomii społecznej ze sfery aktywizacji obywatelskiej. Do jego celów należy m.in. stworzenie obywatelom możliwości współpracy i uczestnictwa w budowaniu coraz bliższej, demokratycznej i otwartej na świat Europy; Europa zjednoczona w swojej różnorodności kulturowej i przez nią wzbogacona, co pomoże rozwijać obywatelstwo Unii Europejskiej; rozwój poczucia tożsamości europejskiej opartej na wspólnych wartościach, historii i kulturze; umacnianie poczucia odpowiedzialności za Unię Europejską wśród jej obywateli oraz pogłębianie tolerancji i wzajemnego zrozumienia między obywatelami Europy, którzy, szanując i promując różnorodność kulturową i językową, wnoszą wkład w dialog międzykulturowy.

Podmioty ekonomii społecznej, takie jak np. organizacje badające europejski porządek publiczny, grupy obywateli, organizacje społeczeństwa

obywatelskiego, organizacje pozarządowe, instytucje edukacyjne, organizacje wolontariackie czy organizacje działające w dziedzinie sportu amatorskiego mogą realizować projekty w ramach następujących tematów priorytetowych:

- Przyszłość Unii Europejskiej i jej wartości podstawowe,
- Aktywne obywatelstwo europejskie: partycypacja i demokracja w Europie,
- Dialog międzykulturowy,
- Jakość życia ludzi w Europie: zatrudnienie, spójność społeczna i zrównoważony rozwój,
- Skutki polityki Unii Europejskiej dla społeczeństw.

Nadzór prowadzi Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Edukacji i Kultury. Za wdrażanie większości odpowiedzialna jest Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego.

⁴⁵ Szczegółowe informacje: www.europadlaobywateli.pl

Program Media 2007 ⁴⁶

Program Media 2007 jest kolejnym programem dostępnym dla podmiotów ekonomii społecznej. Jego celem jest wzmocnienie ekonomiczne sektora audiowizualnego, aby mógł on skuteczniej wypełniać swoje kulturowe role poprzez rozwijanie przemysłu o silnej i zróżnicowanej treści oraz wartościowego i dostępnego dziedzictwa, a także aby zwiększyć wartość krajowego wsparcia. Ważna jest również ochrona oraz podkreślanie wartości różnorodności kulturowej i językowej oraz kinematograficznego i audiowizualnego dziedzictwa europejskiego, zapewnianie społeczeństwu dostępu do niego, a także promowanie dialogu pomiędzy kulturami. Dużą wagę przywiązuje się także do zapewnienia intensywniejszego obiegu i większego kręgu widzów europejskim utworom audiowizualnym na terenie Unii Europejskiej i poza nią, także poprzez bliższą współpracę zainteresowanych podmiotów oraz wzmocnienie konkurencyjności europejskiego sektora audiowizualnego w ramach otwartego i konkurencyjnego europejskiego rynku sprzyjającego zatrudnieniu, także poprzez promowanie powiązań pomiędzy specjalistami z sektora audiowizualnego.

Priorytety programu:

- Działanie 1. - Poprawa dostępu fachowców do rynków: kinematograficznego, telewizyjnego, filmów animowanych, filmów dokumentalnych, multimediiów, nowych technologii;
- Działanie 2. - Wspieranie promocji dzieł europejskich;
- Działanie 3. - Tworzenie baz danych lub sieci baz danych oraz narzędzi komputerowych dla fachowców;
- Działanie 4. - Promowanie europejskich dzieł skierowanych do szerokiej publiczności;
- Działanie 5. - Wspieranie trwałej współpracy między festiwalami, a także wspólnych projektów na poziomie europejskim dotyczących festiwalu audiowizualnych z przynajmniej dziesięciu krajów UE.

Programem zarządza Dyrekcja Generalna ds. Społeczeństwa Informacyjnego i Mediów przy pomocy Agencji Wykonawczej ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. jako organ wykonawczy w zakresie rozpowszechniania informacji o programie na poziomie krajowym działa Europejska sieć biur MEDIA Desks.

⁴⁶ Szczegółowe informacje: http://ec.europa.eu/information_society/media/index_en.htm

Bezpieczniejszy Internet (2009-2013) ⁴⁷

Bezpieczniejszy Internet jest kolejnym programem, w którym mogą uczestniczyć podmioty ekonomii społecznej. Jego celem jest promowanie bezpieczniejszego korzystania z Internetu oraz innych technologii komunikacyjnych, w szczególności przez dzieci, a także zwalczanie treści niezgodnych z prawem oraz szkodliwych zachowań w środowisku on line.

Dofinansowanie skierowane zostanie przede wszystkim na praktyczną pomoc dla użytkowników sieci, w szczególności dzieci, rodziców, opiekunów i wychowawców. Projekty mogą być realizowane w ramach czterech działań:

1. Ograniczenie nielegalnych treści i walka ze szkodliwymi zachowaniami w Internecie,
2. Promowanie bezpiecznej cyberprzestrzeni,
3. Kształtowanie świadomości społecznej,

⁴⁷ Szczegółowe informacje: http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm

4. Opracowanie bazy wiedzy skupiającej wyniki badań prowadzonych na poziomie europejskim w dziedzinie bezpiecznego korzystania z Internetu przez dzieci. Opracowanie bazy wiedzy w zakresie stosowania nowych technologii przez dzieci, ich skutków i związanych z nimi zagrożeń. Wykorzystanie tej bazy w celu poprawy skuteczności bieżących działań podjętych w ramach programu.

Za wdrażanie odpowiedzialna jest Dyrekcja Generalna ds. Społeczeństwa Informacyjnego i Mediów.

Program Młodzież w Działaniu ⁴⁸

Celem programu jest m.in. promowanie ogólnej aktywności obywatelskiej, a w szczególności obywatelstwa europejskiego, wśród młodzieży; rozwijanie poczucia solidarności i promowanie tolerancji wśród młodzieży, w szczególności w celu wzmocnienia spójności społecznej w Unii Europejskiej; pogłębianie wzajemnego zrozumienia między młodzieżą z różnych krajów; promowanie współpracy europejskiej w zakresie problematyki i działań młodzieżowych.

Wśród celów wymieniane jest także wspieranie programów wymiany młodzieży w celu zwiększenia jej mobilności, wspieranie inicjatyw oraz projektów i działań dotyczących uczestnictwa młodzieży w życiu demokratycznym, pozwalających na rozwój postaw obywatelskich oraz wzajemnego zrozumienia młodych ludzi oraz wsparcie uczestnictwa młodzieży w różnych formach wolontariatu w Unii i poza nią oraz wspieranie instytucji działających w dziedzinie młodzieży na płaszczyźnie europejskiej, w szczególności funkcjonowania pozarządowych organizacji młodzieżowych, łączenia ich w sieci, doradzania osobom opracowującym projekty, zapewniając wysoką jakość poprzez wymianę, szkolenia i tworzenie sieci osób pracujących z młodzieżą i w organizacjach młodzieżowych, stymulowanie innowacyjności i jakości, informowanie młodzieży, rozwijanie struktur i działań niezbędnych dla realizacji tych celów, a także wzmacnianie partnerstwa z instytucjami regionalnymi i lokalnymi.

Podmioty ekonomii społecznej mogą realizować projekty w ramach pięciu akcji programu:

- Akcja 1. Młodzież dla Europy
- Akcja 2. Wolontariat europejski.
- Akcja 3. Młodzież w świecie
- Akcja 4. Systemy wsparcia młodzieży
- Akcja 5. Wsparcie europejskiej współpracy w zakresie problematyki i działań młodzieżowych.

Za wykonanie odpowiada Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury. Na poziomie scentralizowanym w imieniu Komisji projektami zarządza Agencja Wykonawcza ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Realizację programu wspomagają Centra Współpracy SALTO (Support for Advanced Learning and Training Opportunities), Sieć Eurodesk, Platforma Euro-Med Młodzież, struktury zrzeszające byłych wolontariuszy Wolontariatu

⁴⁸ Szczegółowe informacje: www.mlodziw.org.pl

Wspólnotowy Program Na Rzecz Zatrudnienia i Solidarności Społecznej – Progress ⁴⁹

Celem programu jest poprawa znajomości i zrozumienia sytuacji społecznej i gospodarczej w państwach członkowskich poprzez analizy, oceny i ścisłe monitorowanie polityki, wspieranie rozwoju narzędzi i metod statystycznych oraz wspólnych wskaźników, w miarę możliwości z podziałem na płeć i grupy wiekowe w obszarach objętych programem; wspieranie i monitorowanie stosowania prawa wspólnotowego i celów polityk Wspólnoty w państwach członkowskich oraz ocena ich skuteczności i wpływu. Wśród celów wymieniane jest również promowanie na szczeblu europejskim współpracy sieciowej, wzajemnego uczenia się, określania i upowszechniania dobrych praktyk oraz nowatorskiego podejścia; zwiększanie świadomości zainteresowanych podmiotów oraz ogółu obywateli w zakresie polityk wspólnotowych; rozwiązanie możliwości kluczowych sieci na szczeblu europejskim dotyczących promowania, wspierania i kształtowania polityk oraz celów wspólnotowych.

W omawianym programie podmioty ekonomii społecznej mogą przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektów w odpowiedzi na konkursy pięciu sekcji: zatrudnienie, ochrona socjalna i integracja społeczna, warunki pracy, walka z dyskryminacją i różnorodność oraz równość płci. Programem zarządza Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw społecznych i Równych szans. Państwa członkowskie UE przygotowują na poziomie krajowym własne mechanizmy koordynacyjne i konsultacyjne.

Program Life+ ⁵⁰

Uczestniczące w tym programie podmioty ekonomii społecznej realizują projekty, które mają na celu wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja polityki ochrony środowiska oraz identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących ochrony przyrody.

Za realizację odpowiada Dyrekcja Generalna ds. Środowiska. Na poziomie krajowym program wdrażają instytucje wybrane przez dane państwo członkowskie. W Polsce obowiązki Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE+ przejął od Ministerstwa Środowiska Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

⁴⁹ Szczegółowe informacje: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327&langId=en>

⁵⁰ Szczegółowe informacje: <http://www.nfosigw.gov.pl/site/main/podstrony.php?id=1216971306>

DOBRE PRAKTYKI FUNDACJI POMOCY DZIECIOM POSZKODOWANYM W WYPADKACH KOMUNIKACYJNYCH „WRÓĆ”

Pozyskiwanie środków na realizację przedsięwzięć związanych z ekonomią społeczną stanowi duże wyzwanie dla wielu młodych i jeszcze niedoświadczonych organizacji pozarządowych. Opracowanie to ma pokazać jakie doświadczenia w tym zakresie ma mała choć już obecnie mocno doświadczona organizacja mająca siedzibę daleko od większości instytucji organizujących konkursy grantowe. Jej działalność jest przykładem na to, jak można jednak przezwyciężyć te bariery.

Informacje ogólne o fundacji

Fundacja Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „WRÓĆ” rozpoczęła działalność we wrześniu 2002 roku. Fundacja powstała z inicjatywy Pani Kazimiery Włodarskiej, której wnuczka Ola została wielorako niepełnosprawna w wyniku wypadku komunikacyjnego. Fundację tworzą rodzice, rodziny, przyjaciele i bliscy dzieci poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych. W kwietniu 2004 roku Fundacja uzyskała status Organizacji Pożytku Publicznego. Umożliwiło to rozszerzenie prowadzonej działalności społecznie użytecznej w sferze zadań publicznych, takich jak: działania na rzecz osób niepełnosprawnych, krajoznawstwa, edukacji oraz wypoczynku dzieci i młodzieży. Fundacja współpracuje ściśle z londyńską YMCA, International Halliwick Association z Wielkiej Brytanii oraz z Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Gdańsku. W 2006 roku Fundacja nawiązała ścisłą współpracę z Fundacją „Zielony Liść” z Torunia, a w roku 2007 z Firmą EUROSZKOLENIA z Gdańska, z WTZ Jantar, WTZ Marzęcino, WTZ Nowy Dwór Gdański oraz Kaszubską Fundacją „Podaruj trochę Słońca”. Rok 2007 jest też ważnym momentem rozpoczęcia współpracy Fundacji z Oddziałem Pomorskim PFRON. Dzięki życzliwości i pomocy Gospodarstwa Rolnego WUFLOR, Fundacja korzysta nieodpłatnie z rozległych terenów zielonych, zabudowań gospodarczych, pomieszczeń i sprzętu. W połowie 2008 roku Fundacja otworzyła Ośrodek Rewalidacji i Wychowania w Nowym Dworze Gdańskim z siedzibą w Jezierniku.

Do głównych celów Fundacji należy:

- finansowanie pomocy medycznej i rehabilitacji ofiar wypadków komunikacyjnych,
- opieka nad osobami niepełnosprawnymi, w szczególności dziećmi i młodzieżą,
- organizacja rehabilitacji, edukacji, wypoczynku, rekreacji, sportu i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie edukacji związanej z przepisami ruchu drogowego i bezpieczeństwem na drodze,
- inne działania dobroczynne.

Od początku akcesji Polski do Unii Europejskiej Fundacja aktywnie rozpoczęła starania o unijne środki finansowe na realizację swoich celów.

Hipoterapia

Jednym z pierwszych przedsięwzięć organizowanych przez Fundację jest Ośrodek Hipoterapii i Rekreacji Konnej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Udało się to dzięki współpracy z licencjonowanymi hipoterapeutami. Powstał program zgodny z zaleceniami Polskiego Towarzystwa Hipoterapeutycznego. Zajęcia hipoterapeutyczne prowadzone są zgodnie z Kanonem Hipoterapii opracowanym przez Fundację „Hipoterapia” z Warszawy. Doświadczeń związanych z prowadzeniem profesjonalnej hipoterapii Fundacja nabierała również dzięki współpracy z ośrodkiem Diamont Riding Centre in Surrey w Anglii. Odbłyły się tam specjalne warsztaty dla hipoterapeutów współpracujących z Fundacją. Środki programu SAPARD umożliwiły z kolei modernizację hali magazynowej na krytą ujeżdżalnię. Remont obejmował wymianę instalacji elektrycznej i grzewczej oraz wymianę podłoża i remont dachu. Dzięki środkom pozyskanym z tego programu udało się uruchomić całoroczne zajęcia hipoterapii dla podopiecznych Fundacji po

urazach komunikacyjnych, urazach czaszkowo-mózgowych oraz dla dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi, niewidomych i niedowidzących, młodzieży upośledzonej umysłowo. Aktualnie do dyspozycji Ośrodka jest 6 koni do Hipoterapii - pięć koni huculskich, szczególnie przydatnych w hipoterapii i jednego Haflingera. Nawiązano też stały kontakt ze środowiskiem lekarzy i terapeutów. Zajęcia rehabilitacyjne prowadzone właściwie codziennie.

W 2005 roku, dzięki wsparciu strategicznego sponsora Gospodarstwa WUFLOR Fundacja wprowadziła konie do wyremontowanej, wspaniałej stajni. Konie mają przestronne boksy, o powierzchni 12–14 m², automatyczne poidła, rozsuwane drzwi, szerokie korytarze, stajnia jest jasna, ciepła i przyjazna. W 2006 roku dokonano remontu stajni „letnich”. Zamontowane zostały automatyczne poidła, odnowiono boksy, zamontowano nowe paśniki, wymieniono deski w przegrodach.

W 2007 roku Fundacja zakupiła samochód osobowy do przewozu dzieci niepełnosprawnych. Umożliwia on dotarcie do Ośrodka Hipoterapii dzieciom niepełnosprawnym z okolicznych miejscowości. Dzięki przystosowaniu go do ciągnięcia przyczepy z końmi i sprzętem jeździeckim można brać udział w konkursach i zawodach jeździeckich dla niepełnosprawnych, podopieczni mają możliwość przeżywania wspólnych wypraw i odwiedzin do zaprzyjaźnionych ośrodków, stajni i stadnin. Należy

podkreślić, że rozwijany przy Fundacji Integracyjny Klub Jeździecki, stał się wielokrotnie fundamentem szerokich działań, wsparcia i pomocy dla dużej grupy dzieci i młodzieży gdzie integrują się osoby zdrowe i niepełnosprawne. Ważnym elementem integracji są również coroczne już obozy jeździeckie dla dzieci i młodzieży – podopiecznych Londyńskiej YMCA. Pozwala to na kontakty dzieci z Polski i Anglii.

Mini ZOO

Coraz więcej i częściej słyszymy o dobroczynnym, wręcz leczniczym, wpływie zwierząt na zdrowie pacjenta. Fundacja mając na celu umożliwienie dzieciom niepełnosprawnym kontaktu i obcowania ze zwierzętami podjęła kroki w kierunku stworzenia Mini Zoo terapeutycznego, gdzie pod opieką rodziców i wolontariuszy dzieci mogą przebywać na terenie wybiegów, karmić i głaskać zwierzęta. W 2003 roku we współpracy z Oliwskim Ogrodem Zoologicznym zostało Mini Zoo terapeutyczne. Znajdują się w nim specjalnie oswojone i przygotowywane do kontaktu z dziećmi zwierzęta między innymi: lamy, owce wrzosówki, świnki wietnamskie, strusie afrykańskie i emu, różne ozdobne ptactwo, kozy karłowate, syryjskie, osioł, króliczki oraz alpaki.

Widoczni = Bezpieczni

Od 2002 roku Fundacja realizuje wraz z policją i nauczycielami ze szkół podstawowych i gimnazjalnych obejmującą cały region projekt edukacyjny skierowany głównie do dzieci i młodzieży szkół wiejskich. Projekt zakłada organizację spotkań Policji z dziećmi i młodzieżą, podczas których przekazywane są informacje o zagrożeniach związanych z komunikacją oraz rozdawane są elementy lub kamizelki odblaskowe. W samym tylko 2007 roku przekazano dzieciom i młodzieży rejonu Żuław Wiślanych 4000 sztuk kamizelek odblaskowych. W ramach tego projektu powstaje również Miasteczko Ruchu Drogowego na terenie Ośrodka Hipoterapii Fundacji w Jantarze. Dzięki Wydziałowi Ruchu Drogowego Policji w Gdańsku pozyskano dokumentację i kompletne informacje, natomiast firma SKANSKA przekazała Fundacji gumowe elementy – tzw. separatory ruchu drogowego.

Metoda Halliwick

Jest to rewelacyjna i unikalna metoda terapii wodnej i nauki pływania dla osób niepełnosprawnych, szczególnie z zaburzeniami emocjonalnymi. Koncepcja opiera się na przekonaniu, że zajęcia w wodzie niosą ze sobą ogromne korzyści obejmujące wszystkie sfery życia człowieka wpływając na rozwój fizyczny, społeczny, poznawczy i językowy. Fundacja obserwując fantastyczne efekty pracy z dziećmi w wodzie skierowała na szkolenie Metody Halliwick – terapii basenowej własnych terapeutów. Dzięki współpracy z Polską YMCA w Londynie oraz International Halliwick Association zorganizowała w Gdańsku dwa kursy metody Halliwick - Fundation i Advanse (po raz pierwszy w Polsce), kurs prowadziła międzynarodowej sławy lektor metody Halliwick Pani Beryl Kellsey, w zajęciach wzięło udział 18 terapeutów z Pomorza. Potem dzięki środkom ZPORR udało się przygotować dwa projekty z zakresu podnoszenia kompetencji pracujących osób dorosłych. Dzięki środkom unijnym udało się wyszkolić w sumie 94 terapeutów Metody

Halliwick. Podczas czterech edycji kursu uczestnicy uczyli się jak wspomagać rehabilitację osób niepełnosprawnych przy zastosowaniu innowacyjnej metody hydroterapii. Na kursie metody Halliwick terapeuci poznali się m.in. techniki prawidłowego wchodzenia do basenu i opuszczania go przez osoby niepełnosprawne, różne sposobów zmian pozycji z wykorzystaniem technik rotacyjnych, zasady kontroli balansu, osiągania pozycji bezpiecznego oddychania (niezwykle ważne u dzieci z uszkodzeniami ośrodkowego układu nerwowego) oraz różne techniki wsparcia i asekuracji w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Ukończenie kursu metody Halliwick przez terapeutów dało im możliwość prowadzenia zajęć w wodzie z dziećmi z porażeniem mózgowym, chorobami dystroficznymi, przepukliną oponoworodzeniową, osobami z zespołem Downa, osobami dorosłymi po wylewach, urazach rdzenia kręgowego, osobami z upośledzeniem umysłowym i innymi chorobami pochodzenia neurologicznego. Dzięki współpracy z Polską YMCA w Londynie udało się również pozyskać środki na budowę basenu terapeutycznego o bezpiecznej głębokości 1,2 m. Obecnie dokonano również modernizacji tego otwartego obiektu o urządzenia filtrujące i podgrzewające wodę przy wykorzystaniu energii słonecznej.

Ferie w siodle

Projekt „Ferie w siodle” Fundacja zapoczątkowała w lutym 2004 roku. Odbyły się wtedy po raz pierwszy zajęcia dla dzieci i młodzieży z Jantar i okolic, które pozostały w czasie ferii zimowych w domach. Liczna grupa mieszkańców mogła w ten atrakcyjny i bezpieczny sposób spędzić wolny czas. Za ten projekt Fundacja otrzymała nagrodę Fundacji Wspomagania Wsi w postaci dofinansowania w ramach konkursu „Pożyteczne ferie”. W okresie 14 dni wolnych od zajęć szkolnych na terenie Ośrodka Hipoterapii i Rekreacji Konnej odbywały się zajęcia teoretyczne, jazdy dla początkujących, zajęcia doskonalenia jazdy konnej dla bardziej zaawansowanych, jazdy konne w terenie, w tym po plaży, a przy braku śniegu zamiast kuligów wielką atrakcją były przejażdżki wozem konnym po lesie. Od 2008 roku środki przeznaczone na realizację Ferii w Siodle skierowane zostały na finansowanie całorocznego Ośrodka Rewalidacji i Wychowania w Jezierniku.

Wakacje dzieciom

Wakacje dzieciom jest to projekt Fundacji mający swój początek w 2003 roku, kiedy to po raz pierwszy udało się zorganizować bezpłatny wypoczynek dla dziesięciorga dzieci wraz z ich rodzicami i opiekunami. Pobyt połączony był z hipoterapią i indywidualnym programem rehabilitacji. Dzięki wsparciu ze środków unijnych Fundacja zbudowała własną bazę noclegową. Postawiono drewniany pawilon noclegowy typu Bungalow, który jednorazowo może pomieścić dziesięciorgo dzieci niepełnosprawnych wraz z ich opiekunami. Pawilon rozwiązał również problemy noclegowe kadry terapeutów. Dzięki temu powstała możliwość organizacji bezpłatnego wypoczynku dla niepełnosprawnych dzieci z terenu prawie całej Polski. Ciekawa oferta rehabilitacji (fizjoterapia, hipoterapia, alternatywna komunikacja, praca z komputerem, zajęcia w basenie, masaże) dają nadzieję na miłe i radosne wspomnienia wywiezione z Jantar. Od początku trwania projektu wzięło w nim udział prawie 200 dzieci wraz z opiekunami. Efektywność tego przedsięwzięcia wzmacnia partnerstwo z Fundacją „Zielony Liść”. Turnus rehabilitacyjny dla podopiecznych tej organizacji to przykład ogromnej pracy na rzecz dzieci ofiar wypadków.

Bajkowy świat, zmienia nie bajkową rzeczywistość

W 2008 roku w ramach realizacji programu Partner IIIB finansowanego przez pomorski oddział Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych Fundacja Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „Wróć” zorganizowała konkurs na utwór autorski - bajkę edukacyjną pod nazwą „Bajkowy świat, zmienia nie bajkową rzeczywistość”. Konkurs adresowany był do dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym oraz ich rodzin i opiekunów. Głównym tematem konkursu było napisanie jak najciekawszej bajki, gdzie bohaterami baśniowych historii są chore lub niepełnosprawne zwierzęta, zasługujące na podziw i szacunek leśnego świata, bo ich zdolności i umiejętności - forma kompensacji deficytów, stały się bardzo pomocne dla wszystkich leśnych mieszkańców. Celem konkursu było:

- spełnianie społecznej misji budowania społeczeństwa bez barier i świadomego potrzeby integracji z osobami niepełnosprawnymi;
- umacnianie aktywnych postaw społecznych prowadzących do pełnej integracji dzieci pełnosprawnych i niepełnosprawnych;
- przybliżenie szerokiemu gronu odbiorców, problematyki związanej z integracją społeczną i ciekawymi narzędziami psychoedukacyjnymi;
- promowanie autorów najciekawszych prac konkursowych poprzez publikację ich bajek pokazujących świeże, twórcze spojrzenie na powyższe zagadnienie

Łącznie zostały nadesłane 43 prace. Wybrana przez komisję konkursową bajka została opatrzona ilustracjami, wydrukowana w formie książkowej i przekazana do placówek edukacyjnych w województwie pomorskim jako najciekawszy przykład mądrej oraz wrażliwej świadomości i integracji społecznej. We wrześniu 2008 roku, w trakcie uroczystości otwarcia OREW w Jezierniku nagrodzono zwycięską pracę. Główną nagrodę przyznano pani Dorocie Jasnoch za cykl bajek „Franio i jego przyjaciele”. Podczas uroczystości dyrektor pomorskiego oddziału PFRON - pan Dariusz Majorek wręczył laureatce pierwszy egzemplarz z 10000 nakładu książki. Dodatkowo Fundatorzy Fundacji, na wniosek Jury, przyznali nagrodę specjalną za piękne ilustracje. Obok głównej nagrody Jury przyznało jedno wyróżnienie, które otrzymała Pani Małgorzata Bsowska za cykl bajek: „Karnarkowy pamiętnik”.

Organizacja i realizacja zajęć rehabilitacyjnych - wsparcie rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych

Projekt prowadzony jest w ramach programu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - PARTNER III A „Wsparcie zadań i projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe”. W ramach projektu Fundacja prowadzi bezpłatną, kompleksową i „mobilną” rehabilitację osób niepełnosprawnych z rejonu powiatu nowodworskiego. W sierpniu 2008 roku uruchomiony został dział fizykoterapii, zatrudniono 5 specjalistów – rehabilitantów, zakupiono sprzęt do fizykoterapii. W roku 2008 Program PARTNER III A objął swoją pomocą 234 osoby niepełnosprawne w tym 50 dzieci i 184 dorosłych.

Celem projektu jest zapewnienie kompleksowej i ciągłej rehabilitacji osobom niepełnosprawnym, które nie opuszczają swych miejsc zamieszkania oraz zapewnienie dostępności do różnych ofert wsparcia np. do pomocy medycznej, rehabilitacyjnej oraz psychologicznej. Kompleksowa rehabilitacja osób w ramach Programu obejmuje systematyczne indywidualne i grupowe zajęcia rehabilitacyjne z osobami niepełnosprawnymi takie jak: fizjoterapia na koniu, hipoterapia, zajęcia rehabilitacyjne wg Metody NDT Bobath, zajęcia rehabilitacyjne wg Metody Halliwick, fizykoterapia, masaż leczniczy, zajęcia prowadzone przez psychologa w tym metodą ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne. Zajęcia te mają na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

Wróć Do Pracy

Fundacja z racji swojej lokalizacji od lat działa w środowisku wiejskim z dala od aglomeracji trójmiejskiej. Ma więc doskonałą i bieżącą analizę problemów występujących na Mierzei Wiślanej oraz w miejscowościach położonych na Żuławach. Z bliska codziennie może obserwować problemy które obecnie opisują analizy strategiczne województwa, a także POKL. Jednym z nich jest niski poziom kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych, zwłaszcza kobiet. W ramach projektu „Wróć Do Pracy” przygotowano szereg działań i przedsięwzięć, które pozwoliły na osiągnięcie celu projektu, jakim była aktywizacja zawodowa 50 kobiet zamieszkujących obszary wiejskiej zlokalizowane w powiecie Nowy Dwór Gdański. Uczestniczki przedsięwzięcia przeszły profesjonalne bezpłatne szkolenie w dwóch modułach zawodowych. Do wyboru był kurs pracownika obsługi turysty, w tym osoby niepełnosprawnej oraz asystent osoby niepełnosprawnej. Dodatkowo projekt zapewniał warsztaty aktywnego poszukiwania pracy, wsparcie stypendialne dla kursantek oraz odpłatne 3 lub 4 miesięczne staże w OREW.

Grupę docelową projektu stanowiły dorosłe kobiety, pozostające bez zatrudnienia, nie zarejestrowane w urzędach pracy jako osoby bezrobotne lub poszukujące pracy mieszkające w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich powiatu Nowodworskiego i Malborskiego. Problem bezrobocia kobiet w tym regionie jest szczególnie odczuwalny, bowiem częstokroć łączy się z bezrobociem ukrytym i marginalizacją społeczną. Duża grupa bezrobotnych to gospodynie domowe w sezonie dorabiające do rodzinnych budżetów w trakcie prac polowych, jednak pozbawione jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych nie mające szans trwałego wejścia na nawet lokalny rynek pracy. Ich aktywizacja i reorientacja zawodowa dotychczas była niemożliwa z uwagi na odległość od ośrodków szkolenia, brak środków na dojazd na szkolenie brak przekonania o możliwości rozwiązania swoich problemów poprzez pozyskanie pracy. Niniejszy projekt umożliwił znalezienie pracy, aż 17 uczestniczkom przedsięwzięcia.

Wróć Do Edukacji

„Wróć do edukacji” to projekt, który ma służyć podnoszeniu poziomu edukacji w powiecie Nowy Dwór Gdański. Niestety sytuacja powiatu w tym zakresie jest nadal znacznie gorsza niż w województwie pomorskim oraz w całej Polsce. Gruntownych zmian wymaga kształcenie dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym dzieci niepełnosprawnych, przewlekłe i psychicznie chorych. Sytuacja dzieci pochodzących z rodzin o niskim standardzie materialnym jest bardzo trudna. Powoduje to coraz większe zaniedbania wychowawcze. Dzieci takie częściej popadają w konflikty z rówieśnikami i nauczycielami. Taka sytuacja ma wpływ na ich zachowanie oraz decyzje podejmowane w przyszłym dorosłym życiu. W powiecie liczącym prawie 10 tys. mieszkańców w wieku od 0-18 lat działa zaledwie jedna poradnia psychologiczno-pedagogiczna oraz jeden specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy. Liczba pozostałych placówek oświatowych jest też niewielka, a z uwagi na duże rozproszenie osadnictwa niesprzająca wysokim standardom.

Realizowany w ramach programu 9.1.2 POKL projekt ma na celu poprawę szans edukacyjnych dzieci i młodzieży powiatu Nowy Dwór Gdański poprzez zadbanie o prawidłowy rozwój ucznia. Do celów szczegółowych projektu należy natomiast wsparcie edukacyjne uczniów zamieszkujących obszary wiejskie o szczególnych potrzebach poprzez organizację dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zmniejszanie zjawisk niepożądanych, patologicznych poprzez wskazywanie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego, propagowanie zachowań asertywnych, kształtowanie uczestnictwa uczniów w kulturze regionalnej, zwiększenie skuteczności działań wychowawczych i profilaktycznych oraz wyrównanie braków edukacyjnych w ramach wyżej wymienionych zajęć. Ponadto poprzez doradztwo i opiekę pedagogiczno-psychologiczną wzmocnienie funkcji wychowawczej rodziny oraz środowiska lokalnego.

Do udziału w projekcie Fundacja zaprosiła prawie dwustu uczniów z obszarów wiejskich z miejscowości należących do powiatu Nowodworskiego, w szczególności niepełnosprawnych, ze szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych mających trudności w nauce głównie spowodowane różnymi dysfunkcjami w czytaniu i pisaniu (dysgrafia, dysortografia, dysleksja).

W przedsięwzięciu uczestniczą także dzieci i młodzież z zaburzeniami rozwoju mowy i umiejętności komunikacyjnych ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, u których stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się oraz nauczyciele, pedagodzy oraz rodzice i opiekunowie dzieci.

W ramach projektu dzieci mogą korzystać z dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego i matematyki, zajęć specjalistycznych korekcyjno-kompensacyjnych w zakresie dysleksji, dysgrafii, dysortografii, logopedii; sursopedagogiki, psychoterapeutycznych oraz muzykoterapeutycznych. W ofercie znajduje się również doradztwo i opieka pedagogiczno-psychologiczna dla uczniów wykazujących problemy w nauce.

Podstawową formą pracy z uczniem jest realizacja zadań edukacyjnych w małej grupie. Materiał szkoleniowy został dostosowany do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia-rodzaju, stopnia i rozległości zaburzeń oraz zaawansowania w czytaniu i pisaniu. Zajęcia wyrównawcze z języka polskiego polegają głównie na powtarzaniu materiału lekcyjnego, sprawiającego większe trudności oraz ćwiczeniach ortograficznych i gramatycznych, czy ćwiczeniach w pisaniu różnych form pisemnych np. opowiadania, opisy, charakterystyki postaci. Zajęcia wyrównawcze z matematyki tłumaczą niezrozumiałe tematy, głównie poprzez ćwiczenia w dostosowanym do możliwości ucznia tempie. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne obejmują natomiast uczniów, mających specyficzne trudności w nauce czytania i pisania, mających zaburzone analizatory: wzrokowy, słuchowy, koordynację wzrokowo-ruchową oraz dzieci z zaburzonym rozwojem emocjonalnym. W pracy z dzieckiem dyslektycznym wykorzystywane są metody polisensoryczne tj. wykorzystujące te zmysły, które funkcjonują prawidłowo z jednoczesnym ćwiczeniem tych słabych.

Metody odtwórcze przeplatane są metodami twórczymi, które pobudzają inicjatywę dziecka. Zajęcia logopedyczne zorganizowane zostały natomiast dla uczniów z zaburzeniami mowy, zaś z surgopedagogiem oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami słuchu utrudniającymi funkcjonowanie społeczne. Prowadzona muzykoterapia ma na celu zrelaksowanie i poprawę samopoczucia uczniów nadpobudliwych. Terapia przy pomocy muzyki pomaga bowiem stworzyć przyjemną, nastrojową atmosferę do nauki. Muzyka jest też sposobem uczenia nowych zachowań społecznych. Efektywne spędzanie czasu wolnego po lekcjach przez uczniów, zapewnienia im bezpieczeństwa, odciąga ich od niewłaściwych zachowań, kształtuje umiejętności rozwoju osobistego, rozwija talenty i twórczość młodzieżową, a także rozwija prawidłowe postawy społeczne.

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy

Dnia 15 września 2008 roku nastąpiło oficjalne i uroczyste otwarcie Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego (OREW) w Jezierniku. Jest to niepubliczna, specjalistyczna placówka prowadzona przez Fundację „WRÓĆ” z Jantar. OREW prowadzi działalność edukacyjną oraz rehabilitacyjną dla 21 podopiecznych w wieku od 3 do 25 lat, z różnym stopniem upośledzenia umysłowego oraz sprzężonymi niepełnosprawnościami, dla których czynności dnia codziennego stanowią dużą barierę niejednokrotnie niemożliwą do pokonania. Dzieci te realizują w ośrodku obowiązki szkolne, uczestniczą w indywidualnych zajęciach z psychologiem, logopedą, fizjoterapeutą, mają zapewnioną rehabilitację ruchową, ponadto mogą korzystać z Sali Doświadczania Świata oraz hipoterapii. Podopieczni podzieleni są w zależności od stopnia upośledzenia na dwa rodzaje grup tj. edukacyjno-wychowawcze oraz rewalidacyjno-wychowawcze. Program zajęć edukacyjno-terapeutycznych prowadzony jest w oparciu o Podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym.

Głównymi celami placówki w stosunku do wychowanków są:

- poprawa rozwoju psychoruchowego i społecznego,
- poprawa ogólnego stanu zdrowia i sprawności,
- poprawa umiejętności funkcjonowania w życiu codziennym,
- zapobieganie pogarszania się stanu zdrowia,
- rozwój osobowości,
- utrzymanie dobrej kondycji psychicznej,
- rozwój zainteresowania ludźmi, więzi społecznych oraz form komunikowania się,
- rozwój zainteresowania otaczającym światem, poznawanie rzeczy, zjawisk, procesów w nim zachodzących,
- rozwój myślenia,
- rozwój indywidualnych uzdolnień i zainteresowań oraz umożliwienie samorealizacji w tych dziedzinach ,
- osiągnięcie autonomii wewnętrznej,
- osiągnięcie niezależności osobistej,
- rozwój umiejętności współżycia w grupie,
- pomoc w stawianiu się członkiem społeczności lokalnej.

Powyższe cele są realizowane między innymi poprzez:

- terapię zajęciową,
- wychowanie, naukę, zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, przez które realizowany jest obowiązek szkolny oraz edukacja ustawiczna,
- terapię psychologiczną,
- terapię logopedyczną,
- rehabilitację leczniczą i opiekę zdrowotną w ramach świadczeń medycznych,
- socjoterapię,
- wychowanie przedszkolne,
- naukę zachowań prozdrowotnych,
- terapię przez sztukę.

OREW realizuje swoje zadania w oparciu o indywidualne programy opracowane dla każdego dziecka, obejmujące wszystkie jego potrzeby, z uwzględnieniem motywacyjnego i wychowawczego potencjału grupy.

Nagrody i wyróżnienia Fundacji Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „Wróć” w 2008 roku

- W dniu 9.12.2008 r. w Ratuszu Staromiejskim odbyła się Uroczystość wręczenia “Nagrody Bursztynowego Miecznika”, w trakcie której Fundacja została wyróżniona za działalność na rzecz osób niepełnosprawnych i otrzymała Nagrodę Specjalną ufundowaną przez Marszałka Senatu Pana Bogdana Borusewicza.
- Fundacja została wyróżniona przez Starostę Nowodworskiego za działalność na rzecz Powiatu Nowodworskiego.
- Fundacja otrzymała nagrodę Starosty Nowodworskiego za działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.
- Fundacja laureatem konkursu Newsweek. 27 maja 2008 r. na spotkaniu z cyklu Newsweek - biznes odpowiedzialny, wręczono nagrody laureatom konkursu “Sto procent z 1%”. Kampania reklamowa Fundacji Wróć pt. “1% wraca” zdobyła pierwsze miejsce w kategorii plakat lokalny.
- Fundacja laureatem drugiej edycji programu “ORLEN. Bezpieczne drogi”. Podczas Gali Bezpieczeństwa, która odbyła się 27 lutego 2008 r. w Zamku Królewskim w Warszawie, podsumowano dotychczasowe działania oraz wręczono nagrody w Konkursie Inicjatyw. Do 16 organizatorów najlepszych akcji na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego trafiły Złote Tarcze Bezpieczeństwa oraz nagrody finansowe o łącznej wartości 525 tys. zł. Gościem specjalnym uroczystości był Ari Vatanen, Europoseł i słynny kierowca rajdowy. Fundacja WRÓĆ jako organizator akcji “Miasteczko ruchu drogowego Jantar” otrzymała nagrodę za zajęcie I miejsca w kategorii “Niepełnosprawni uczestnicy ruchu drogowego”.

Niniejsza publikacja powstała jako element projektu współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VII Promocja Integracji Społecznej; Działanie 7.2 Przeciwdziałanie Wykluczeniu i Wzmocnienie Sektora Ekonomii Społecznej; Poddziałanie 7.2.2 Wsparcie Ekonomii Społecznej.

Realizatorzy projektu:

Fundacja Pomocy Dzieciom Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych „Wróć” powstała we wrześniu 2002 roku z inicjatywy rodziców, rodzin i przyjaciół dzieci poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych. Potrzeba działania zrodziła się z bólu rodzinnych tragedii, wielkiego doświadczenia i wiedzy oraz ze świadomości zagrożeń Epidemii XXI wieku - wypadków komunikacyjnych.

Fundacja od początku swojego istnienia służy dzieciom i ich opiekunom między innymi przez:

- finansowanie pomocy medycznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych - ofiar wypadków komunikacyjnych
- opiekę nad osobami niepełnosprawnymi w szczególności dziećmi i młodzieżą
- organizację rehabilitacji, edukacji, wypoczynku, rekreacji, sportu i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych
- prowadzenie działalności edukacyjnej wśród dzieci i młodzieży związanej z przepisami ruchu drogowego i bezpieczeństwa na drodze

Od początku akcesji Polski ze strukturami UE Fundacja WRÓĆ aktywnie uczestniczy w wykorzystaniu środków wspólnotowych na swoje cele statutowe. Pozyskiwał dotacje z programu SAPARD, POROW, ZPORR oraz wiele innych grantów dla organizacji pozarządowych. Za jeden z takich projektów w 2007 r. Fundacja otrzymała nagrodę Ministra Rozwoju Regionalnego i tytuł „Najlepsza Inwestycja w Człowieka”. Fundacja za swoje projekty ma na swoim koncie także inne nagrody i wyróżnienia w tym Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Prymasowskiej Fundacji Wspomagania Wsi, nagrodę główną w konkursie Orlen i Fundacji Krzysztofa Hołowczyca w kategorii Niepełnosprawny Uczestnik Ruchu Drogowego oraz nagrodę specjalną marszałka senatu w ramach XIV Konkursu Bursztynowego Mieczysław.

Ośrodek Wsparcia Edukacyjno-Doradczego EUROSZKOLENIA podobnie jak Fundacja ma bogate doświadczenie w realizacji przedsięwzięć finansowanych ze środków UE. Właściciel i twórca OWE-D EUROSZKOLENIA od lat zajmuje się projektami finansowanymi przez fundusze PHARE, EFS, EFRR oraz krajowe fundusze celowe m.in. dla organizacji pozarządowych oraz instytucji szkoleniowych. Zaangażowany był w przygotowanie, a następnie zarządzanie kilkunastoma projektami finansowanymi z pieniędzy unijnych. Największe tego typu przedsięwzięcie było ogólnopolskim projektem realizowanym na podstawie umowy ze Szkołą Języków Obcych English Unlimited. Był to projekt systemowy na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej w ramach działania 2.2 schemat C SPO RZL. Projekt zakładał przeszkolenie kilku tysięcy nauczycieli w całej Polsce w zakresie języka niemieckiego. OWE-D EUROSZKOLENIA zatrudnia wysoko wykwalifikowaną kadrę, która posiada szeroką wiedzę i doświadczenie w zakresie zarówno przygotowywania, wdrażania, rozliczania i zarządzania projektami europejskimi. Specjaliści ci uczestniczyli w szkoleniach organizowanych m.in. przez KOSEFS, ROSEFS oraz inne instytucje zaangażowane we wdrażanie unijnych funduszy. Za projekt realizowany wspólnie z Fundacją „Wróć” otrzymał jako współautor i współrealizator nagrodę MRR w ramach konkursu „Dobre praktyki EFS”.

